

GİRESUN
ÜNİVERSİTESİ . UNIVERSITY

SOSYAL BİLİMLER
ENSTİTÜSÜ
Graduate School of
Social Sciences

İKTİSAT
ANABİLİM DALI
Yüksek Lisans Tezi

Nurdan VEİS
182001008

2020

GİRESUN

T.C.

**GİRESUN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İKTİSAT ANA BİLİM DALI**

**TÜRKİYE'DE İŞSİZLİĞİN GENEL YAPISI VE İŞSİZLİĞE YÖNELİK
ÇÖZÜM ÖNERİLERİ
(2005-2019)**

**THE GENERAL STRUCTURE OF UNEMPLOYMENT IN TURKEY AND
SOLUTIONS FOR UNEMPLOYMENT
(2005-2019)**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Nurdan VEİS

182001008

Tez Danışmanı

Dr. Öğr. Üyesi Emek Aslı CİNEL

GİRESUN – 2020

JÜRİ ÜYELERİ ONAY SAYFASI

Giresun Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'nün tarihli toplantısında oluşturulan jüri, Sosyal Bilimler Enstitüsü İktisat Anabilim Dalı Yüksek Lisans öğrencisi Nurdan VEİS 'in "Türkiye'de İşsizliğin Genel Yapısı ve İşsizliğe Yönelik Çözüm Önerileri (2005-2019)" başlıklı tezini incelemiş olup aday 13.07.2020 tarihinde, saat 13:00'da jüri önünde tez savunmasına alınmıştır.

Aday çalışma, sınav sonucunda başarılı bulunarak jürimiz tarafından Yüksek Lisans/Doktora/Sanatta Yeterlik tezi olarak kabul edilmiştir.

Sınav Jürisi	Unvanı, Adı Soyadı	İmzası
Üye (Başkan)	Dr. Öğr. Üyesi Emek Aslı CİNEL	
Üye	Dr. Öğr. Üyesi Işın KIRIŞKAN	
Üye	Dr. Öğr. Üyesi Umut ULUKAN	

ONAY

...../...../2020

Prof. Dr. Güven ÖZDEM
Enstitü Müdürü

YEMİN METNİ

Yüksek Lisans tezi olarak sunduğum “**Türkiye’de İşsizliğin Genel Yapısı ve İşsizliğe Yönelik Çözüm Önerileri (2005-2019)**” adlı çalışmamın, tarafımdan bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını ve yararlandığım kaynakların kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

13/07/2020

Nurdan VEİS

ÖNSÖZ

Türkiye’de işsizlik üzerine yazılmış olan bu çalışmada, işsizliğin genel yapısı itibariyle etkileri incelenip işsizliğe yönelik olarak çözüm önerilerinde bulunulmuştur.

İşsizlik işgücüne yeterli istihdam alanı sağlanamaması durumunda ortaya çıkmaktadır. Bu açıdan işsizlik genel yapısı itibariyle ele alınıp incelenmiştir. Bu genel yapı içerisinde amaç Türkiye’de işsizliği tüm hatlarıyla ortaya koymaktır ve ortaya konulan işsizlik sorununa yönelik çözüm önerilerinde bulunmaktır.

Türkiye’de işsizliğin genel yapısıyla temel olarak işsizliğin nedenleri, boyutları ve buna uygun olarak istihdam politikaları doğrultusunda çözüm önerileri sunulmuştur. İşsizlik küresel bir sorun olduğu için Dünya üzerindeki nedenlerine, boyutlarına ve sonuçlarına da değinilmiştir. Bu açıdan 2005-2019 yılları arasındaki dönem esas alınarak araştırma yapılmış ve çözüm önerilerinde bulunulmuştur. İşsizliğe yönelik uygulanan istihdam politikalarının işsizliği çözmede henüz yeterli ve tam etkin olmadığı görülmektedir.

Çalışmanın konusunun belirlenmesinde ve çalışmanın her aşamasında yardımlarını ve desteklerini esirgemeyen danışmanım değerli hocam Dr. Öğr. Üyesi Emek Aslı CİNEL’e sonsuz teşekkürlerimi sunmayı bir borç bilirim.

Nurdan VEİS

Giresun, 2020

ÖZET**VEİS, Nurdan****Türkiye’de İşsizliğin Genel Yapısı ve İşsizliğe Yönelik Çözüm Önerileri (2005-2019), Yüksek Lisans Tezi, Giresun, 2020**

İşsizlik Türkiye’de ve dünyada giderek artan küresel bir sorun haline gelmiştir. Türkiye’de işsizliğe neden olan faktörler açısından hızlı nüfus artışı, işgücüne katılım oranının ve işgücünün eğitim seviyesinin düşük olması, tarım ağırlıklı istihdamın yapısı, kadın erkek işgücü arasında orantısızlıklar, bölgeler arası işsizlik farklılıkları gibi birçok yapısal etken bulunmaktadır.

İşsizlik Türkiye’de ve tüm dünyada ekonomik ve sosyal olarak insanların refah seviyesini etkilemektedir. Çalışmada Türkiye’de işsizliğin genel olarak nedenlerini, boyutlarını ve sonuçlarını tespit etmek ve işsizliğe yönelik çözüm önerileri sunmak için öncelikle istihdam politikalarına yer verilerek gerekli incelemelerde bulunulmuştur. Ayrıca dünyadaki işsizliğin nedenleri, boyutları ve sonuçlarına da değinilmiştir.

Çalışmanın amacı, 2005-2019 döneminde Türkiye’de işsizliğin genel yapısını incelemek, işsizliğin boyutları ve sonuçlarını tespit etmek, işsizliğe yönelik çözüm önerilerinde bulunmaktır. Çalışmada kullanılan verilere TÜİK, ILO ve Hazine ve Maliye Bakanlığı üzerinden ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: İşsizlik, Türkiye’de İşsizlik, İşgücü, İşgücünün Yapısı, İstihdam Politikaları

ABSTRACT

VEİS, Nurdan

**The General Structure of Unemployment in Turkey and Solutions for
Unemployment (2005-2019), Master Thesis, Giresun, 2020**

The unemployment has become an increasing global problem in the Turkey and world. There are many structural factors causing unemployment in Turkey such as rapid population growth, low labor force participation and education level of the labor with the structure of agriculture based employment, disproportions between women and men, regional unemployment differences.

The unemployment affects the welfare level of people both economically and socially in the Turkey and all around the world. In this study, in order to determine the causes, extents and results of the unemployment in general and to offer solutions for unemployment, it has made necessary examinations by first including employment policies in Turkey. The causes, extents and results of unemployment in the world are also mentioned.

The aim of the study is to view the unemployment in Turkey between 2005-2019 and to determine the aspects and the result of the unemployment furthermore to find solutions in order to prevent and decline it. The data used in the study have been reached via TUIK, ILO and Ministry of Finance.

Keywords: Unemployment, Unemployment in Turkey, Labor, Structure of Labor, Employment Policy

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ.....	I
ÖZET	II
ABSTRACT	III
İÇİNDEKİLER.....	IV
KISALTMALAR	VIII
TABLolar DİZİNİ.....	IX
ŞEKİLLER DİZİNİ	X
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM**İŞSİZLİK**

1.İŞSİZLİK VE GENEL TANIMLAMALAR.....	3
1.1. İşsizlik Türleri.....	4
1.1.1. Gizli İşsizlik	4
1.1.2. Açık İşsizlik.....	5
1.1.3. Yapısal İşsizlik	5
1.1.4. Friksiyonel İşsizlik	6
1.1.5. Teknolojik İşsizlik.....	6
1.1.6. Konjonktürel İşsizlik.....	7
1.1.7. Mevsimsel İşsizlik.....	7
1.1.8. İradi İşsizlik.....	8
1.1.9. Gayri İradi İşsizlik.....	8
1.1.10. Doğal İşsizlik.....	9
1.2. İşsizlik Türlerinin Ayırt Edilmesi	9
1.2.1. Beveridge Eğrisi	9
1.2.2. Phillips Eğrisi	11

1.2.3. Okun Kanunu	12
1.3. İşsizliğin Ölçülmesi	12
1.4. İşsizliğin Maliyeti	14

İKİNCİ BÖLÜM

DÜNYADA İŞSİZLİK

2.DÜNYADA İŞSİZLİK SORUNU	15
2.1.Dünya’da İşsizliğin Özellikleri	15
2.1.1. Gelişmiş Ülkelerde İşsizliğin Özellikleri	16
2.1.2. Gelişmekte Olan Ülkelerde İşsizliğin Özellikleri	18
2.2. Dünyada İşsizliğin Nedenleri.....	20
2.2.1. Demografik Nedenler.....	20
2.2.2. Konjonktürel Nedenler.....	21
2.2.3. Yapısal Nedenler	22
2.3. Bazı Ülkelerde İşsizliğin Boyutları.....	23
2.4. Dünyada İşsizliğin Sonuçları	25

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

TÜRKİYE’DE İŞSİZLİĞE NEDEN OLAN FAKTÖRLER

3.TÜRKİYE’DE İŞSİZLİĞE NEDEN OLAN FAKTÖRLER.....	28
3.1.Türkiye’de İşsizliğe Neden Olan Faktörlere Yönelik Literatür Derlemesi	28
3.2. Türkiye’de İşsizliğe Yol Açan Temel Faktörler	49

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

TÜRKİYE’DE İŞSİZLİĞİN GENEL YAPISI

4. TÜRKİYE’DE İŞSİZLİĞİN GENEL YAPISI	51
4.1.Türkiye’de İşgücünün Yapısı ve İşsizlik	51
4.1.1. Türkiye’de İşsizliğin Eğitim Durumuna Göre Dağılımı	51
4.1.2. Türkiye’de Cinsiyet ve Yaş Grubuna Göre İşsizlik	53
4.1.3. Türkiye’de İş Arama Süresine Göre İşsizlik	56

4.1.4. Türkiye’de Genç İşsizliğin Durumu.....	57
4.1.5. Türkiye’de İşsizliğin Bölgelere Göre Dağılımı.....	58
4.1.6. Türkiye’de İşsizlik Oranı	60
4.2. Türkiye’de İşsizliğin Boyutları	60
4.3. Türkiye’de İşsizliğin Nedenleri	62
4.3.1. Türkiye’de İşsizliğin Yapısal Nedenleri	62
4.3.2. Konjonktürel Nedenler	63

BEŞİNCİ BÖLÜM

TÜRKİYE’DE İŞSİZLİK SORUNU VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ

5. TÜRKİYE’DE İŞSİZLİKLE MÜCADELEDE UYGULANAN İSTİHDAM POLİTİKALARI	64
5.1. Pasif İstihdam Politikaları.....	64
5.1.1. İşsizlik Sigortası	65
5.1.2. Kıdem Tazminatı.....	66
5.1.3. Ücret Garanti Fonu.....	67
5.2. Aktif İstihdam Politikaları	68
5.2.1. Mesleki Eğitim Programı ve Danışmanlık	69
5.2.2. Doğrudan Kamu İstihdamı	70
5.2.3. Özel Sektörü Teşvik Programları.....	71
5.2.4. Gençlere Yönelik İstihdam Hizmetleri	72
5.2.5. Ücret ve İstihdam Sübvansiyonları	72
5.2.6. Toplum Yararına Çalışma Programları	73
5.3. Türkiye’de Planlı Dönemde İşsizlikle Mücadelede Uygulanan İstihdam Politikaları.....	74
5.3.1. 1990 Yılına Kadar Yapılan Kalkınma Planları	74
5.3.2. 1990 Yılından Günümüze Kadar Olan Dönem.....	75

5.4. Türkiye’de İşsizliğe Yönelik Çözüm Önerileri	77
SONUÇ	82
KAYNAKÇA	85
ÖZGEÇMİŞ	101

KISALTMALAR

AB	: Avrupa Birliği
ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
ADF	: Augmented Dickey-Fuller Birim Kök Testi
ARDL	: Gecikmesi Dağıtılmış Otoregresif Sınır Testi
DİE	: Devlet İstatistik Enstitüsü
DPT	: Devlet Planlama Teşkilatı
EKK	: En Küçük Kareler Yöntemi
EUROSTAT	: Avrupa İstatistik Ofisi
FPE	: Son Tahmin Hata Kriteri
GNS	: Genel Nüfus Sayımı
GSYİH	: Gayrisafi Yurtiçi Hasıla
HİA	: Hane Halkı İşgücü Anketi
ILO	: Uluslararası Çalışma Örgütü
İİBK	: İş ve İşçi Bulma Kurumu
İBBS	: Türkiye İstatistiki Bölge Birimleri Sınıflandırması
İKO	: İslam Ülkeleri Kalkınma Örgütü
İŞKUR	: Türkiye İş Kurumu
KİT	: Kamu İktisadi Teşekkülleri
KOBİ	: Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmeler
KOSGEB	: Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeleri Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı
KPSS	: Kwiatkowski- Philips-Schmidt-Shin Birim Kök Testi
NAIRU	: Enflasyonu Hızlandırmayan İşsizlik Oranı
OECD	: Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü
PP	: Phillips-Perron Birim Kök Testi
TÜFE	: Tüketici Fiyat Endeksi
TUİK	: Türkiye İstatistik Kurumu
ÜGF	: Ücret Garanti Fonu
ÜFE	: Üretici Fiyat Endeksi
VAR	: Vektör Otoregresif Modeli

TABLolar DİZİNİ

Tablo 1: Dünyada Yıllara Göre İşsizlik Oranları(15+,%)	16
Tablo 2: 2018 Yılı Gelişmiş Ülkelerdeki İşsizlik Oranı (G8)	18
Tablo 3: 2018 Yılı Gelişmekte Olan Bazı Ülkelerin İşsizlik Oranları (15+,%)	19
Tablo 4: Türkiye’de İşsizliğe Neden Olan Faktörlere Yönelik Literatür Özeti	42
Tablo 5: Türkiye’de Eğitim Durumuna Göre İşsizler (bin kişi) 2005-2019	52
Tablo 6: Türkiye’de Eğitim Durumuna Göre İşsizlik Oranı (% ,15+) 2005-2019	53
Tablo 7: Türkiye’de Yaş Grubuna Göre İşsizlik Oranları (% ,15+)	54
Tablo 8: Türkiye’de Kadın Nüfusun Yaş Grubuna ve Yıllara Göre İşsizlik Oranları (15+yaş) (%)	55
Tablo 9: Türkiye’de Erkek Nüfusun Yaş Grubuna ve Yıllara Göre İşsizlik Oranları (15+yaş) (%)	56
Tablo 10: Türkiye’de İş Arama Süresine Göre İşsizlik (bin kişi,15 + yaş) 2005-2019	57
Tablo 11: Türkiye’de 15-24 Yaş Grubundaki İşsizlik Oranı (%)2005-2019	58
Tablo 12: Türkiye’de Bölgelerin İşsizlik Oranları (%) 2005–2019	59
Tablo 13: Türkiye’de Yıllar İtibariyle Genel İşsizlik Oranları (% ,15+) 2005-2019	60

ŞEKİLLER DİZİNİ

ŞEKİL 1: Beveridge Eğrisi.....	10
ŞEKİL 2: Phillips Eğrisi.....	11

GİRİŞ

İşsizlik dünyanın ve Türkiye'nin başlıca sorunudur. İşsizlik, işgücünün istihdam kapasitesinden daha büyük olmasıyla oluşmaktadır. Temel olarak teknolojinin gelişmesi ve artan teknolojiyle işgücünün yerini makinelerin alması, işgücüne olan ihtiyacı azaltmıştır. Bunun yanında işgücünün tarım ağırlıklı bir sektör olması gelişmekte olan Türkiye için işsizliği de beraberinde getirmiştir.

Türkiye'de işsizliğin genel yapısı itibariyle baktığımızda hızla artan nüfus ile bu nüfusa oranla işgücüne yeterli istihdam sağlanamamakta ve bireyler işsiz kalmaktadır. Eğitim durumuna göre işsizlikte yükseköğretim mezunu grubu genç işsizlik giderek artmaktadır. Bunun nedeni mezun olan gençlere yeterli istihdam oranının sağlanamaması olarak belirtilmektedir. Genç işsizlik günümüzün sorunu haline gelmiştir. Yaş ve cinsiyete göre işsizliğe bakıldığında ise yine genç nüfusun bu işsizliği oluşturduğu, cinsiyette ise kadınların erkeklere göre daha az istihdam edildiği görülmektedir. İş arama süresine göre işsizlikte ise 1 yıl ve daha fazla 2 yıldan daha az sürede uzun dönem için iş arama süresi olarak belirtildiği görülmektedir. Bölgeler arası işsizliğe bakıldığında daha çok tarım ağırlıklı olan doğuda işsizlik fazla ve batıda sanayi geliştiği için işsizlik azalma eğilimi göstermektedir. Kırdan kente göçlerde bu sebeple meydana gelmektedir. Tüm bunlara bakıldığında işsizlik oranlarımız hala çift hanelindedir ve giderek artmaktadır. Türkiye'de işsizlikle mücadelede uygulanacak istihdam politikaları oluşturulurken işsizliğin temel nedenleri, işgücü yapısı ve bu yapıya göre işsizlik dağılım oranları göz önüne alınarak hali hazırdaki aktif ve pasif istihdam politikalar iyileştirici yönüyle uygulanmalı ve çözüm yollarına ulaştırılmalıdır.

Çalışmanın temel amacını, Türkiye'deki işsizlik sorunun genel yapısı itibariyle incelenmesi ile birlikte sorunun nedenleri, boyutları ve sonuçlarının belirtilmesi, işsizlik sorununun kaynağının belirlenerek işsizliğe yönelik çözüm önerilerinde bulunması oluşturmaktadır.

Söz konusu çalışmada Türkiye’de işsizliğin genel yapısı araştırılarak işsizliğe yönelik çözüm önerileri sunulmuş, çalışma literatür taramasıyla desteklenmiştir. Aynı zamanda işsizliğe dünya açısında da değinilmiştir. Çalışma sonucunda Türkiye’de işsizliğin giderek artan bir sorun haline geldiği görülmektedir ve daha yeni istihdam politikaları geliştirilerek işsizliği önlemeye çalışmak gerekmektedir.

Tez çalışması beş ana bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde işsizlik kavramı ve genel tanımları altında işsizlik türleri ve işsizlik türlerini ayırt etmek adına beveridge eğrisi ve phillips eğrisi incelenmektedir. Bunun yanında işsizliğin ölçülmesi ve işsizliğin maliyetini ortaya koyan kavramsal bir çerçeve ele alınmaktadır.

İkinci bölümde dünyaya değinilmiştir. Dünyadaki işsizlik sorunu, işsizliğin gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelere göre özelliklerine yer verilmiştir. Bu açıdan dünyada işsizliğin nedenleri, boyutları ve sonuçları incelenmiştir.

Üçüncü bölümde Türkiye’de işsizliğe neden olan faktörler açısından literatür derlemesine ve literatür özetine yer verilmiş, ülkemizde işsizliğe yol açan temel faktörler açıklanmıştır.

Dördüncü bölümde Türkiye’de işsizliğin genel yapısına yer verilerek işgücünün yapısal analiziyle işsizlik incelenmiştir. Ülkemizde işsizliğin eğitim durumuna, yaşa cinsiyete, iş arama süresine, genç işsizliğin durumuna, bölgelere göre işsizliğin dağılımına ve son olarak Türkiye’de işsizlik oranına yer verilmiştir. Türkiye’de işsizliğin nedenleri ve boyutları da ortaya konulmuştur.

Beşinci bölümde ise Türkiye’de işsizlik sorunu ve genel çözüm önerileri sunulmuştur. Bu bağlamda pasif ve aktif istihdam politikalarına yer verilmiştir. Türkiye’de planlı kalkınma döneminde işsizlikle mücadelede uygulanan istihdam politikalarına yer verilmiştir. Son olarak da Türkiye’de işsizliğe yönelik çözüm önerileri sunulmuştur.

BİRİNCİ BÖLÜM

İŞSİZLİK

1.İŞSİZLİK VE GENEL TANIMLAMALAR

İşgücünün istihdam edilebilecek kapasite oranından büyük olması durumunda işsizlik ortaya çıkmaktadır (Bocutoğlu, 2014: 76). İşsizlik genel olarak çalışma arzusu olan işgücünün iş aradığı halde piyasadaki ücret koşulları içerisinde kendine iş bulamaması durumudur. Bir kişinin işsiz sayılabilmesi için herhangi bir işte çalışmaması ve hali hazırda iş arıyor durumda olması gerekmektedir (Ay, 2012: 321-322).

İşgücü aktif (faal) bir nüfustur çünkü çalışma gücü, kapasitesi ve yaşına gelmiş toplumun bölümünü oluşturur. Bu bölümü 15-64 yaş grubu arasındaki kişilerdir. Gelişmiş olan ülkelerde aktif nüfusun üretime katılan bölümü fazladır ama gelişmekte olan ülkelerde aktif nüfusun üretime katılım oranı yapısal nedenlerden dolayı daha azdır (Aydın, 2012: 4).

Bir ülkenin ekonomisinin Reel Gayri Safi Yurtiçi Hasılası (GSYİH)'nın azalması üretimin ve hizmetlerinde azalması anlamına gelmektedir. Böylece işgücü miktarı da azalmakta ve bu durum işsizliği artırmaktadır. Tam tersi bir durum söz konusu olduğunda ise reel GSYİH arttığında üretim ve hizmetlerde artmaktadır. Böylelikle işsizlik azalmakta yani reel GSYİH ile işsizlik arasında ters yönlü bir çalışma prensibi söz konusu olmaktadır (Ünsal, 2004: 12).

Bütün bu tanımlamalara göre işsizliğin Türkiye'de ulusal bazda istatistiksel verilere göre belirlenip yayınlamasında TÜİK (Türkiye İstatistik Kurumu) verileri kullanılmaktadır. İşsizliği uluslararası alanda ise Uluslararası çalışma Örgütü'nün (ILO) belirlediği kriterlere ve yayınladığı günlere göre işsizlik oranları belirlemektedir (Bekiroğlu, 2010: 45).

1.1. İşsizlik Türleri

İşsizlik sorunu bir bütün olarak görünse de ortaya çıkış nedenleri ve yarattığı zararlı etkiler nedeniyle farklı etkiler göstermektedir (Karabulut, 2007: 9). Bekiroğlu'na göre işsizliğin yapısı itibariyle farklılık gösterebileceği ve yaşı, eğitimi ve cinsiyete göre değişikliklere sebep olabileceği görülmektedir. Bu yüzden kişilerin yaşadığı coğrafya ve sosyo-ekonomik koşullar göz önünde bulundurulmalıdır. Bu gibi farklılıklar da işsizliğin yapısı açısından ayrışarak farklı türler oluşturmaktadır (Bekiroğlu, 2010: 46).

1.1.1. Gizli İşsizlik

Gizli işsizlik bir kişinin üretim sürecine katkısı olmaması durumunda açık bir şekilde olmasa da varlığıyla artı bir değer yaratmayan işsizlik durumudur. Yani çalışır durumda ama üretime bir katkıda bulunulmaması durumudur (Yanbaşı, 2014: 12). Bu tür işsizlik grupları işlerinden ayrılışlar bile işyeri tam kapasitede çalışır durumda olacakları için üretimde herhangi bir etkisi olmamakla birlikte işten ayrılmalarıyla maliyetleri azaltıp gelirden bir artış meydana getireceklerdir (Aydın, 2012: 19).

İşsizlik, kişinin bir işi olduğu halde verimlilik olarak marjinal verimliliği sıfır olması görünürde çalışıyor olsa da üretime karşı bir verimlilik ve etki sağlayamaması durumudur. Bu kişiler işleri olduğu halde gizli bir işsizlik yaratırlar (Bocutoğlu, 2014: 77).

Özellikle gelişmekte olan ülkelerin tarım işleri ve devlet dairelerinde çalışanlar işgücü fazlalığı oluşturduğu için gizli işsizlik yaratmaktadır (Uçan, 2016: 12). Bunun yanı sıra Türkiye'de Kamu İktisadi Teşekkülleri (KİT) ve tarım sektörü fazlaca gizli işsiz oluşmaktadır. Bu duruma önlem olarak 2000'li yıllarda kamunun ekonomideki alanı daraltılmış ve tarım sektöründeki kırsal yapıda oluşan fazlalık dağıtılmış ve gizli işsizliğin ülkemizde bir nebze azaltıldığı gözlenmiştir (Bocutoğlu, 2014: 77).

1.1.2. Açık İşsizlik

Açık işsizlik çalışma isteği ve gücü olan kişilerin belirli bir ücret düzeyinden iş bulamaması durumudur. Kişi iş bulamaz ve açık işsizlik oluşturur (Bozdağlıoğlu, 2008: 47).

Bir diğer ifadeyle cari ücret düzeyinde kişi çalışma arzusu olsa da hayatını idame ettirecek işi bulamamasıdır (Yıldız, 2014: 3). Bekiroğlu'na göre çalışma isteği ve gücünü olan kişilerin cari ücret düzeyinde iş arayarak, iş bulamamaları açık işsizliği oluşturmaktadır (Bekiroğlu, 2010: 46).

1.1.3. Yapısal İşsizlik

Ekonomilerde sektörel yapıdaki değişimler yapısal işsizliğe yol açmaktadır. Yani tarım sektöründen sanayi sektörüne geçiş yapan bir ekonomide bu geçiş döneminde değişen yapıya ayak uydurma sürecinde kişilerin işsiz kalması durumudur.

Hızla değişen piyasaların ekonomi içinde yer bulamamasıyla bu firmalar piyasadaki rekabet gücünü kaybedecektir bu durumda yapısal değişim sebebiyle firmalar kapanmak zorunda kalacaktır ve yapısal bir işsizlik oluşturacaklardır (Yıldız, 2014: 4).

Yapısal işsizlik asıl olarak bir uyumsuzluk sonucu oluşan işsizliktir. Bu işsiz kişilerin yaşadıkları coğrafyayı değiştirmesi, becerilerini geliştirip farklılaştırmaları ve bu duruma ayak uydurma sürecinde geçen iş bulabilme sürelerinde işsiz kaldıkları süredir (Yanbaşı, 2014: 11).

Ekonominin yapısının değişmesiyle talepte de değişimler ortaya çıkmaktadır. Bu yapı değişimi bazen ekonominin içinde bazen de ekonominin dışında meydana gelmektedir. İşgücünün yerini makinelerin almasıyla talepteki yapısal değişimlerle

ekonomi içi sebeplerden bazen de tamamen ekonomiden bağımsız doğal süreçte meydana gelen dalgalanmalarla ekonomi dışı yapısal bozulmalardan işsizlikler oluşmaktadır (Kanca, 2012: 3).

1.1.4. Friksiyonel İşsizlik

İş hayatına yeni katılan yani yeni mezun kişilerin ve hali hazırda işlerini bırakan kişilerin oluşturduğu işsizliktir. Bu kişiler aslında işsiz değildir çünkü aldıkları iş tekliflerini sürekli geçmiş işlerde aldıkları ücretlerle karşılaştırma halinde oldukları için işsiz kalırlar. Böyle durumda aslında iş bulmaları geçici bir durumu oluşturduğu için bu kişiler arızı (geçici) bir işsizlik yaratırlar (Bocutoğlu, 2014: 78).

Friksiyonel (arızı) işsizlik kişinin bulduğu işi beğenmemesi, ücreti düşük bulması durumunda meydana gelir. Kişiler aldığı ücretten memnun değilse işinden ayrılarak istemli bir işsizlik oluşturur. Bu kişiler ayrıldığı işten sonra tatmin olacakları ücrette bir iş bulana kadar geçen süreçte oluşturdukları işsizlik türü geçici (arızı) işsizliktir (Ayhan, 2008: 4).

1.1.5. Teknolojik İşsizlik

Teknolojinin gelişmesi ve yeni yöntemlerin ortaya çıkması nedeniyle işgücünün yerini makinelerin almasıdır. Gelişen bu yeni teknolojiyle üretim artar ama bu durum işsizliği de artırır. Bu durum kısa dönemde işsizliği artırırken uzun dönemde ise yeni çalışma alanları oluşturacağı için yeniden işgücü ihtiyacını ortaya çıkarmaktadır (Kanca, 2012: 3).

Teknolojik işsizlik hem gelişmiş hem de az gelişmiş bütün ülkelerde görülmektedir. Ama az gelişmiş ülkelerde çok ciddi boyutlarda yaşanmaktadır. Teknolojisi üst düzeyde olan gelişmiş ülkeler yeni sektörlerde iş olanakları oluşturabilmektedir. Az gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeler bu dönüşüm sürecini çok uzun zamanda gerçekleştirmektedir (Bekiroğlu, 2013: 51).

1.1.6. Konjonktürel İşsizlik

Konjonktürel işsizlik dönemsel işsizlik olarak adlandırılır ve ekonomideki bazı dönemlerde meydana gelen konjonktürel dalgalanmalarla ortaya çıkar (Akkaya, 2017: 8). Bu dalgalanmaların en yüksek olduğu dönemde çok fazla işsizlik oluşmakta ve uzun zamanlı işsizlik oluşabilmektedir (Bekiroğlu, 2013: 51-52).

Ekonomi konjonktürel dalgalanmalarla daralma ve genişleme dönemleri içerisine girer. Bu dönemler arasındaki zaman aralığı konjonktür devresidir. Konjonktürel işsizlik ise konjonktür devresinin daralmaya girdiği zaman aralığında ortaya çıkar (Bocutoğlu, 2014: 80).

İstihdam edilen emeğin üretimine karşılık yeteri kadar talep yoksa işsizlik ortaya çıkar. Toplam talepteki yetersizlikler sebebiyle oluşan işsizlik konjonktürel (eksik talep işsizliği) işsizliği yaratır (Parasız, 2006: 437).

1.1.7. Mevsimsel İşsizlik

Ekonomik faaliyetler mevsime bağlı olarak ortaya çıkmaktadır. Mevsimsel değişikliklerle ekonomik dalgalanmalar yaşanır. Bu dalgalanmalar doğal yaşam koşullarına bağlı olmakla birlikte gelenekselliğe ve toplumsal alışkanlıklara da bağlıdır (Pekin, 2005: 106).

Mevsimsel işsizlik tarım, inşaat ve turizm sektörleri gibi üretimin mevsime bağlı olarak gerçekleştiği durumlarda mevsim koşullarında bu işgücüne ihtiyacın fazla olduğu ve belli mevsimin dışında kalındığında ise bu kesim işgücünün işsiz kalması durumudur. Bu tür işsizlik iklim koşulları, toplumun yapısındaki değişikliklere ve milli-dini bayramlara göre farklılık gösterir (Aydın, 2012: 21).

Bocutoğlu'na göre gelişmekte olan ülkeler için mevsimsel işsizlik bir sorun oluştururken, gelişmiş ülkeler açısından sorun yerine yenilikleri de beraberinde getirir. Çünkü tarımda çalışanların azalması, inşaat sektöründe kış mevsiminde

çalışmaya elverişli yeni teknolojilerin gelişmesiyle birlikte turizm alanında da hem yaz hem kış turizmin geliştirilmesi ile birlikte mevsimsel işsizlik yok denecek kadar azdır (Bocutoğulu, 2014: 79).

Türkiye’de mevsimsel işsizlik Temmuz ve Ağustos aylarında düşük seviyede görülürken Aralık ve Şubat aylarında ise çok yüksek oranda görülmektedir (Yanbaşı, 2014: 15). Mevsimsel işsizliğin tarımda yaşanması örneğin Giresun’da çalışan fındık işçilerine Temmuz ve Ağustos aylarında olan ihtiyacın artması diğer dönemlerde ise fındık hasadı gerçekleşmediği için ihtiyaç olmaması durumunda işsizlik yaşanmasıdır.

1.1.8. İradi İşsizlik

İşgücünü oluşturan kişilerin kendi özgür iradesiyle çalışmamayı tercih etmeleri durumudur. Bireylerin düşük ücret, çalışma koşullarını beğenmeme ve belli yeteneklerine göre işleri uygun görmemeleri halinde işsiz kalmaları iradi işsizliği oluşturur (Akkaya, 2017: 6).

İradi olarak işsiz kalmayı tercih eden kişiler aktif olarak iş aramıyor durumda olabilir, var olan işi kendine uygun bulamayabilir, yeterli ücreti alamayacağını düşünebilir ve çalışma isteği olmayan kişilerden oluşabilir (Bekiroğlu, 2013: 53).

1.1.9. Gayri İradi İşsizlik

Çalışmaya razı olan işgücünün piyasadaki ücret seviyesine razı olsalar bile iş bulamamaları durumudur. Toplumdaki bu kişiler gayri iradi işsizleri oluşturur. Bu işsizlik kişilerin kendi isteği ve kontrolünde değildir. Piyasa mekanizmasının farklı işleyişiyle ortaya çıkar. Uzmanlaşma ve işgücünün doğru kullanılması gerekmektedir (Tatar, 2006: 7-8).

Gayri iradi işsizlik mevcut çalışma şartlarına razıdır ve iş bulamayan bireylerden oluşur. Daha çok uzmanlaşmanın ve işgücünün ileri olduğu ülke şartlarında ortaya çıkar (Akkaya, 2017: 7). Bir başka anlatımla mevcut çalışma koşullarını kabul eden işçilerin iş bulamama durumudur. İşsizler kendi istek ve iradelerine göre işsiz kalmazlar. Daha düşük ücretten çalışmayı kabul etseler bile işsizlik ortadan kalkmaz (Pekin, 2005: 104).

1.1.10. Doğal İşsizlik

Doğal işsizlik ekonomi politikalarıyla girilemeyen işsizliktir. Doğal işsizlik daha çok NAIRU (enflasyonu hızlandırmayan işsizlik oranı) kavramı olarak bilinmektedir. Yapısal işsizlik ve arazi işsizliğin toplamından oluşmaktadır. İşsizlik oranının düşmesi enflasyonu hızlandırabilmektedir (Bekiroğlu, 2010: 54).

İşlerinden ayrılıp yeni iş arayan kişilerin, mevsimlik işsizlerin ve yaşadığı bölgeden başka yerde iş aramayanların iş bulma alternatiflerinin sınırlı olduğu kişilerden oluşur. Konjonktürel işsizlik bu gruba dahil edilmez. Piyasaların normal işlediği durumda doğal işsizlik sigortası gibi pasif istihdam politikalarıyla artmaktadır çünkü kişilere seçim imkanı tanınmış olmaktadır (Aydın, 2012: 27).

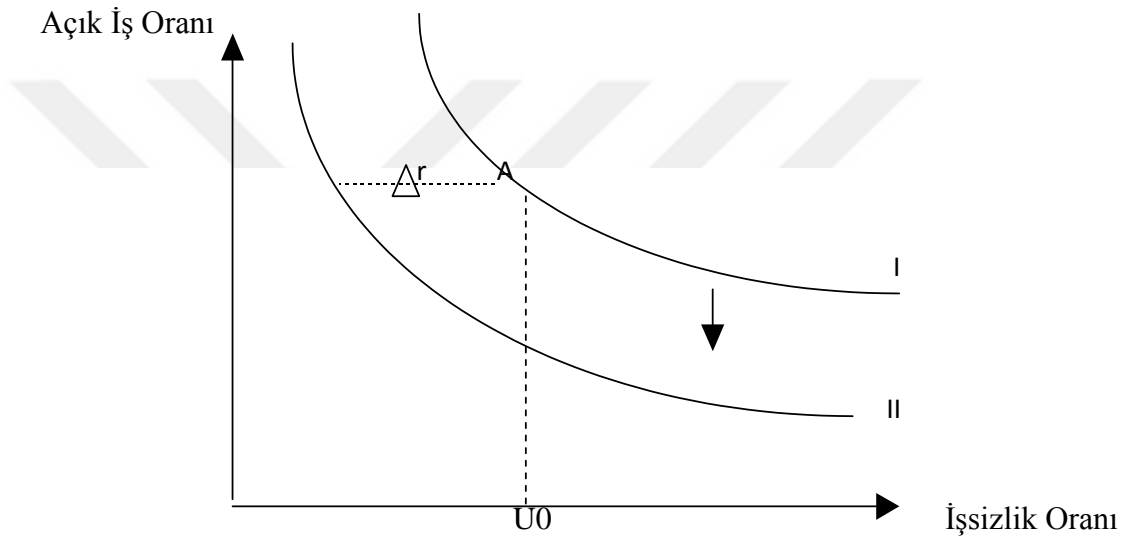
1.2. İşsizlik Türlerinin Ayırt Edilmesi

1.2.1. Beveridge Eğrisi

Beveridge eğrisi, İngiliz iktisatçı olan W.Henry Beveridge tarafından ortaya atılmıştır. Bu eğri, işgücü ve istihdamın piyasada oluşturduğu iş sayısı ile işsizlik oranı arasındaki oranın kısa dönemde aralarında oluşturdukları negatif ilişkiyi açıklamaktadır (Berber, 2013: 63).

Beveridge eğrisine göre açık iş durumunda iş arayanların bu boşluğu doldurması sonucunda işsizlik azalmaktadır. İşgücünün açık işlere yerleşmesi durumunda işsizlikte azalan etki ise Beveridge eğrisini orijine doğru kaydırmaktadır. İkinci bir etki ise iş arzının artmasıyla eğrinin daha yatık bir hal almasıdır. İki Beveridge eğrisi arasındaki açık, iş oranı sabit kabul edilerek yatık olan eğri dik olan eğriye göre işsizlikte daha fazla bir azalma oluşturacaktır (Tiryaki, 2007: 44-45).

Şekil 1: Beveridge eğrisi

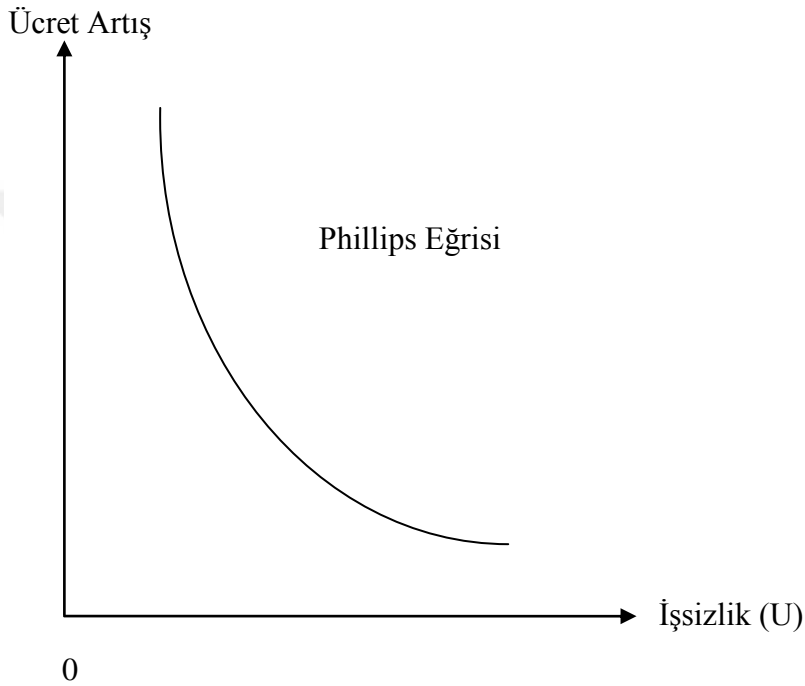
Kaynak: (Tiryaki, 2007: 45).

Beveridge eğrisi zaman içinde orijinden uzaklaşabilir veya yaklaşabilir (Aydın, 2012: 124). Beveridge eğrisi şekline göre, U_0 noktası istihdamın ve ücretin belirlendiği denge noktasıdır. İşsizlik oranı U_0 noktasıdır. Açılan yeni işlere işsiz olan kesimin gireceği düşüncesiyle istihdam yaratacağı varsayılır. Bu eğride yukarı doğru gidildiğinde açık iş oranı artacak, işsizlik oranları da yeni iş kollarına yerleşmeler olduğunda azalacaktır (Tiryaki, 2007: 45).

1.2.2. Phillips Eğrisi

Phillips eğrisi, ekonomideki yıllık ücret artışıyla yani enflasyonla işsizlik oranı arasındaki ters yönlü ilişkiyi açıklayan eğriye denir (Dinler, 2003: 458).

Şekil 2: Phillips Eğrisi

Kaynak: (Dinler, 2009: 488).

Phillips eğrisi, işsizlik oranı ve parasal ücretlerdeki değişme oranı arasında, ters yönlü, doğrusal olmayan ve istikrarlı bir ilişki söz konusudur (Büyükkakın, 2008: 36). Parasal ücret artışı olduğu durumda phillips eğrisine göre işsizlik azalır. Parasal ücretler azaldığında, enflasyon azalır ve işsizlik artar. Eğri daha dik bir konuma gelir.

Phillips eğrisine göre ekonomideki yıllık fiyat değişimleri ve işsizlik oranı arasında ters yönlü ilişki söz konusudur. İşsizlik azaldığında fiyatlar yükselecek bu durum enflasyonu arttıracaktır. Bu ters ilişki içerisinde işsizlik oranını düşürmek isteyen ülkelerin ekonomileri artan enflasyonla karşı karşıya kalacaklardır (Ayhan, 2008: 34).

1.2.3. Okun Kanunu

Okun Kanunu, Arthur Okun tarafından geliştirilmiştir. Bu kanun resesyon döneminde Gayri Safi Yurtiçi Hasıla ile işsizlik oranı arasındaki ilişkiyi açıklamaktadır. Okun kanuna göre herhangi bir daralma döneminde %3 GSYİH açığı ve %1 işsizlik ortaya çıkmaktadır. İkinci durumda ise işsizlik GSYİH açığını azaltıcı etki oluşturabilir (Bocutoğlu, 2014: 80-81).

Okun Yasasına göre, işsizlik oranının doğal işsizlik oranını %1 seviyesinde aştığında GSYİH, doğal işsizlik oranının %2,5 altına düşmektedir. Bu nedenle büyümedeki %1'lik artış işsizliği %0,5 azaltmaktadır. **Denklemi; $\Delta U = -0,5(Y-2,25)$** U işsizlik oranını, Y ise cari büyümeyi açıklamaktadır.

Okun yasasına göre örneğin, Türkiye'de herhangi bir yılda doğal işsizlik oranı %6, işsizlik haddi %8 ve doğal işsizlik oranını %1 aşan her işsizlik oranı GSYİH'yı %2,5 oranında azaltmaktadır. Bu durumda reel GSYİH doğal GSYİH'dan %5 küçük olmakta ve GSYİH açığının %5 olduğu ortaya çıkmaktadır (Ayhan, 2008: 33).

1.3. İşsizliğin Ölçülmesi

İşsizliğin ölçülmesi, işsizliğin nedenlerini bulmak bu nedenlere karşı çözüm yolları sunmak ve uygulamak açısından önemlidir. İşsizliğin ölçülmesi gelişmiş ülkelerde gelişmekte olan ülkelere nazaran daha ciddi ve katı şekilde yapılmaktadır. Öyle ki gelişmiş ülkelerde işgücü anketleri yapılmakta olup piyasa somut olarak incelenmektedir. Gelişmekte olan ülkelere ise işgücünün geçmiş ve gelecekteki seyrini tahmin etme amaçlı yapılmaktadır (Bekiroğlu, 2012: 56).

Türkiye'de işgücü piyasasının veri kaynakları şöyledir:

- Genel Nüfus Sayımı Sonuçları (GNS)
- DİE Hanehalkı İşgücü Anketleri (HİA)
- Türkiye İş Kurumu (İŞKUR) Yayınları

-Devlet Planlama Teşkilatı (DPT)

Bu kurumlar farklı işgücü piyasasını göstermektedir. Kuruluşlar arasında tam ve bütünü sağlayan bir ilişki yoktur. Bu durumda verileri birbirine karıştırmaya ve hangisinin daha net sonuçlar verdiğini anlamakta zorlanmalara sebebiyet verebilmektedir (Yüceol, 2005: 120-121). Günümüzde ise işgücü verilerinde en başta kullanılan kaynak TÜİK'tir.

Türkiye'de 1960'lı yıllarda işgücüyle ilgili veriler ilk olarak DİE ve GNS ile elde edilirdi. Bu dönemde DPT çeşitli işsizlik türlerine yer vermemiş bu nedenle işsizlik rakamları yüksek çıkmıştır. Bu kapsamda 1985 yılında ilk kapsamlı çalışma Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO) ile yapılmıştır. 2002 yılına kadar ülkemizde işsizlik sigortası olmayışı da İŞKUR'u 2002 yılından sonra bu anketleri destekleme konusunda yeni bilgiler üretmeye itmiştir. Daha sonra ILO, EUROSTAT (Avrupa İstatistik Ofisi) ve TÜİK güç birliği ile işsizliği ölçmede kullanılmışlardır. (Aydın, 2012: 40-42).

İşsizlik oranlarının ölçülmesi iki sebepten dolayı her zaman doğru çıkmamaktadır. Bunlardan ilki işsizlerin iş bulma ümidini keserek işgücünde olmayanlar olarak varsayılmasıdır. İkinci olarak ise yarı zamanlı çalışanların tam olarak işsizlik oranlarına katılmadığı için işsizlik tam olarak hesaplanamamaktadır. Hesaba katılsalar işsizlik daha da fazla çıkacaktır (Ünsal, 2007: 87-91).

TÜİK'in işsizlik tanımına göre "referans dönemi içinde istihdam halinde olmayan" (ücretli ya da ücretsiz bir işte veya kar karşılığı ücretli veya ücretsiz bir işte çalışmamış olmak) iş arayan kişilerin son dört hafta içinde iş arama kanallarından birini kullanmış olması ve iki hafta içerisinde işe başlayacak olan 15 yaş ve üzeri kişiler işsizlik oranına dahil edilmektedirler. Ayrıca kendi işini kurmuş, üç ay içinde başlayabilecek bir işi olan ve çeşitli eksikliklerini tamamlamayı bekleyenler işsiz nüfus kapsamındadır (TÜİK, http://www.tuik.gov.tr/PreTablo.do?alt_id=1007).

1.4. İşsizliğin Maliyeti

İşsizlik bütün toplumların başlıca sorunlarından biridir. Ülkeler kendi gelişmişlik seviyelerine göre farklı sosyal ve ekonomik yapıya sahiplerdir. Artan işgücü ve azalan istihdam alanları nedeniyle insanlar bu sosyo-ekonomik yapı içerisinde işsiz kalmaktadır. İşsiz kesimin ekonomik olarak gelir yetersizliği ortaya çıkmaktadır. Bu da toplumda bir gelir adaletsizliği doğurmakta ve beraberinde işsizliğin oluşturduğu bir maliyeti de peşinden getirmektedir. Düşen bu gelirler de yatırımları azaltmakta ve ülkede bu işsizlik maliyetinden etkilenmektedir (Karabıyık, 2009: 184-185).

İşsizliğin ekonomik maliyeti GSYİH'dır. İşsizlik maliyetinin iki önemli nedeni vardır. Bunlardan birincisi Okun kanununa göre doğal işsizlik oranını aşan her %1'lik reel GSYİH'nın doğal GSYİH'dan %2,5 küçük olmasıdır. İşsizlik oranının %1 artması GSYİH'yı %2,5 oranında artırarak GSYİH açığına yol açmaktadır. İkincisi ise sosyal maliyete neden olmasıdır. İşsizliğin artması geçim sıkıntısını ortaya çıkarmakta ve kişilerde toplumsal huzursuzluklara sebep olmaktadır (Karabulut, 2007: 14).

Görüldüğü üzere işsizlik hem sosyal maliyet hem de ekonomik maliyet olmak üzere iki şekilde karşımıza çıkmaktadır. Sosyal maliyet kişileri ve toplumu etkilerken ekonomik maliyet GSYİH açığına sebep olmaktadır.

Bunların yanında işsizliğin dolaylı ve dolaysız olarak sosyal maliyeti vardır. Bunlar toplumda suç oranını artırmakta ve toplumun huzurunu bozmaktadır. İşsizliğin sosyal maliyetini azaltmak amacıyla işsizlik tazminatı, işsizlik sigorta primlerinden yararlanılmaktadır. İşsizliğin iktisadi maliyeti ise kişilerin çalışmaları halinde yine de üretimin gerçekleşmemesidir. Bu durum kıtlıkla mücadele etmeyi zorlaştırmaktadır. İşsizliğin bu maliyeti de GSYİH açığı ile ölçülmektedir (Ünsal, 2005: 94).

İKİNCİ BÖLÜM

DÜNYADA İŞSİZLİK

2.DÜNYADA İŞSİZLİK SORUNU

Dünyada işsizlik temel bir sorundur. Dünyada işsizlik özellikleri ortaya konulmuş, gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerdeki işsizlik özellikleri açıklanmıştır. Dünyadaki işsizlik nedenleri, demografik, konjonktürel ve yapısal olarak ifade edilmiştir. Bazı ülkelerde işsizliğin boyutları incelenmiştir ve dünyadaki işsizliğin sonuçları bütün bu araştırmalar doğrultusunda ortaya konulmuştur.

2.1.Dünya'da İşsizliğin Özellikleri

Dünya genelinde hızla artan nüfus, teknolojinin gelişmesi, küreselleşme ve yeni pazarların oluşması ile işgücü alanları ortaya çıkmıştır. Gelişen ve değişen teknolojiyle yeni iş ve meslekler oluşurken bazı mesleklerde yok olmaya başlamıştır (Alabaş, 2007: 3).

Günümüzün en önemli sosyo-ekonomik sorunu işsizliktir. Dünya'da 200 milyon insan işsizlikle mücadele etmektedir. Özellikle Dünya küresel krizi ile 2008 yılında Amerika Birleşik Devletleri (ABD)'nde meydana gelen konut krizi bütün dünyayı etkileyerek işsizliği arttırmıştır. İşsizlik krizden on yıl sonra bile sürekli artan bir eğilim içerisinde olmuştur (Akkaya, 2017: 15).

Tablo 1'de Dünya'da yıllara göre işsizlik oranları verilmiştir. En yüksek işsizlik seviyesi %6,2 ile 2009 yılında görmüştür. Bunun nedeni olarak o dönemde

gerçekleşen dünya küresel krizi gösterilebilir. Küresel krizin etkisi yıllarca devam etmiştir ve işsizlik oranı günümüzde hala yüksektir.

Tablo 1: Dünyada Yıllara Göre İşsizlik Oranları(15+,%)

Yıllar	İşsizlik Oranı
2005	5,9
2006	5,6
2007	5,4
2008	5,4
2009	6,0
2010	5,9
2011	5,8
2012	5,8
2013	5,8
2014	5,6
2015	5,6
2016	5,7
2017	5,6
2018	5,4
2019	5,4

Kaynak: ILOSTAT, Explorer

ILO'nun Küresel İstihdam ve Sosyal Görünüm-2019 Trendleri raporuna göre küresel krizlerin günümüzde de işsizlik oranlarını etkilediği görülmektedir. İşgücü artarken yeni iş alanları yetersizliği oluşacağından işsizliğin artış eğiliminde olacağı açıklanmaktadır (ILO, 2019: 18).

Feldman (2009)'e göre dünya ekonomilerinde emek piyasasında uygulanan düzenlemeler işsizliği artırmaktadır. Bu durumda kadınlar arasında işsizlik artarken, gençlerde sıkı işe alma ve işten çıkarma durumundan en çok etkilenenlerdir. Bu durum küresel işsizliği artırmaktadır (Feldman, 2009: 88).

2.1.1. Gelişmiş Ülkelerde İşsizliğin Özellikleri

Dünyanın genel sorunu haline gelen işsizlik gelişmiş ülkelerde de görülmektedir. İşsizlik batılı gelişmiş ülkelerde ikinci dünya savaşı dönemlerinde azalırken, 1973 petrol krizi dönemlerinde artan bir hızda yükselişe geçmiştir. Dünya

genelinde gelişmiş ülkelere baktığımızda: ABD, Danimarka, Belçika, Finlandiya, Lüksemburg, Hollanda, Avustralya, Avusturya, Kanada, Fransa, Almanya, İzlanda, İrlanda, İtalya, Japonya, Norveç, İsveç, Portekiz, İsviçre, Yunanistan, İngiltere gibi ülkeler sıralanmaktadır (Yanbaşı, 2014: 23-24).

Gelişmiş ülkeler arasında özellikle son yıllarda Avrupa kıtasında istihdam politikalarında başarılı olan ülkeler yer almıştır. Bu açıdan istihdam hacmi sürekli artan ülkelere biride Hollanda olmuştur. Günümüzde %3'ün altında işsizlik oranı bulunmaktadır. Hollanda'nın yanı sıra Danimarka, İngiltere, İrlanda ve Avusturya gibi ülkelerde işsizlik oranı oldukça düşük olan ülkeler arasındadır (Selamoğlu, 2002: 36).

Gelişmiş ülkelerdeki işsizliğe temel olarak bakıldığında Avrupa Birliği (AB) üyesi olan ülkelere yüksek oranlı yapısal işsizlik vardır. İşsizlik süreklilik ve artan bir seyir izlemektedir. Diğer taraftan gelişmiş ülkelere genç işsizlik sorunu vardır. Uzun süreli işsizlik ve kadın grubu işsizliği göze çarpan bir diğer işsizlik sorunları arasındadır (Şahin, 2007: 552).

Gelişmiş ülkeler karşılaştıkları işsizlik sorunu üzerine kendi ekonomik ve sosyal yapılarına uygun olarak istihdam stratejileri arayışı içerisine girmişlerdir (Yılmaz Eser ve Terzi, 2008: 237).

Davis (1998) çalışmasında ABD ve Avrupa da pazar gelişmelerinin ve teknik değişimin ücretler ve istihdam üzerinde önemini belirtmiştir. Bu bağlamda katı ücret koşullarında ilk olarak teknoloji ne kadar artarsa artsın vasıfsız işçinin ücreti artmayacak ve işsizlik üzerinde etkili olacaktır. İkincisi, faktör fiyatı nedeniyle küresel teknik ilerleme, güçlü bir şekilde farklılaştırılmış faktör piyasası kurumları olsa bile, farklı ücret eğilimlerini hesaba katmaya yardımcı olmayacaktır. Üçüncüsü, bu teknik ilerlemenin küresel mi yerel mi olduğu üzerinedir. Dördüncüsü, teknik değişimin hem sektör hem de faktör önyargısı, katı ücretler ve işsizlik hareketlerinin muhasebeleştirilmesinde önemli rol oynamaktadır. Son olarak ABD'de ve

Avrupa'daki katı ücretler karşısında ortaya çıkan baskılar istihdam değişiklikleriyle önlenmektedir (Davis, 1998: 1629-1630).

Tablo 2'de gelişmiş ülkelerdeki (G8) işsizlik oranlarına baktığımızda 2018 yılı en yüksek işsizlik oranı %10,6 ile İtalya'ya aittir. En düşük işsizlik oranı ise %2,4 ile Japonya'ya aittir. Gelişmiş ülkeler açısından Japonya'daki refah düzeyi yüksektir.

Tablo 2: 2018 yılı Gelişmiş Ülkelerdeki İşsizlik Oranı (G8)

Ülke Adı	İşsizlik Oranı (%)
Kanada	5,8
Almanya	3,4
Fransa	9,1
İngiltere	4,1
İtalya	10,6
Japonya	2,4
Rusya	4,8
ABD	3,9

Kaynak: TÜİK, Uluslararası Seçilmiş Göstergeler

2.1.2. Gelişmekte Olan Ülkelerde İşsizliğin Özellikleri

Küreselleşmeyle birlikte gelişmekte olan ülkelerde işsizlik artmıştır. Bu artış vasıfsız ve ucuz istihdam edilen işgücünü ortaya çıkarmıştır. Gelişmekte olan ülkeler çok uluslu şirketlerin sermayesini ülkeye çekerken de olumsuz ekonomik koşullarla karşılaşmaktadır. Bu ülkelerde iktisadi gelişmeden çok sosyo-ekonomik gelişmeye daha fazla rastlanmaktadır. Bunların yanında gelişmekte olan ülkede kırdan kente olan göçler fazladır ve bu durumda çarpık kentleşme, altyapı sorunlarıyla daha fazla karşılaşılmasına neden olmaktadır (İncekara, 2010: 20-21).

Gelişmekte olan ülkelerde tarım ağırlıklı ekonomiden sanayi ağırlıklı ekonomiye geçiş söz konusudur. Böyle ülkelerde kentlerde işsizlik sorunlarıyla başa çıkmaya çalışırken kırlarda yaşayan kesimde eksik istihdam oluşturarak üretime çok fazla etkisi olmayan bir kesimden oluşmaktadır. Gelişmekte olan ülkelerde işgücü bulmak kolaydır ama işgücünün verimi açısından aynı durum söz konusu değildir.

Çünkü hali hazırdaki emek gücü değişen ve gelişen teknolojiye ayak uydurmakta güçlük çekmektedir (Şahin, 2011: 552-554).

Fan ve Stark (2007) gelişmekte olan ülkelerde işgücü piyasası üzerinde göze çarpan ‘eğitimli işsizlik’ üzerinde durmaktadırlar. Bu analizde gelişmekte olan bir ülkenin beyin göçü ve eğitimli işsizlerine rağmen ‘ faydalı beyin göçü’ ile daha eğitimli olduklarını göstermektedir. Sonuç olarak çalışma gelişmekte olan ülkelerdeki eğitimli işçilerin varlığını açıklamaktadır (Fan ve Stark, 2007: 86).

Tablo 3’e göre gelişmekte olan bazı ülkelerdeki işsizlik oranlarına baktığımızda 2018 yılına ait en yüksek işsizlik oranı %26,9 ile Güney Afrika’nındır. En düşük işsizlik oranı ise %0,8 ile Tayland’a aittir. Türkiye %10,9 işsizlik oranı ile gelişmekte olan ülkeler arasında yüksek işsizliğin olduğu bir konuma sahiptir.

Tablo 3: 2018 Yılı Gelişmekte Olan Bazı Ülkelerin İşsizlik Oranları(15+,%)

Ülke Adı	İşsizlik Oranı
Endonezya	4,4
Hindistan	5,3
Türkiye	10,9
Malezya	3,3
Tayland	0,8
Şili	7,2
Filipinler	2,3
Güney Afrika	26,9
Pakistan	4,4
Romanya	4,2
Bulgaristan	5,2
Azerbaycan	4,9
Kuzey Makedonya	20,7
Kolombiya	9,1
Meksika	3,3

Kaynak: ILOSTAT, Explorer tarafımda düzenlenmiştir.

ILO’nun, “güçlü büyüme performansı” ve büyüme ile birlikte gelen istihdam artışlarına rağmen dünyada işsizlik oranları çok yüksek düzeydedir. ILO işsizlik oranlarını azaltmak amacıyla ekonomik büyüme ve istihdam yaratma ilişkisinin yeniden kurulması gerektiğini vurgulamaktadır. ILO ekonomik büyüme ve istihdam

yaratma arasındaki ilişkinin sona erdiğini vurgulamakta ve bütün az gelişmiş ülkeleri kapsayan bir “istihdam yaratmayan büyüme” söz konusu olduğunu açıklamaktadır (Bağımsız Sosyal Bilimciler, 2008: 99-101).

2.2. Dünyada İşsizliğin Nedenleri

Dünyada işsizliğin nedenlerine bakıldığında, nüfus artışına bağlı olarak demografik nedenler, ekonomide meydana gelen dalgalanmalarla konjonktürel nedenleri ve işsizliğe bağlı yapısal nedenleri tek tek inceleyip değerlendirmek gerekmektedir.

2.2.1. Demografik Nedenler

İstihdam ve nüfus oranı arasında işgücüne katılma oranı, işgücünün artışı ve istihdamın büyümesinde etkin rol oynar. Bu durumda istihdam edilen nüfusun çalışma çağındaki oranı belirlenir. İşsizlik oranlarındaki farklılıklarda demografik yapıyı oluşturan toplumun temelinde işgücüne katılım oranı farklı düzeylerde (ILO world employment social outlook, 2019: 11).

Demografik yapının yaş durumuna göre bakıldığında işsizlik genç ve yaşlı nüfus arasında değişiklik göstermektedir. Yaşlı nüfusun genç çalışanlara göre iş bulma durumu daha uzun sürer. Genç nüfusun bu orana göre iş bulma şansı daha yüksektir. Dünya ya baktığımızda örneğin Avrupa da yaşlı nüfusu ile göç arasındaki ilişkide o bölgeye genç nüfusun göç etmesi beklenirken Avrupa'nın hali hazırdaki genç nüfusuna tam olarak istihdam alanı oluşturamadığı görülmektedir (Uyanık, 2017: 88-89).

Dünya geneline bakıldığında demografik nedenlerden dolayı görülen işsizlik cinsiyet, genç yetişkin işgücü ayrımı, göç durumu gibi durumlardan ortaya çıkmaktadır. Kadınlar erkeklere göre daha az iş bulabilmekte ve genç nüfusun kırdan kentlere olan göçü de kişileri eğitim ve nitelik eksikliğine itmektedir. Kentlere

bakıldığında nitelikli gençler de artan nüfusla oluşan işgücü fazlalığından dolayı işsiz kalmaktadır (Yanbaşı, 2014: 27).

Nüfusun hızlı olarak artması işgücü arzını olumsuz yönde etkiler. Az gelişmiş ülkelerde artan nüfus işgücünü oluşturur. Bu ülkelerde kırdan kente olan göçler istihdam sorunu yaratır. Artan işgücü arzı ve işverenlerin talep yetersizliği karşısında işsizlik ortaya çıkar. Nüfus gelişen ve değişen teknolojiye de ayak uyduramaz ve istihdam sorunu ortaya çıkar bunların yanında büyüme ve enflasyon sorunları meydana gelir (Aksu, 1998: 244).

Bütün bu durumlarla demografik olarak işsizliğin sebeplerine baktığımızda nüfusun yaşı, cinsiyeti, eğitim durumu ve kırdan kente olan göçler dikkat çekmektedir. Nüfusun dünya genelinde de sebep olduğu en büyük işsizlik genç işsizliktir. Gençlere yeterli istihdam alanı sağlanamamaktadır. İşe alımda yetenek ve tecrübeli olan daha yaşlı nüfus tercih edilmektedir. Cinsiyet açısından erkekler çalışma hayatında daha etkindir. Eğitim açısından ise kırdan kentlere yapılan göçlerde kente adapte olunmasında kişilerin ve niteliklerin yetersizliği ortaya çıkmaktadır.

2.2.2. Konjonktürel Nedenler

Konjonktürel dalgalanmalar istihdam düzeyi, fiyatlar ve piyasadaki çıktı oranı gibi ekonomik göstergelerle ortaya çıkar. Sonra kişileri ve toplumları etkiler (Fırat, 2012: 406).

1929 Büyük Buhran ve 1970'ler de meydana gelen petrol kriziyle dünya genelinde konjonktürel işsizlik ortaya çıkmıştır. Bu konjonktürel dalgalanma toplam talep yetersizliğinden kaynaklanmaktadır (Yıldırım, 2006: 7).

2008 yılında ABD'de konut krizi küresel bir hal almıştır. Küresel krizle birlikte ekonomide 2008-2009 yıllarında konjonktürel dalgalanmalar meydana

gelmiştir. Bu durum dünya genelinin ekonomisini etkileyerek işsizliği artırmıştır (Akkaya, 2017: 15).

Yılmaz ve Çetin'e göre dünya çapında yaşanan ekonomik krizlere karşı koyamayan ülkeler finansal daralmalar yaşamaktadır. Bu kriz ortamlarında meydana gelen ekonomik dalgalanmalardan kurtulmak amacıyla mevcut işgücünü işten çıkararak ücret yükünden kurtulmaya çalışılmaktadır. Dolayısıyla bu ekonomik konjonktürel dalgalanmalar işsizliğe neden olmaktadır (Yılmaz ve Çetin, 2007: 26).

Dünyada işsizliğin konjonktürel nedenlerine baktığımızda fiyat düzeyleri, ücretler ve küreselleşen finansal krizlerin ekonomiyi etkilediği görülmektedir. Etkilenen ekonomideki daralma ve gerilemeler işsizlik olgusunu ortaya çıkarmaktadır. İstihdam edilen işgücünü işten çıkarmak ve ücret yükünden kurtulmak düşüncesi de dünya genelinde en temel sorunun işsizlik olgusu olmasına neden olmaktadır.

2.2.3. Yapısal Nedenler

Yıldız (2014)'a göre yapısal işsizliğin başlıca nedenleri arasında teknolojik gelişmeler, niteliksiz işgücü, coğrafi engeller, nüfus değişimleri, kurumsal katılıklar ve sermayenin yeniden yapılanmasına bağlı oluşan düşük ücretle çalışan bir kısım topluluklar yer alır. Bu durum yüksek ücret ve sigorta sistemiyle çalışanların yerine, düşük ücretli işgücüne doğru kaymalara neden olur ve işsizlik artar (Yıldız, 2014: 5-7).

Yapısal işsizliğin temel olarak iki sebebine bakıldığında işler ve iş arayanlar arasında oluşan vasıf uyumsuzlukları yer alır. Emek arzında bulunan kişilerin gerekli vasıf taşınamaması yapısal işsizliğe sebep olur. Bir diğer neden ise işler ile iş arayanların coğrafi açıdan uyumsuz olmasıdır. İşgücünün ortaya çıkardığı bu uyumsuzluk yapısal işsizliği oluşturmaktadır (Uçan, 2017: 15-16).

Apaydın ve Taşdoğan (2019)'a göre ekonomik büyüme yapısal işsizliği artırmaktadır. Büyüme durumunda istihdam ve işgücüne katılım oranındaki değişimler, verimlilik, istihdam sektöründeki yapısal değişimlerle, genç nüfusun toplam işgücü içindeki payı dikkate alınmalıdır (Apaydın ve Taşdoğan, 2019: 74).

Franz ve König (1986)'e göre işsizlikte yapısal olarak gözlenen ve gelecekte beklenen artışın nedeni işgücü piyasasının arzı ile bulunur. İşgücüne giren kadınların ve gençlerin sayısı artmıştır. Yapısı değişen işgücü işsizliğe sebep olmuştur (Franz ve König, 1986: 242).

Yapısal işsizlik işgücünün yaşı, cinsiyeti ve eğitim durumlarına göre şekillenmektedir. Bunun yanında değişen ve gelişen teknolojiye ayak uyduramayan vasıfsız işgücü ortaya çıkmaktadır. İşsizlik bulunan coğrafya açısından da farklılık göstermektedir.

2.3. Bazı Ülkelerde İşsizliğin Boyutları

Chukuezi (2010) çalışmasında Nijerya'da kayıt dışı sektörün işsizlik ve yoksulluğu azaltmadaki rolünü incelemektedir. Nijerya'da kentsel yoksulluğun artmasıyla kayıtlı istihdam fırsatlarının düşünün işsizliğe çözüm olduğunu belirtmektedir. İşsizliğin kayıt dışı sektör olmasaydı artan bir seyir izleyeceğini ifade etmekte ve üretimin daha ucuz olabileceğini vurgulamaktadır. Bunun yanında kayıtlı sektörün önemli bir hammadde tedarikçisi olduğunu ifade etmektedir (Chukuezi, 2010: 136).

Newell ve Symons (1990)'nın çalışmalarına göre İrlanda işgücü piyasasının toplam olarak diğer Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü (OECD) ülkelerine benzer bir şekilde çalıştığını gösterir. 1979'dan 1986'ya kadar işsizliğin artış göstermesinin sebebi, işgücü arzı ve talebinin olumsuz ve eşzamanlı gerçekleşmesidir (Newell ve Symons, 1990: 426).

Oesch (2010) çalışmasında işsizlik yükünün OECD'deki düşük vasıflı işgücünden kaynaklandığını belirtmektedir. Bu durumu istihdam politikası, ücretler, küreselleşme ve para politikası açısından incelemektedir. Bu açıdan ilk olarak sıkı istihdam politikasıyla işsizlik artışının devam ettiğini belirtmektedir. İkinci olarak düşük vasıflı işsizlik asgari ücrete bağlı değildir. Son olarak yüksek ücretler ve düşük vasıflı işsizlik arasında ilişki bulunmamaktadır (Oesch, 2010: 50-51).

Arntz ve Wilke (2009) çalışmalarında işsizlik tazminatının Almanya'daki işsizlik süresini ne ölçüde belirlediğini incelemişlerdir. Devletin yerel istihdam, yerel olmayan istihdam ve sübvansiyon üzerindeki etkilerini bireysel, bölgesel ve kurumsal olarak incelemişlerdir. Bu açıdan işgücünden ayrılma ve emekli olma bakımından istihdam oranları farklılık göstermektedir (Arntz ve Wilke, 2009: 57-58).

Dimsdale ve Horsewood (2002)'nin çalışmalarına göre işsizliğin artması ve Avustralya ekonomisinin yavaşlamasının temel nedeni talep şokları ve aşırı reel ücretlerdir. Kamu harcamaları ve ticaret şartlarında meydana gelen değişiklikler talep şoklarının azalması açısından önemlidir. Reel ücretlerdeki katılıklar ise işsizliğin önemli bir nedeni değildir (Dimsdale ve Horsewood, 2002: 403).

Valadkhani (2003)'ün çalışmasına göre İranda'ki işsizliğin temel nedenleri enflasyon, ödemeler dengesi açığı, ekonomik belirsizlik, yatırımların gerçek büyümesi ve Irak savaşları olarak gösterilmiştir. Yüksek enflasyon paranın değer kaybetmesine yol açacağı için işsizliği artırmaktadır. Bu nedenle yüksek GSYİH ile yatırımların büyümesi ve ödemeler dengesi iyileşmesi gerçekleşmezse işsizlik oranı artmaya devam edecektir (Valadkhani, 2003: 14).

Freire ve Bilbao (2003) çalışmalarında son yirmi yılda farklı nüfus kategorilerinde işsizlik olasılıklarını tahmin etmektedir. İspanya işgücü piyasasına atıfta bulunularak işsizliğin yüksek öğrenim gören bireyler arasında olumsuz bir etkisi olmadığı ifade edilmektedir. Hızla artan teknoloji, vasıflı işgücüne olan talep artışı ve ekonomideki yapısal değişimler üzerinde durulmaktadır. Bu bağlamda

işsizlik sorunun beceri ve eğitim sağlanmadıkça artacağı öngörülmektedir (Freire ve Bilbao, 2003: 43-44).

Cousinean ve Green (1978) çalışmalarında Kanada'daki yapısal işsizlik sorununun üzerinde durmaktadır. İşsizliğin yapısal uyumsuzluk nedeniyle ortaya çıktığını belirtmekte ve iş arayanların konumu ve becerileri arasında uyumsuzluk olduğunu vurgulamaktadır. Bu durumda 1970'ten bu yana Kanada'da yapısal uyumsuzluğun yaşanması yüksek işsizliği açıklamaktadır (Cousinean ve Green, 1978 : 188-189).

Bakker ve Creedy (1999) çalışmalarında Yeni Zelanda'da 1985-1994 döneminde erkeklerin gelir dağılımı verilerini araştırmışlardır. GSYİH'nın azalması ve işsizliğin artması gelir dağılımındaki eşitsizlik artışının artmasına neden olmaktadır (Bakker ve Creedy, 1999: 75).

Dolado ve Jimeno çalışmalarında İspanya'daki işsizlik nedenleri üzerinde durmaktadırlar. İşsizliğin enflasyon, piyasa katılıkları ve bazı olumsuz ekonomik şoklardan kaynaklandığını açıklanmaktadır. Özellikle fiyat ve ücret şokları işsizliği artırmaktadır. Bu nedenle uzun vadeli aktif işgücü piyasası politikalarıyla işsizlik azaltılmalıdır aksi takdirde işsizlik kendini sürekli tekrar edecektir (Dolado ve Jimeno, 1997: 1303-1304).

2.4. Dünyada İşsizliğin Sonuçları

İşsizlik sorunu sosyo-ekonomik bir problemdir ve işsizliğin arttığı toplumun refah seviyesi düşüktür. Yeterli istihdam sağlayamamak maddi ve manevi sıkıntıların yanında ekonomik düzen içinde mevcut kaynakların işsizlik durumunda tam ve etkin hale gelmesine yol açmaktadır (Güney, 2009: 152).

Ekmekçioğlu (2011)'e göre mali krizlerle artan işsizlik oranı önemlidir. Çünkü bu durumun ekonomik, sosyal maliyeti bireyler ve ekonomiler açısından zorluklar meydana getirmektedir. Gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeler ekonomik

krizlerle birlikte ortaya çıkan durgunluktan muzdariptir. Sonuç olarak işsizlik sorunu para ve maliye politikaları uygulanarak, insanlar eğitilerek ve doğru güncel bilgiler sağlanarak çözülebilecektir (Ekmekçioğlu, 2011: 84).

Altiner ve diğerleri, (2018) çalışmalarında ekonomik küreselleşmenin ihracata dayalı büyüme politikaları uygulayan ülkelerde yatırımları azaltarak, düşük maliyetli işgücüne sebep olduğunu ve ekonomik krizleri tetiklediğini belirtmişlerdir. Gelişmiş ülkeler ise ekonomik küreselleşmenin toplam verimliliğini artırarak, işsizlik üzerinde olumlu bir etki yaratmışlardır. Küreselleşme sürecinden olumlu yönde etkilenmek için dünya genelindeki her ülke politikalarını kendi ekonomik koşullarına göre geliştirip uygulamalıdır (Altiner ve diğerleri, 2018: 1779-1780).

Brand (2016) çalışmasında iş kaybı ve işsizlik oluştuğunda ekonomik ve sosyal zorlukların oluştuğunu ortaya koymaktadır. İşten çıkarılma durumunda kişilerin sosyoekonomik hayatlarında ani değişiklikler oluşmaktadır. İşsizlik ekonomik kayıpların yanında, sosyal ve psikolojik durumlarda kötüye gitmeye sebep olmaktadır (Brand, 2016: 15).

Putun ve diğerleri, (2017) çalışmalarında genç işsizliğin getirdiği sonuçlar üzerinde durmuşlardır. Genç işsizliğin daha çok yapısal bir sorun olduğu görülmüştür. Bu sorun dünyada giderek artan bir sorun halinde ilerlemektedir. Bu nedenle genç işgücü için her ülke kendi sistemine göre mesleki eğitim programları oluşturmalıdır. Ayrıca işgücü piyasasında teşvikler ve esneklik sağlanarak genç işsizliğin önüne geçilmelidir (Putun ve diğerleri, 2017: 92-93).

Görlich ve diğerleri, (2013) çalışmalarında genç işsizliğin diğer yaş gruplarına göre daha çok dışlanma etkisi altında olduğunu belirtmektedir. İşsizliği azaltmak zor bir durumdur ve genç işsizlik durumuna bakıldığında mücadele etmek daha zordur. Ancak bu sorunun çözümleri bazı ülkeler için spesifik, bazıları içinse genel ve esnektir. Bu nedenle genç işsizliğin nedenleri ülkeler arasında farklılık gösterdiğinden potansiyel çözümlerde değişmektedir (Görlich ve diğerleri, 2013: 8).

Nicell ve Bell (1996)'in çalışmalarına göre Avrupa'daki işsizlik ABD ile karşılaştırıldığında her iki bölgede de vasıfsız işçiler mevcuttur ancak Avrupa'da katı ücretler varken ABD'de esnek ücretler vardır. Avrupa da vasıfsız işsizlikte önemli bir artış vardır. Vasıfsız işçilerin ücretleri düşmemiştir ama İngiltere ve ABD'de önemli ölçüde düşüş görülmüştür. Bunun yanında Almanya'daki vasıfsız işsiz oranı ABD ile benzerlik gösterirken İngiltere'dekine göre daha düşüktür. Bu durum Almanya'daki eğitim ve öğretim seviyesinin, İngiltere ve ABD'deki eğitim seviyesinden çok daha yüksek olmasıyla açıklanmaktadır. Dolayısıyla Alman ekonomisine uzmanlaşmaya yönelik talep değişimlerine daha sağlam şekilde yanıt vermektedir (Nicell ve Bell, 1996: 307-308).

Bütün bu işsizliğe neden olan faktörlerin ve beraberinde getirdiği sonuçların doğrultusunda sosyo-ekonomik ve yapısal nedenleri açısından dünyadaki başlıca işsizlik sorunu genç işsizliktir ve bu alanda eğitim iyileştirilmeli istihdam alanları arttırılmalıdır. İşsizlik artık dünyada küresel bir boyuttadır ancak her ülkenin kendi gelişim düzeyi ve koşullarına göre geliştirdiği işsizlik politikalarıyla bu sorun iyileştirilebilecektir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

TÜRKİYE'DE İŞSİZLİĞE NEDEN OLAN FAKTÖRLER

3.TÜRKİYE'DE İŞSİZLİĞE NEDEN OLAN FAKTÖRLER

Türkiye’de işsizliğe neden olan faktörlere yönelik olarak literatür derlemesi yapılmıştır. Literatür özet tablosu oluşturulmuştur. Türkiye’de işsizliğe yol açan temel faktörler belirlenerek işsizlik nedensel olarak açıklanmıştır.

3.1.Türkiye’de İşsizliğe Neden Olan Faktörlere Yönelik Literatür Derlemesi

Bu bölümde Türkiye’de işsizliğin nedenleri, işsizliğin işgücüne olan etkileri araştırılmış, ekonomik analizler elde edilmiş ve bu analizler yapılan model araştırmalarıyla desteklenmiştir. Literatür araştırmasında daha çok Türkiye’de belli dönemleri kapsayan işsizlik oranlarına yer verilmiştir. İşsizlik oranlarıyla Türkiye’de işsizliğe neden olan faktörlerin literatür araştırması özetlenmiştir.

Özer ve Biçerli (2003), “Türkiye’de Kadın İşgücünün Panel Veri Analizi adlı çalışmalarında, Türkiye’de kadınların İslam Ülkeleri Kalkınma Örgütü (İKO)’nü etkileyen unsurları 1988-2001 dönemi için tespit etmiş, kırsal ve kentsel alanlara ilişkin panel veri kullanılarak kısıtlı en küçük kareler regresyonu ile birimlere özgü etkilerin modelleri kullanmışlardır. Sonuç olarak ücretler, enflasyon ve işsizlik oranı gibi unsurların kadınların iş hayatında yer almasına doğrudan etkisi olmadığı, kadın işgücünün emek piyasasıyla bütünleşemediği açıklanmıştır.

Bilgin (2003), Çalışmasında 1989-1999 yıllarını temel alarak Türkiye’de işsizliğin boyutlarını DİE’nin Hanehalkı işgücü anketlerine göre analiz etmektedir.

Türkiye’de işsizlik genç işçiler, kadınlar ve düşük eğitilmiş işgücü üzerinde yaygın olup işsizlik oranları resmi oranlardan daha fazladır. Bunun yanında bir yıldan fazla işsiz kalanların sayısı da oldukça yüksektir. Sonuç olarak Türkiye’de işsizlik oranları resmi oranlardan daha fazladır. Bu anketler incelendiğinde işgücü becerilerini arttıracak aktif istihdam politikalarının uygulanması gerektiği ve makroekonomik politikalarla yeni istihdam alanları oluşturarak işsizlik sorununun çözüleceği belirtilmiştir.

Uysal ve Erdoğan (2003), çalışmalarında Türkiye’deki işsizlik oranlarını ve fiyat düzeyi ile arasındaki ilişkiyi Phillips eğrisi yardımıyla incelemişlerdir. 1980-2002 yıllarına ait veriler değişkenlerle birlikte analiz edilmiştir. İşsizlik ve fiyat düzeyleri arasında doğrusal olmayan ters model oluşturulmuş, regresyon analizi yapılmış ve nedensellik ilişkisine bakılmıştır. Sonuç olarak, 1980-1990 yılları arasında işsizlik ve fiyat düzeyleri arasında pozitif bir ilişki bulunmuştur. Bu nedenle işsizliği azaltıcı genişletici politikalarla fiyat düzeylerinde de azalma görülmüştür. 1991-2002 yılları arasında ise işsizlik ve fiyat düzeyleri arasında negatif bir ilişki görülmüştür. Bu dönemde işsizliği azaltıcı politikalar fiyat düzeylerinde artışa sebep olmuştur. 1980-2002 döneminde iki değişken arasında phillips eğrisini destekleyici yönde negatif ilişki tespit edilmiştir.

Bilgin (2004), çalışmasında Türkiye’de uygulanan döviz kuru politikaları ile işsizlik arasındaki ilişkiyi analiz etmiştir. İlk olarak döviz kuru ve işsizlik ilişkisi kuramsal olarak ortaya konulmuştur. Daha sonra 1980 yılından sonra Türkiye’de uygulanan döviz kuru politikalarının ekonomiye etkisi incelenmiştir. Türkiye’de döviz kuru ve işsizlik arasındaki ilişki ampirik olarak incelenmiş ve bu ilişki Türkiye açısından ekonometrik modellerle analiz edilmiştir. Çalışmanın sonucunda, Türkiye’de döviz kuru ve işsizlik arasında yakın bir ilişki bulunmuştur.

Yüceol (2005), çalışmasında Türkiye’de ekonomik ve sosyal gelişmenin temel göstergesi olan işsizlik oranının ölçülmesi ve değerlendirilmesi üzerinde durmuştur. Türkiye’de DİE’ nin Hane halkı İşgücü Anketleri, (Devlet Planlama Teşkilatı (DPT)’ nin çalışmaları ve İŞKUR’ un yayınları işsizlik oranlarını

belirlemede yetersizdir. Bu nedenle gerçek işsizlik oranlarının belirlenmesinde eksik istihdam, işgünün dışında kalanlar, kayıt dışı ve tarımsal istihdam gibi temel oranlar analiz edilmiştir. Çalışmanın sonucuna göre Türkiye’de işsizliği farklı değişkenler etkilemektedir ve işgücü piyasaları bu değişkenlere bağlı olarak şekillenmektedir.

Göktaş Yılmaz (2005), çalışmasında Türkiye ekonomisinde 1978-2004 yılları arasında büyüme ile işsizlik arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Çalışmada Granger nedensellik testi ve Son tahmin hata kriteri (FPE) yöntemleri kullanılmıştır. Sonuç olarak Türkiye’de büyüme oranı ile işsizlik oranı arasında doğru yönlü bir ilişki bulunmuştur. Diğer bir anlatımla büyüme oranı ile işsizlik oranı arasında pozitif yönlü nedensel bir ilişki bulunmuştur. Nedenselliğin yönü işsizlik oranından büyüme oranına doğru olup, büyüme oranından işsizlik oranına doğru bir nedensellik ilişkisi ise bulunmamaktadır.

Pazarlıoğlu ve Çevik (2007), çalışmalarında Türkiye’de 1945-2005 dönemi için verimlilik, ücretler ve işsizlik oranları arasındaki ilişkiyi göre incelemiştir. Çalışmada eşbütünleşme ve Bai-Peron Kırılma Analizi kullanılmıştır. Reel ücretler, verimlilik ve işsizlik oranları arasında 1966, 1967 ve 1968 yıllarında yapısal bir kırılma bulunmuştur. Bu nedenle 1945-1966 ve 1969-2005 dönemlerine ait veriler iki alt döneme ayrılmıştır. Yapısal kırılmalar bu üç değişken arasında eşbütünleşme ilişkisini etkilemektedir. Yapılan analiz sonuçlarında söz edilen değişkenler arasında nedensellik ilişkisi tespit edilmiştir.

Bozdağlıoğlu (2008), “Türkiye’de işsizliğin özellikleri ve işsizlikle mücadele politikaları” adlı çalışmasında zaman serisi yöntemini kullanmıştır. Çalışma Türkiye’de yapılmıştır. 1990-2004 yılları arasında Türkiye’de işsizliğin yapısal özelliklerini sayısal veriler kullanarak açıklamıştır. Sonuç olarak Türkiye’de istihdam yaratılmamasına bağlı olarak büyüme de gerçekleşmemektedir. İstihdamı arttırmaya yönelik yeni büyüme modeline geçilmediği takdirde işsizlik de artacaktır.

Ayhan (2008), çalışmasında Türkiye’de işsizlik ve iktisadi büyüme arasındaki ilişkiyi ortaya koymaktadır. İlk olarak işsizlik ve büyüme kavramları tanımlamış ve

bu kavramlar arasındaki ilişki açıklanmıştır. İşsizlik ve büyüme arasında çok değişkenli eşbütünleşme modeli oluşturulmuştur. Sonuç olarak, Türkiye için 1970-2006 döneminde uzun dönemde GSYİH'dan işsizliğe ve verimlilikten işsizliğe doğru tek yönlü bir nedensellik ilişkisi bulunmuştur.

Güney (2009), çalışmasında Türkiye'de 1988-2008 yılları arasında işsizliğin gelişimini çeşitli yönleriyle ele almıştır. Türkiye'de işsizliğin bu 20 yıllık süreçte kent-kır işsizliği, kadın-erkek işsizliği, genç işsizlik ve cinsiyete göre işsizlik olarak gruplara ayrılmasından söz edilmiş ve işsizliğin nedenleri üzerinde durulmuştur. İşsizlikle mücadelenin başarılı olabilmesi için yeni istihdam alanları oluşturulmalı, eğitim sistemi yeniden düzenlenmeli, tarım sektörü daha verimli hale getirilmeli, göçlerin önüne geçilmeli, bazı teşvik ve yatırımlarla bu bölgelere destek sağlanmalıdır.

Uysal ve Alptekin (2009), çalışmalarında Türkiye ekonomisi için ekonomik büyüme ve işsizlik kavramlarını incelemişlerdir. Ekonomik büyüme ve işsizlik arasındaki ilişki 1980-2007 yılları için Vektör Otoregresif Modeli (VAR) testi ile tespit edilmeye çalışılmıştır. Sonuç olarak, işsizlik oranından büyümeye doğru bir Granger nedensellik ilişkisi bulunmuştur. Çalışmaya göre Türkiye'de istihdamsız bir büyüme gerçekleşmektedir ve işsizlik sadece büyüme açısından değil daha farklı açılardan ele alınmalıdır.

Hepsağ (2009), çalışmasında Türkiye'de enflasyon ve işsizlik oranı arasındaki değiş tokuş ilişkisini Sınır testi yaklaşımını kullanılarak kısa ve uzun dönem için incelemiştir. 2000:Q1-2007:Q3 dönemi için enflasyon ve işsizlik oranları arasında kısa dönemli bir değiş tokuş ilişkisi mevcut değilken uzun dönemde bu ilişkinin bulunduğu ifade edilmiştir. Kısa dönem için enflasyonun oluşmasında işsizlik oranı yerine geçmiş dönem enflasyon oranları daha etkiliyken, uzun dönemde Türkiye'de işsizlik oranı ve enflasyon arasında mevcut olan değiş tokuş ilişkisi nedeniyle enflasyonun belirlenmesinde işsizlik oranı güvenilir bir araç olarak kabul edilmiştir.

Bekiroğlu (2010), çalışmasında nedensellik testi uygulamıştır. Türkiye’de işsizlik sorununun çözülmesinde ekonomik analizi 1988-2009 yılları arasında uygulamıştır. İşsizlik sorunu makro ekonomik kaynaklıdır ve çözümü de makro ekonomik istihdam politikalarının uygulanmasına bağlıdır. Mikro ekonomik istihdam politikalarının ise makro ekonomik istihdam politikaları ile uyumlu olması gerekmektedir.

Yüceol (2011), çalışmasında genel olarak Türkiye’de bölgesel gelişmişlik farkların, özel olarak da iller arasındaki işsizlik oranı farklılıklarını ele almakta, işsizlik ve güç arasındaki ilişkiyi incelemektedir. Çalışmada Türkiye İstatistik İbge birimleri Sınıflandırması (İBBS) Düzey 2 Alt bölgeler, Düzey 3 iller bazındaki nüfus, g rakamları ve işsizlik oranları kullanılmaktadır. Çalışmada 2000 yılındaki yüksek işsizlik bölgelerinden düşük düzeydeki işsizlik bölgelerine doğru korelasyon ilişkisi 2008 yılındaki işsizlik oranlarında yaşanan büyük değişimler nedeniyle tersi bir etki oluşturmuş, neredeyse her bölgede işsizliğin göçü yavaşlattığı ve farklı boyutlara getirdiği açıklanmıştır.

Sayın (2011), alışmasında Türkiye’de 1988-2010 yılları arasında eğitim ve büyümenin genç işsizlik üzerindeki etkisini VAR modelini uygulayarak ekonometrik olarak incelemiştir. İncelemeye göre genç işsizlikten ortaöğretim okullaşma oranına, ortaöğretim okullaşma oranından büyüme oranına, genç işsizliği ve ortaöğretim okullaşma oranından ise yükseköğretim okullaşma oranına doğru bir nedensellik ilişkisi mevcuttur. Genç işsizliği en çok etkileyen etken büyüme ve yükseköğretim okullaşma oranıdır. Bu değişkenler genç işsizlik ile mücadelede politika aracı olarak kullanıldığında genç işsizlik oranının azalma eğiliminde olduğu tespit edilmektedir.

Ay (2012), çalışmasında nedensellik testi ve phillips eğrisi yöntemine yer vermiştir. Çalışma Türkiye’de yapılmıştır. 1960-2011 yılları arasındaki işsizliği azaltma politikalarına yer verilmiş ve bu politikaların ne derece etkin olduğu incelenmiştir. Sonuç olarak uygulanan istihdam politikaları çoğunlukla işsizliği azaltmada yeterli görülmemektedir. Bu itibarla, aktif ve pasif politikaların öneriler çerçevesinde geliştirilmesi gerekmektedir.

Kanca (2012), çalışmasında eş bütünleşme modelini kullanmıştır. Çalışma Türkiye’de yapılmıştır. Türkiye ekonomisinde iktisadi büyüme ve işsizlik oranı arasındaki ilişki 1970-2010 dönemi için ampirik olarak ortaya konulmuştur. Sonuç olarak çalışmada işsizliği etkileyen tek etken iktisadi büyüme olarak görülmüştür. Ancak işsizliğin yüksek veya düşük oranda olması ekonomik büyümenin oluşmasında herhangi bir etkide bulunmamaktadır.

Aydın (2012), çalışmasında Türkiye’de işsizliğin ekonomik krizler, konjonktürel dalgalanmalar, yapısal ve hukuki nedenler sorununu daha da arttırmakta olduğunu tespit etmiştir. Çalışmada Beveridge eğrisi incelenmiştir. Eğriye göre dik ekseninde açık iş oranı ve yatay ekseninde işsizlik oranı yer almakta ve ikisi arasında ters ilişki bulunmaktadır. Eğri üzerindeki noktalar işgücünün dalgalanmaları hakkında bilgi vermektedir. Eğrinin orijine olan konumu da açık iş ve işsizlik oranı arasında yapısal ilişkisinin bilgisini vermektedir. Çalışmada öncelikli olarak işsizlik nedenleri ve türleri açıklanmış genel ve bölgesel işgücü değerlendirmesi yapılmıştır. Bu değerlendirmelerle işgücü için Beveridge eğrisi eşliğinde yeni istihdam politikaları oluşturulmalıdır.

Ümit ve Bulut (2013), Türkiye’de işsizliğin 2008 krizinden sonraki etkilerini incelemek için en küçük kareler (KEKK) regresyonu yöntemini kullanmışlardır. Çalışmada 2005:Q1-2010Q3 dönemine ait üçer aylık verilerin sanayi verimlilik endeksi, reel ücret endeksi, büyüme oranı, Tüketici Fiyat Endeksi (TÜFE), ihracatın reel GSYH’ya oranı, ithalatın reel GSYH’ya oranı değişkenlerinin t zamanı ve dönem gecikmeleri ele alınmıştır. Elde edilen sonuçlarla ve yeni değişkenlerle regresyon analizi yapılarak, bu değişkenlerin modele göre işsizlik oranına etkileri KEKK regresyon yöntemiyle incelenmiştir. Sonuçlara göre, sanayi verimliliği ve sanayi reel ücret endeksi birbirine yakın sonuçlar vermiştir. İhracat-GSYH birinci ve ikinci çeyrek dışında diğer tüm dönemler için işsizlik oranının modele katkısı büyüktür. İşsizliği etkileyen TÜFE değişkeninin de işsizlik oranları üzerinde etkili olduğu görülmektedir.

Aydemir (2013), “Türkiye’de İşsizlik Sorununun Çözümlemesinde Uygulanan Ekonomi Politikalarının Analizi” adlı çalışmasında işsizlik ile ilgili verileri ülkenin sosyo-ekonomik koşullarını da dikkate alarak analiz etmiş, Türkiye’deki kırsal istihdam ve işgücü piyasasına ilişkin durum tespiti yapmıştır. Çalışma Türkiye’de yapılmıştır. 2000-2011 yılları arasındaki işsizliğin kırsal alandaki verileri araştırılmış ve analizler yapılmıştır. Sonuç olarak kırdan kente olan aşırı göç işsizliğin temelini oluşturmaktadır.

Bayrak ve Kanca (2013), çalışmalarında Türkiye’de 1970-2010 dönemini kapsayan Phillips Eğrisi işsizlik ve enflasyon arasındaki ilişkiyi Türkiye ekonomisi açısından incelemişlerdir. İlk olarak serilerin durağanlığı araştırılmış daha sonra eşbütünlük testi ile seriler arasında uzun dönemli ilişkinin olup olmadığına bakılmıştır. Blanchard ve Gali’nin (2007) modeli kullanılarak EKK yöntemiyle tahminde bulunulmuştur. Sonuç olarak, Türkiye ekonomisinde uzun dönemde Phillips eğrisinin geçerli olmadığı ama kısa dönemde enflasyon ve işsizlik oranı arasında ilişki olduğu tespit edilmiştir. Phillips eğrisi Türkiye’yi çok fazla etkilememekte diğer gelişmekte olan ülkeler üzerinde daha etkili olmaktadır.

Çondur ve Bölükbaş (2014), “Türkiye’de İşgücü Piyasası ve Genç İşsizlik-Büyüme İlişkisi Üzerine Bir İnceleme” adlı çalışmalarında 2000Q1-2010Q4 dönemi temel alınarak ekonometrik analiz yapılmıştır. Yapılan analizin sonucuna göre genç işsizlikten GSYİH’ya ve Üretici Fiyat Endeksi (ÜFE)’den genç işsizliğe doğru bir nedensellik ilişkisi saptanmıştır. Çalışma Türkiye’de yapılmıştır. Türkiye’de GSYİH ve ÜFE’de meydana gelen değişimlerin doğrudan ve dolaylı olarak genç işsizliği etkilediği sonucuna varılmıştır.

Selim ve diğerleri (2014), çalışmalarında TÜİK verilerini kullanarak 2007-2010 yılları arasında yapılan Gelir ve Yaşam Koşulları Araştırması Anketi Panel verilerini baz alarak işsizliği sosyo-ekonomik açıdan incelemişlerdir. Analizlerde logit model ve panel logit modeller kullanılmıştır. Sonuç olarak elde edilen bazı verilere göre erkekler kadınlara göre daha fazla işsizlik oranı oluşturmaktadır. Evli bireylerde işsizlik daha azdır. Eğitimsiz kişilerin eğitilmiş kişilere göre işsiz olma

olasılığı daha azdır ve deneyim arttıkça işsiz olma olasılığı azalmaktadır. Genç bireylerde daha çok işsizlik görülmektedir. Türkiye’de sosyo-ekonomik gelişmeyi temel olarak işsizlik etkilemektedir.

Durak ve Kaya (2014), çalışmalarında Türkiye’de işsizliği analiz etmişlerdir. İşgücü piyasasının durumunu incelemişlerdir. İşsizliğin cinsiyet, yaş, iş arama süresi ve eğitim gibi yapısal özellikleri dikkate alınmıştır. 1960-2014 yılları arasında işsizlikle mücadele politikaları incelenmiştir. Çalışma Türkiye’de yapılmıştır. Sonuç olarak uygulanan politikaların işsizliği azaltmada başarılı ve etkin olmadığı görülmüştür.

Selim ve Ayvaz Güven (2014), çalışmalarında Türkiye’de enflasyon, döviz kuru ve işsizlik arasındaki ilişki incelemişlerdir. 1990-2012 yılları arasında reel efektif döviz kuru, TÜFE ve işsizlik verileri kullanılmış ve bu değişkenler arasında kısa ve uzun dönemli ilişkiler incelenmiştir. Ekonometrik analizler yapılmıştır. Sonuç olarak reel efektif döviz kurunun TÜFE’yi etkilediği görülmüştür. Uzun dönemde reel efektif döviz kuru, TÜFE ve işsizlik arasında ilişki bulunamamıştır. Ayrıca değişkenlerden birinin nedeni olup olmadığını araştırmak adına nedensellik analizi uygulanmıştır. Bu sonuca göre reel efektif döviz kurundan işsizlik ve TÜFE’ye doğru nedensellik elde edilmiştir. Reel efektif döviz kurunun işsizlik oranını artmada ve azaltmada etkili olduğu görülmüştür.

Şentürk ve Akbaş (2014), çalışmalarında Türkiye’de 2005: 01-2012: 07 dönemi için işsizlik oranı, ekonomik büyüme ve enflasyon oranı arasındaki ilişkiyi incelemiştir. İlk olarak serilerin durağanlıkları Phillips-Perron (PP) ve Kwiatkowski-Phillips-Schmidt-Shin (KPSS) birim kök testleri ile sınanmıştır. Serilerde ortaya çıkan kırılmaları tespit etmek için Zivot-Andrew (1992) yapısal kırılma birim kök testi uygulanmıştır. Seriler arasındaki nedensel ilişkiyi tespit etmek için de Toda-Yamamoto (1995) ve Bootstrap nedensellik testleri uygulanmıştır. Sonuç olarak, sanayi üretimi, enflasyon ve işsizlik oranı arasında çift yönlü nedensellik ilişkisi bulunmuştur. Türkiye’de ekonomik büyüme gerçekleşmesine rağmen işsizlik ve enflasyon oranları hedeflenenin üzerindedir.

Şentürk (2015) “Türkiye’de İşgücü Piyasaları ve İstihdamın Yapısı” adlı çalışmasında temel işgücü göstergelerini incelemiştir. Çalışma Türkiye’de yapılmıştır. Çalışmada 2007-2013 yılları arasındaki işgücünün yapısal sorunları tespit edilmeye çalışılmıştır. Eğitim düzeyinin kayıt dışılık, istihdam oranı ve istihdam edilen sektör ile olan ilişkisi korelasyon analizi ile araştırılmıştır. Sonuç olarak eğitim düzeyi ile kayıt dışılık arasında ters yönlü ve güçlü bir ilişki, istihdam oranı ile ise aynı yönlü ve yine güçlü bir ilişki olduğu bulunmuştur.

Altunüz (2015), çalışmasında Türkiye ekonomisi açısından Okun Yasası’nın geçerliliğini 2000:Q1-2014:Q1 dönemleri için analiz etmiştir. Ekonometrik analize göre durağanlık incelemesinde Augmented Dickey-Fuller (ADF) ve PP test serileri birinci dereceden durağanlık tespit etmiştir. Ayrıca durağanlık açısından Zivot ve Andrews testi kullanılmıştır. Daha sonra Engle-Granger analizi ve Johansen Yöntemi kullanılarak iki serinin eş bütünleşik olmadığı sonucuna varılmıştır. Granger nedensellik analizine göre iki serinin de birbirinin nedeni olmadığı bulunmuştur. Varyans Ayrıştırması sonuçları ise işsizliğin oluşumunda büyümenin etkisini doğrularken büyüme üzerinde işsizliğin etkisinin olmadığını ortaya koymuştur.

Günaydın ve Çetin (2015), çalışmalarında Türkiye’de genç işsizlik üzerinde 1988-2013 dönemi için kişi başına reel gelir, ticari açıklık, enflasyon ve doğrudan yabancı sermayenin etkilerini incelemiştir. Çalışmada Gecikmesi Dağıtılmış Otoregresif Sınır Testi (ARDL) ve vektör hata düzeltme modeline dayalı olarak Granger nedensellik testi uygulanmıştır. Ampirik sonuçlara göre değişkenler arasında uzun dönemli ilişki ortaya konulmuştur. Sonuçlara göre, uzun ve kısa dönemde kişi başına reel gelir, ticari açıklık ve doğrudan yabancı sermayenin genç işsizlik üzerinde negatif ve anlamlı bir etkisi olduğu analiz edilmiştir. Uzun dönemde genç işsizlik ve doğrudan yabancı sermaye arasında çift yönlü bir nedensellik söz konusudur. Kişi başına gelir, enflasyon ve ticari açıklıktan genç işsizliğe doğru uzun dönemli nedensellik ilişkisi bulunmuştur. Buna göre söz konusu değişkenlerdeki gelişmeler genç işsizliği azaltmaktadır.

Yazar Aslan ve Yamak (2015), çalışmalarında Türkiye’de 2000Q1-2013Q4 dönemi arasındaki büyümenin genç işsizlik üzerine etkisini VAR modelini kullanılarak incelenmişlerdir. Granger nedensellik testine göre büyüme oranından genç işsizlik oranına tek yönlü bir ilişki bulunmuştur. Varyans Ayırıştırma sonuçlarına göre genç işsizliğin ilk döneminde hata varyansı içinde büyüme değişkeni %15 paya sahipken ikinci dönemden sonra artarak son dönemde %54’e yükselmiştir. Etki-Tepkiye göre ise büyüme oranındaki standart sapmalık şokun genç işsizlik üzerinde azalma gösterdiği tespit edilmiştir. Türkiye ekonomisinde iktisadi büyüme genç işsizliği etkileyen bir faktör olarak görülmekte ve büyüme oranındaki artış işsizliğin azalmasına neden olmaktadır.

Ayvaz Güven ve Ayvaz (2016), çalışmalarında Türkiye’de enflasyon ve işsizlik arasındaki ilişkiyi 1990-2014 yıllarını kapsayarak ortaya koymayı amaçlanmışlardır. Enflasyon ve işsizlik arasında uzun dönem ve kısa dönem ilişkiler ekonometrik analizlerle ortaya konulmuştur. Granger nedensellik testine göre işsizlik oranından enflasyona doğru bir nedensellik ilişkisi bulunmuştur. Sonuç olarak iki değişken güçlü bir ilişki içerisinde birbirini etkilemektedir. Her iki değişken kontrol altına alınarak ekonomi istikrara ulaştırılabilir.

Arı (2016), Türkiye’de ekonomik büyüme ve işsizlik oranı arasındaki ilişkiyi 1980-2014 yılları için incelenmektedir. Çalışmada Bayer ve Hanck (2012) tarafından geliştirilen eşbütünleşme testi uygulanmaktadır. Ayrıca büyüme oranı ve işsizlik oranı arasındaki nedensellik ilişkisi Hacker ve Hatemi-J (2006) testi ile sınanmaktadır. Sonuç olarak Türkiye’de büyüme oranı ile işsizlik oranı arasında uzun dönemde nedensellik ve eşbütünleşme bulunmamaktadır. Bu bağlamda Türkiye’de istihdam yaratmayan bir büyüme söz konusudur.

Sertkaya ve Okur (2016), çalışmalarında ekonometrik analiz kısmında, uygulanan eş bütünleşme analizi ile seriler arasında uzun dönemde ilişki tespit edilmiş ayrıca uzun dönemde karşılaşılan sorunlar VAR Modeli yardımıyla giderilmiştir. Çalışmada, Türkiye’de 1988-2014 döneminde genç işsizlik oranı ile enflasyon oranı, gayrisafi yurtiçi hasıla ve yüksek okullaşma oranı arasındaki ilişkiler

nedensellik testleri vasıtası ile incelenmiştir. Sonuç olarak ekonomik büyüme, enflasyon ve yükseköğretim okullaşma oranından genç işsizliğe doğru tek yönlü bir ilişki tespit edilmiştir.

Köse (2016), çalışmasında Türkiye’de 2003: 03-2014: 04 dönemleri arasında ekonomik büyüme, işsizlik ve enflasyon arasındaki ilişkiyi Granger Nedensellik Testi, Regresyon analizi ve ADF Birim Kök Testini kullanılarak analiz etmiştir. Sonuçlara göre, enflasyon ve işsizlik arasında karşılıklı negatif ilişki bulunurken enflasyondaki %1’lik değişim işsizliği %0,001 azaltmaktadır. İşsizlik %1 değiştiğinde ise enflasyon %0.003 azalmaktadır. GSYİH’deki %1’lik değişim ise işsizliği %0.003 azaltmaktadır. İşsizlik %1 oranında değiştiğinde ekonomik büyümede %0.007 azalmaktadır. İşsizliğin tek nedeni enflasyon değildir diğer başka faktörlerde işsizliği etkilemektedir. Çalışma sonuçlarına göre enflasyon düşürüldüğünde işsizliğe tek başına çözüm olmaz. Deneyimli işgücü arttırılarak gizli işsizlik ortadan kaldırılabilir. Ekonomik büyümede ise tek engel işsizlik ve enflasyon olarak görülmüştür.

Kanalıcı Akay ve diğerleri (2016), çalışmalarında Türkiye’de işsizlik oranı ile çıktı düzeyi arasındaki ilişkiyi Okun Yasası ile birlikte incelemişlerdir. Türkiye’de 1969-2014 dönemi ele alınarak Okun Yasasının geçerliliği incelenmiştir. Markov Rejim Değişim Modeli kullanılarak söz konusu ilişki araştırılmıştır. Ampirik sonuçlara göre, bu dönemlerde Türkiye’de kısa ve uzun dönem de işsizlik ve çıktı düzeyi arasında ilişki vardır. Diğer sonuçlara göre, ekonominin daralma döneminde ekonomik büyüme ve işsizlik oranı arasındaki ilişki ekonominin genişleme dönemine göre daha güçlüdür. Bu durum da asimetrik ilişkinin olduğunu ortaya koymaktadır.

Uras (2016), çalışmasında Türkiye’de 2000-2014 döneminde iktisadi büyüme ve işsizlik oranı ilişkisini incelemiş ve ‘istihdamsız büyüme’ analiz edilmiştir. Bu dönemler için Ekonometrik modellerle Türkiye ekonomisinde yaşanan istihdamsız büyüme ampirik olarak araştırılmıştır. Sonuç olarak, ekonomik büyümeden işsizliğe doğru nedensel bir ilişki bulunamamıştır. İşsizlikten iktisadi büyümeye doğru nedensel bir ilişki bulunmuştur. Bu sonuçlara göre, sektörlerdeki büyüme verileri ile

işsizlik oranları modelde kullanılmış, sadece hizmet sektörü ile ekonomik büyüme arasında nedensel bir ilişki tespit edilmiştir.

Çundur ve Şimsir Cömertler (2017), “Türkiye’de Eğitim Harcamaları, Ekonomik Büyüme ve Genç İşsizlik İlişkilerinin Analizi” adlı çalışmalarında, 1991-2016 yılları arasında, Türkiye’de eğitim harcamaları ve ekonomik büyüme ile genç işsizlik arasındaki ilişkilerin ekonometrik analizlerini yaparak incelemelerde bulunmuşlardır. Çalışma Türkiye’de yapılmıştır. En küçük kareler yönteminin uygulandığı analiz bulguları, eğitim harcamalarının GSYİH’deki payında bir artış olduğunun, bu durumun genç işsizlik oranını artırırken genç işsizlik oranı, GSYİH’deki büyümenin ise işsizliği azalttığını göstermektedir.

Akcan ve Ener (2017)’in çalışmalarına göre işsizlik küresel bir boyuttadır ve dünyanın herhangi bir ülkesinde meydana gelen işsizlik dünyanın ortak sorunudur. Bu sebeple işsizliği azaltmak için politikalar ortak paydalarda oluşturulmuştur. Çalışmada uygulanan politikaların uzun vadede işe yaramadığı açıklanmıştır. İşsizliğe neden olan faktörlerin uygulanıp ona göre politikalar geliştirilmesi göz önünde bulundurulmuştur. 2000Q1-2015Q3 verileri kullanılarak işsizliğe neden olan değişkenler Granger nedensellik testi ile belirlenmiş ve bu kapsamda politika önerileri sunulmuştur.

Özçelik ve Uslu (2017), çalışmalarında 2007-2014 yılları arasında ekonomik ilişkiyi araştırmak için büyüme, işsizlik ve enflasyon aylık verilerini kullanarak değişkenler arasında ekonometrik analizler yapılmışlardır. VAR modeli kullanılmıştır. Jhansen Eşbütünleşme Testi ile değişkenler arasında ilişkinin varlığı ortaya konulmuştur. Etki tepki ve varyans ayrıştırma analizine göre Granger Nedensellik Testi ile işsizlik ve ekonomik büyüme arasında karşılıklı nedensellik ilişkisi tespit edilmiştir. Enflasyon ve diğer iki değişken arasında ise nedensellik ilişkisi bulunamamıştır. Sonuç olarak ekonomik büyümenin gerçekleşmesi ile işsizliğin azalacağı düşünülmektedir.

Tarı ve Bakkal (2017), çalışmalarında Türkiye’de yapısal dönüşümün yaşandığı 1980 yılından beri işsizliğe yol açan faktörleri ve bunların işsizlik üzerine etkilerini incelemişlerdir. Çalışmalarında VAR testi kullanılmışlardır. Bu döneme ilişkin veriler TÜİK ve Dünya Bankasından elde edilmiştir. Analiz sonuçlarına göre Türkiye’de artan işsizliğin en önemli nedeni ekonomik krizler olarak görülmüştür. Sırasıyla asgari ücretler, sendikalaşma oranı ve verimlilik işsizliğin artmasına neden olan diğer etkenlerdir. Nüfus ve GSYİH’nın ise işsizliği azaltıcı yönde etkileri bulunamamıştır.

Yenilmez ve Kılıç (2018)’a göre, Türkiye’de işsizlik oranında meydana gelen değişmelerin işgücüne katılım oranı üzerinde farklı etkileri mevcuttur. İşsizlik oranının arttığı ekonomik daralma dönemlerinde işgücüne katılım oranları azalmaktadır. Diğer taraftan işgücüne katılım oranının artmasıyla işçi etkisi ortaya çıkmaktadır. Çalışmada Ocak 2014-Temmuz 2017 dönemi verileri kullanılmıştır. Bu verilerle Türkiye’de işgücü üzerinde hangi etkinin daha ağırlıklı olduğu araştırılmıştır. İşgücüne katılım oranı ve işsizlik arasındaki ilişkiyi daha ayrıntılı araştırmak için ekonometrik analiz yapılmıştır. Bu analizde eğitim düzeyi ve cinsiyete dayalı verilere yer verilmiştir. Sonuç olarak yüksek öğretim veya mesleki eğitilmiş kadınlar için işçi etkisi baskınken, erkeklerin işgücüne katılma oranı ve işsizlik oranı arasında uzun dönemli anlamlı bir ilişki bulunamamıştır.

Ümit ve Karataş (2018), çalışmalarında Türkiye’deki işsizliği arttıracak veya azaltacak makroekonomik değişkenler arasındaki ilişkiyi analiz etmişlerdir. Çalışmada 2000:Q1-2013:Q4 dönemine ait üçer aylık veriler kullanılmış ve enflasyon, büyüme, doğrudan yabancı yatırım, reel efektif döviz kuru ile işsizlik arasındaki ilişkiler VAR tekniği ile analiz edilmiştir. Sonuç olarak, sadece büyüme ve işsizlik arasında büyümeden işsizlik oranına doğru tek yönlü nedensellik ilişkisi söz konusudur. Bu durum etki-tepki ve varyans ayrıştırma analiziyle desteklenmiştir.

Akcan ve Ener (2018), çalışmalarında 2000:Q1-2015:Q3 verilerini kullanarak işsizlik oranında meydana gelen değişikliklerin etkilerini açıklamaktadır. Bunun için varyans ayrıştırma ve etki tepki yöntemleri kullanılmıştır. Sonuç olarak, işsizlik

oranlarındaki değişimi en iyi açıklayan reel kurdur. İşsizlik oranı enflasyon, büyüme ve ihracat her dönem için pozitif olarak ölçülmüştür.

Akcan (2018), çalışmasında 2000Ç1-2017Ç3 döneminde işsizlik ve ekonomik büyüme arasındaki ilişkiyi Granger nedensellik testi ile incelemiştir. İki değişken arasında çift yönlü nedensel bir ilişki bulmuştur. Sonuç olarak, bu dönemler içerisinde istihdam oluşturmamayan büyümenin Türkiye’de geçerliliği kabul edilmemiştir. Çalışma sonuçlarına göre, Türkiye’de 2002-2008 yılları arasında ekonomik büyümenin işsizlik üzerinde etkisiz oluğu ve istihdam oluşturmamayan bir büyümenin olduğu düşünölmektedir.

Kapız Ayvaz ve Öztürk (2018) çalışmalarında ekonomik büyüme ile istihdam artışı görölmediğini ve işsizlik oranının artış göstererek istihdam yaratmayan büyümeğe yol açtığını belirtmektedirler. İstihdam yaratmayan büyüme, ekonomide yüksek bir büyüme olsa dahi işsizliği azaltmak için yeterli olarak iş imkanları oluşturmamaktadır. Çalışmada Türkiye’de 2005:Q1-2018Q2 döneminde işsizlik oranı ve GSYİH verileri kullanılarak Todo-Yamamoto nedensellik testi uygulanmıştır. Analiz sonuçlarına göre bu dönemlerde işsizlik oranı ile GSYİH arasında çift yönlü nedensellik bulunmaktadır.

Pelit (2019), Türkiye’de 1998-2018 yılları arasında istihdam seviyesi ve işsizlik oranı arasındaki ilişkiyi nüfus artış oranına bağlı olarak analiz etmiştir. Bu oranlar TÜİK tarafından açıklanan rakamlar veri alınarak analiz edilmiştir. Sonuç olarak yapılan analizlerde ölkemizin yıllık istihdam oranı rakamları nüfus artışına oranla düşüktür ve artan nüfusa istihdam olanaklarının yetmemesi nedeniyle işsizlik oranı artmaktadır. Yani, işsizlik arttıķça işsizlik de artmaktadır.

Tablo 4: Türkiye’de İşsizliğe Neden Olan Faktörlere Yönelik Literatür Özeti

YAZAR-YIL	ÜLKE	DÖNEM	DEĞİŞKENLER	YÖNTEM	SONUÇLAR
Mustafa Özer, Kemal Biçerli (2003)	Türkiye	1988-2001 (Yıllık)	Ücretler, Enflasyon, İşsizlik Oranı	Panel Veri, EKK	Ücretler, enflasyon ve işsizlik oranı gibi unsurlar kadınların iş hayatında yer almasına doğrudan etkili değildir.
Mehmet Hüseyin Bilgin (2003)	Türkiye	1989-1999 (Yıllık)	İşsizlik	DİE’nin hanehalkı işgücü anketleri	Makroekonomik politikalarla yeni istihdam alanları oluşturularak işsizlik sorunu çözülecektir.
Doğan Uysal, Savaş Erdoğan (2003)	Türkiye	1980-2002 (Yıllık)	İşsizlik, Fiyat Düzeyleri	Granger Nedensellik, Regresyon Analizi	1980-1990 yılları arasında işsizlik ve fiyat düzeyleri arasında pozitif yönlü bir ilişki söz konusudur. 1980-2002 yıllarında iki değişken arasında Philips Eğrisini destekleyici yönde negatif bir ilişki bulunmuştur.
Mehmet Hüseyin Bilgin (2004)	Türkiye	1980-2004 (Yıllık)	Döviz Kuru, İşsizlik	Regresyon Analizi	Türkiye’de döviz kuru ve işsizlik arasında yakın bir ilişki mevcuttur.
Hüseyin Mualla Yüceol (2005)	Türkiye	1991-2003 (Yıllık)	Eksik İstihdam, İşsizler, kayıtdışı ve tarımsal istihdam	DİE Hanehalkı İşgücü Anketleri	Türkiye’de işsizliği farklı değişkenler etkilemektedir. İşgücü piyasaları bu değişkenlere göre şekillenmektedir.
Özlem Göktaş Yılmaz (2005)	Türkiye	1978-2004 (Yıllık)	Büyüme, İşsizlik Oranı	Granger Nedensellik Testi, Soru Tahmin Hata Kriteri (FPE)	İşsizlik oranından büyüme oranına doğru nedensellik bulunmaktadır.

Tablo 4'ün Devamı

Vedat Pazarlıoğlu, Emre İsmail Çevik (2007)	Türkiye	1945-2005 (Yıllık)	Verimlilik, Ücretler, İşsizlik Oranı	Eşbütünleşme, Bai-Peron Kırılma Analizi, Granger Nedensellik Testi	Yapısal kırılma, verimlilik, ücretler ve işsizlik oranları arasında eşbütünleşme ilişkisini etkilemektedir. Değişkenler arasında nedensellik ilişkisi tespit edilmiştir
E.Yasemin Uyar Bozdağlıoğlu (2008)	Türkiye	1990-2004 (Yıllık)	Büyüme, İstihdam		Türkiye'de istihdam ortamı yaratılmadığında büyüme gerçekleşmemektedir.
Fatih Ayhan (2008)	Türkiye	1970-2006 (Yıllık)	İşsizlik, İktisadi Büyüme	Eşbütünleşme	Uzun dönemde GSYİH'dan işsizliğe ve verimlilikten işsizliğe doğru tek yönlü bir nedensellik ilişkisi bulunmuştur.
Alptekin Güney (2009)	Türkiye	1988-2008 (Yıllık)	Kır-Kent İşsizliği, Genç İşsizlik ve Cinsiyete Göre İşsizlik		İşsizlik oranları doğrultusunda yeni istihdam alanları oluşturulmalıdır.
Doğan Uysal, Volkan Alptekin (2009)	Türkiye	1980-2007 (Yıllık)	Ekonomik Büyüme, İşsizlik	VAR, Granger Nedensellik Testi	İşsizlik oranından büyümeye doğru bir nedensellik ilişkisi bulunmuştur. Büyümeden işsizliğe doğru bir nedensellik yoktur.
Aycan Hepsağ (2009)	Türkiye	2000:Q1-2007:Q3 (Aylık)	Enflasyon, İşsizlik Oranı	Değiş-Tokuş Sınır Testi	Enflasyon ve işsizlik arasında kısa ve uzun dönemde bir ilişki yoktur.
Cemil Bekiroğlu (2010)	Türkiye	1988-2009 (Yıllık)	İşsizlik		İşsizlik sorunu makro ekonomik kaynaklıdır ve çözümünü de makro ekonomik istihdam politikalarının uygulanmasını gerekli kılmaktadır.

Tablo 4'ün Devamı

Hüseyin Yücel (2011)	Türkiye	2000-2008 (Yıllık)	İşsizlik Oranı, Göç	Zaman Serisi Korelasyon	İşsizlik her bölgede göçü yavaşlatmakta ve farklı boyutlara getirmektedir.
Ferhan Sayın (2011)	Türkiye	1988-2010 (Yıllık)	Eğitim, Büyüme ve Genç İşsizlik	VAR	Genç işsizlik oranı azalma eğilimindedir.
Sema Ay (2012)	Türkiye	1960-2011 (Yıllık)	İşsizlik		Uygulanan istihdam politikaları çoğunlukla işsizliği azaltmada yeterli görülmemektedir.
Osman Cenk Kanca (2012)	Türkiye	1970-2010 (Yıllık)	İşsizlik ve İktisadi Büyüme	Eşbütünleşme	İşsizliğin yüksek veya düşük olmasının ekonomik büyümenin oluşmasında herhangi bir etkisi yoktur.
Noyan Aydın (2012)	Türkiye	1990-2010 (Yıllık)	İşsizlik	Brevidge Eğrisi	Brevidge eğrisi ile yeni istihdam politikaları oluşturulabilir.
A. Öznur Ümit, Elif Bulut (2013)	Türkiye	2005:Q1- 2010:Q3 (Aylık)	Sanayi verimlilik İndeksi, Reel Ücret İndeksi, Büyüme Oranı, İşsizlik Oranı, Tüketici Fiyat Endeksi, İhtacatın Reel GSYİH'ya oranı ve İthalatın Reel GSYİH'ya oranı	EKK	İşsizliği etkileyen faktörlerden ihracat-GSYİH ve TÜFE'nin işsizlik oranlarına katkıları anlamlıdır.
Cahit Aydemir (2013)	Türkiye	2000-2012 (Yıllık)	İşsizlik Oranı		Kırdan kente olan aşırı göç işsizliğin temelini oluşturmaktadır.
Metin Bayrak, Osman Cenk Kanca (2013)	Türkiye	1970-2010 (Yıllık)	Philips Eğrisi, İşsizlik, Enflasyon	Eşbütünleşme, EKK	Kısa dönemde enflasyon ve işsizlik oranı arasında ilişki mevcuttur.

Tablo 4'ün Devamı

Funda Çondur ve Mehmet Bölükbaş (2014)	Türkiye	2000:Q1-2010:Q4 (Aylık)	Türkiye'de İşgücü Piyasası, İşsizlik, Büyüme	Granger Nedensellik, ADF	Türkiye'de GSYİH ve ÜFE'de meydana gelen değişimlerin genç işsizliği etkilemektedir.
Sibel Selim, H (2014)	Türkiye	2007-2010 (Yıllık)	İşsizlik	Panel Veri	Erkekler kadınlara göre daha fazla işsizlik yaratmaktadır. Eğitimsiz kişilerin eğitilmiş kişilere göre işsiz olma olasılığı daha azdır ve genç bireylerde bu oran daha fazla işsizlik oluşturmaktadır.
Şuayip Durak, Vedat Kaya (2014)	Türkiye	1960-2014 (Yıllık)	İşsizliğin :Cinsiyeti,Yaşı,Eğitimi ve İş Arama Süresi		İşsizlikle mücadele politikaları etkin değildir.
Sibel Selim, Emine Türkan Ayvaz Güven (2014)	Türkiye	1990-2012 (Yıllık)	Enflasyon, Döviz Kuru, İşsizlik	Granger Nedensellik	Reel efektif döviz kurundan işsizlik ve TÜFE'ye doğru nedensellik vardır.
Mehmet Şentürk, Yusuf Akbaş (2014)	Türkiye	2005:01-2012:07 (Aylık)	İşsizlik Oranı, Ekonomik Büyüme ve Enflasyon Oranı	PP ve KPSS, Zivot-Andrew (1992) yapısal kırılma birim kök, Toda-Yamamoto (1995) ve bootstrap nedensellik	Sanayi üretimi, enflasyon ve işsizlik oranı arasında çift yönlü nedensellik ilişkisi vardır.
Ferhat Şentürk (2015)	Türkiye	2007-2013 (Yıllık)	Eğitim Düzeyi, Kayıt Dışılık,İstihdam Oranı, İstihdam Edilen Sektör	Korelasyon Analizi	Eğitim düzeyi ile kayıt dışılık arasında negatif yönlü ilişki, istihdam oranı ile ise pozitif yönlü ilişki vardır.

Tablo 4'ün Devamı

Utku Altunüz (2015)	Türkiye	2000:Q1- 2014:Q1 (Aylık)	Okun Yasası,İşsizlik Oranı,Büyüme	ADF,PP Zivot ve Andrews, Engle- Granger, Granger Nedensellik	İşsizliğin oluşumunda büyümenin etkisi varken büyüme üzerinde işsizliğin etkisi yoktur.
Davuthan Günaydın, Murat Çetin (2015)	Türkiye	1988-2013 (Yıllık)	Kişi Başına Reel Gelir, Ticari Açıklık, Enflasyon, Doğrudan Yabancı Sermaye	ARDL, Granger Nedensellik	Uzun ve kısa dönemde kişi başına reel gelir, ticari açıklık ve doğrudan yabancı sermayenin genç işsizlik üzerinde negatif ve anlamlı bir etkisi vardır.
Berna Yazar Aslan, Ayşe Yamak (2015)	Türkiye	2000:Q1- 2013:Q4 (Aylık)	Büyüme,Genç İşsizlik	VAR, Granger Nedensellik	Etki-Tepkiye göre büyüme oranındaki standart sapmalık şokun genç işsizlik üzerinde azalma gösterdiği tespit edilmiştir.
Emine Türkan Ayvaz Güven, Yusuf Yüksel Ayvaz (2016)	Türkiye	1990-2014 (Yıllık)	Enflasyon, İşsizlik	Granger Nedensellik	İşsizlik oranından enflasyona doğru nedensellik vardır.
Ayşe Arı (2016)	Türkiye	1980-2014 (Yıllık)	Büyüme, İşsizlik Oranı	Bayer ve Hanck (2012) eşbütünleşme, Hacker ve Hatemi-J (2006)	Büyüme oranı ile işsizlik oranı arasında uzun dönemde nedensellik ve eşbütünleşme bulunmaktadır.
Yasin Sertkaya, Ahmet Okur (2016)	Türkiye	1988-2014 (Yıllık)	Genç İşsizlik, Enfla- yon, GSYİH, Yüksek Okullaşma Oranı	Eşbütünleşme, Vektör Hata Düzeltilme	Ekonomik büyüme, enflasyon ve yükseköğretim okullaşma oranından genç işsizliğe doğru tek yönlü bir ilişki vardır.

Tablo 4'ün Devamı

Zeynep Köse (2016)	Türkiye	2003:03- 2014:04 (Aylık)	İşsizlik-Enflasyon	Granger Nedensellik, ADF	Enflasyon ve işsizlik arasında negatif ilişki vardır
Hülya Kanalcı Akay ve diğerleri (2016)	Türkiye	1969-2014 (Yıllık)	İşsizlik Oranı, Çıktı Düzeyi, Okun Yasası	Markov Rejim Değişim Modeli	Kısa ve uzun dönem de işsizlik ve çıktı düzeyi arasında ilişki vardır.
Ömür Uras (2016)	Türkiye	2000-2014 (Yıllık)	İktisadi Büyüme, İşsizlik Oranı	Granger Nedensellik, ADF, PP, Eşbütünleşme	İşsizlikten iktisadi büyümeye doğru nedensel bir ilişki vardır.
Funda Çondur, Necmiye Cömertler Şimşir (2017)	Türkiye	1991-2016 (Yıllık)	Eğitim Harcamaları, Ekonomik Büyüme, Genç İşsizlik	EKK	GSYİH'da oluşan bir artış genç işsizliği artırırken, GSYİH'daki artış işsizliği azaltmaktadır.
Ahmet Tayfur Akcan, Meliha Enver (2017)	Türkiye	2000:Q1- 2015:Q3 (Aylık)	İşsizlik Oranı	Granger Nedensellik, ADF, PP, Zivot Andrew, Augmented Dickey Fuller Birim Kök Testi	İşsizliğe neden olan temel makroekonomik değişkenler faiz oranı, enflasyon, ihracat ve ithalattır.
Özer Özçelik, Nuri Uslu (2017)	Türkiye	2007-2014 (Yıllık)	Ekonomik Büyüme, İşsizlik ve Enflasyon	Granger Nedensellik, Eşbütünleşme, Et- ki-Tepki, Varyans Ayrıştırma, VAR	İşsizlik ve ekonomik büyüme arasında karşılıklı nedensellik ilişkisi vardır.

Tablo 4'ün Devamı

Recep Tari, Hakan Bakkal (2017)	Türkiye	1980-2016 (Yıllık)	İşsizlik, Asgari Ücretler, Sendikalaşma Oranı, Verimlilik	VAR	Türkiye'de artan işsizliğin en önemli nedeni ekonomik krizler olarak görülmüştür.
Fisun Yenilmez, Esin Kılıç (2018)	Türkiye	2014:01- 2017:03 (Aylık)	İşsizlik Oranı, Eğitim ve Cinsiyete Göre İşsizlik	ADF, PP ARDL	Erkeklerin işgücüne katılım oranı ve işsizlik oranı arasında uzun dönemli anlamlı bir ilişki yoktur.
A. Öznur Ümit, Özlem Karataş (2018)	Türkiye	2000:Q1- 2013:Q4 (Çeyrek) (Aylık)	Enflasyon, Büyüme, Doğrudan Yabancı Yatırım, Reel Etkif Döviz Kuru ve İşsizlik Oranı	VAR, Etki-Tepki, Varyans Ayrıştırma	Büyüme ve işsizlik arasında büyümeden işsizlik oranına doğru tek yönlü nedensellik ilişkisi vardır.
Ahmet Tayfur Akcan, Meliha Ener (2018)	Türkiye	2000:Q1- 2015:Q3 (Aylık)	İşsizlik Oranı	Etki-tepki, Varyans Ayrıştırma	İşsizlik oranı enflasyon, büyüme ve ihracat oranı arasındaki ilişki her dönem için pozitif olarak ölçülmüştür.
Ahmet Tayfur Akcan (2018)	Türkiye	2002-2008 (Yıllık) 2000:Q1- 2017:Q3 (Aylık)	Ekonomik Büyüme, İşsizlik	Granger Nedensellik	İşsizlik ve ekonomik büyüme arasında çift yönlü nedensel bir ilişki vardır.
Serap Kapız Ayvaz, Öztürk (2018)	Türkiye	2005:Q1- 2018:Q2 (Aylık)	İşsizlik, GSYİH, İşsizlik Yaratmayan Büyüme	Todo-Yamamoto Nedensellik Testi	İşsizlik oranı ile GSYİH arasında çift yönlü nedensel bir ilişki vardır.
Okan Pelit (2019)	Türkiye	1998-2018 (Yıllık)	İşsizlik Oranı, İstihdam Seviyesi		Artan nüfusa istihdam olanaklarının yetmemesi nedeniyle işsizlik oranı artmaktadır.

3.2. Türkiye’de İşsizliğe Yol Açan Temel Faktörler

Türkiye’de işsizliğe yol açan başlıca faktörler sanayileşmenin istenilen seviyeye gelememesi, tarım ağırlıklı bir toplumun devam etmesi ve artan nüfusun içinde işsizliğin en yüksek seviyeye gelen genç nüfusa yeterli istihdam alanı oluşturulmamasıdır (Şentürk, 2014: 133).

Ülkemizde meydana gelen hızlı nüfus artışı, göçler, kişi başına düşen gelir düzeyinin yetersiz olması, teknolojik ilerleme ve değişimler, bölgeler arasında oluşan gelişim farklılıkları ve eğitim politikasında yer alan sorunlar işsizliği oluşturan temel faktörler arasında yer almaktadır (Karabulut, 2007: 20).

Teknolojik gelişmelerle birlikte kırdan kente göç edenlerin bu teknolojik gelişmeye ayak uyduramayıp sanayiden hizmet sektörüne geçişte vasıf yönünden eksik kaldıkları görülmektedir. Daha çok kırdan kente göç eden kadınların vasıf yönünden eksikliği ve kentlerde de gerekli istihdam alanı oluşmaması nedeniyle işsiz kalmaktadırlar. Bu işsizliğin temel faktörünü ise eğitimsizlik oluşturmaktadır (Güney, 2009: 140-145).

Türkiye’de işsizliğe yol açan temel faktörler incelenirken bu faktörlerin nedenlerinin iyi bir şekilde analiz edilmesi gerekmektedir. Karabıyık’a göre hızlı artan nüfus, kentleşmedeki artış, emek yoğun üretimin yerini sermaye yoğun üretimin alması, yatırımların yetersizliği, eğitimin yetersizliği, işgücü maliyetlerinin yüksek olması ve istihdam vergilerinin yüksekliği, yetersiz girişimcilik gibi düşük verimlilikte olunması aynı zamanda diğer sosyo-ekonomik nedenlerle birlikte ekonomideki istikrar politikaları işsizliğin başlıca temel faktörlerini oluşturmaktadır (Karabıyık, 2009: 186).

İşsizlik sorunu sadece makroekonomik açıdan değil aynı zamanda yapısal işsizliğin oluşturduğu nedenler açısından işgücüne katılım oranı, eğitim ile işgücü bağlantısı da önemlidir. Bu doğrultuda yeni istihdam alanları ile işgücüne katılma

oranı arttırılmalıdır. Bu açıdan makroekonomi politikalarının öncelikli hedefi haline gelmelidir (Yenilmez ve Kılıç, 2018: 57).

Ülkemizde işsizliğin azaltılmasına yönelik yeterli başarı sağlanamamıştır. Ücret dışı yüksek işgücü maliyetleri, işgücü piyasasındaki sert koşullar gibi temel yapısal faktörlerden oluşur. Bunun yanında Türkiye’de yaşanan ekonomik krizlerin etkisiyle özellikle 2009 yılındaki ekonomik kriz yüksek işsizlik seviyelerine neden olmuştur (Tarı ve Bakkal, 2017: 2).

Diğer bir açıdan işsizlik işgücü arzı ve işgücü talebine göre ortaya çıkmaktadır. Hızla artan nüfus, göç, işgücünün bireysel tercihlerinin yanı sıra ekonomik ve teknolojik seviye, işgücü maliyeti, verimlilik gibi başlıca temel nedenlerden oluşmaktadır (Aydın, 2012: 120).

Bütün bu sorunlar Türkiye’de işsizliğe yol açan temel faktörlerin makroekonomik açıdan olduğu kadar işsizliğin yapısal özellikleri bakımından da nedenleriyle beraber olarak ortaya çıkmaktadır.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

TÜRKİYE'DE İŞSİZLİĞİN GENEL YAPISI

4. TÜRKİYE'DE İŞSİZLİĞİN GENEL YAPISI

4.1. Türkiye'de İşgücünün Yapısı ve İşsizlik

Türkiye'de işsizlik, artan nüfus ve genç nüfusun artmasıyla istihdam alanı oluşturulamaması durumuyla ilişkilidir. Bununla birlikte göçle kırdan kente yerleşmeler, eğitim ve bölgeler arası farklılıklar işsizliği ortaya çıkarmıştır. Türkiye'de işsizlik özel sektörün yetersizliği, rekabet piyasasının tam olarak benimsenememesi gibi yapısal nedenlerle ortaya çıkmıştır (Bozdağlıoğlu, 2008: 50).

Türkiye'de işsizliğin yapısına bakıldığında tarım sektörüne dayalı üretimin yer aldığı aile işletmeleri ve ücret almayan aile bireyleri işgücünü oluşturmaktadır. Bu istihdamda sürekli fazlalık vardır ve kaldırılamayacak boyutlardadır (Aydemir, 2013: 118).

Türkiye'de geçici, gizli ve mevsimsel işsizlik sorunları önemlidir. Bu işsizliklerin başlıca nedeni teknolojinin gelişmesiyle oluşan teknolojik işsizliktir. Türkiye'de sürekli olarak artan nüfus ile istihdam sağlayamama durumunda gelir yetersizliğiyle sermayenin azlığı yapısal olarak işsizliği arttırmıştır. Bu açıdan dış sermayeyi ülkeye çekerek tarımdan, sanayiye ve turizmde işsizliği azaltarak, artan teknolojiyle işgücü arasında sağlanacak uyumlu politikalarla bu yapısal sorunun uzun vadede önüne geçilmelidir (Kanca, 2012: 5).

4.1.1. Türkiye'de İşsizliğin Eğitim Durumuna Göre Dağılımı

İşsizlik ve eğitim arasındaki bağ oldukça fazladır. Son dönemlerde eğitim artarsa işsizliğinde azalacağı öngörülmektedir. Türkiye'de eğitim durumunu inceleyerek işsizliğin yapısal olarak oranlarına ulaşılabilmektedir. Eğer işsiz kalan

kişilerin eğitim düzeyi belirlenirse işsizliğin yapısal nedeni de ortaya çıkartılabilmektedir (Bekiroğlu, 2010: 157).

Tablo 5'te 2005-2019 yılları arasında nüfusun eğitim grubuna göre işsizlik durumu belirtilmiştir. En fazla işsizliğin bulunduğu eğitim grubu lise altı eğitimli işsizlerdir. Yükseköğretim mezunu işsizlerin geçmişten günümüze artış izlemesi işsizliğin giderek artan bir seyir izlediğini göstermektedir. Lise, mesleki ve teknik lise ve en sonda okuryazar olmayan işsizler söz konusu işsizliği oluşturmaktadır. 2019 yılı verilerine göre eğitim durumuna bakıldığında işsizlik tablodaki yıllara göre en yüksek seviyededir.

Tablo 5: Türkiye’de Eğitim Durumuna Göre İşsizler (bin kişi) 2005-2019

YILLAR	TOPLAM	A	B	C	D	E
2005	2388	58	1381	378	294	277
2006	2328	53	1338	377	275	285
2007	2377	55	1337	380	294	311
2008	2611	64	1506	387	292	362
2009	3470	87	2033	498	393	459
2010	3046	69	1767	432	332	446
2011	2616	56	1457	351	285	467
2012	2518	45	1363	335	272	503
2013	2747	57	1482	355	296	557
2014	2853	73	1516	355	303	606
2015	2751	59	1627	373	307	692
2016	3330	60	1658	415	369	828
2017	3455	63	1636	425	401	930
2018	3537	60	1694	433	399	951
2019	4468	92	2157	550	546	1123

Kaynak: TÜİK, Hane Halkı İş Gücü Anketi

A:Okur-Yazar olmayan işsiz miktarı

B:Lise altı eğitimli işsiz miktarı

C:Lise

D:Mesleki veya teknik lise

E:Yüksek öğretimli işsiz miktarı

Tablo 6’da Türkiye’de eğitim durumuna göre işsizlik oranları yüzdelik olarak belirtilmektedir. Lise altı eğitilmişler, lise, mesleki ve teknik lise yüksek öğretim açısından işsizlik oranları yüksektir. Okur-yazar olmayanlar diğer eğitim gruplarına göre daha düşük işsizlik oranı görülmektedir.

Tablo 6: Türkiye’de Eğitim Durumuna Göre İşsizlik Oranı (%15+) 2005-2019

YILLAR	A	B	C	D	E
2005	4,9	10,1	13,9	13,6	10,0
2006	4,8	9,8	14,0	11,8	9,6
2007	5,2	9,8	13,9	12,0	9,7
2008	6,3	10,7	14,1	11,7	10,3
2009	8,0	13,9	18,0	15,6	12,1
2010	6,0	11,6	15,9	13,2	11,0
2011	4,6	9,3	12,6	11,0	10,4
2012	3,9	8,7	11,8	10,1	10,1
2013	4,9	9,3	12,0	10,5	10,3
2014	6,3	9,4	11,9	10,6	10,6
2015	5,3	10,0	12,4	10,2	11,0
2016	5,7	10,2	13,4	11,6	12,0
2017	5,8	9,8	13,3	11,9	12,7
2018	5,8	10,1	13,1	11,4	12,4
2019	9,2	13,2	16,1	15,3	13,7

Kaynak: TÜİK, Hane Halkı İş Gücü Anketi

A:Okur-Yazar olmayanlar

B:Lise altı eğitilmişler

C:Lise

D:Mesleki veya teknik lise

E:Yüksek öğretim

4.1.2. Türkiye’de Cinsiyet ve Yaş Grubuna Göre İşsizlik

Tablo 7’ye göre en düşük işsizlik oranını 65+ yaş ve en yüksek işsizlik oranını da 20-24 yaş arası genç işsizlik oluşturmaktadır. Yıllar itibariyle 20-24 yaş aralığında işsizlik artış göstermektedir. Bunun nedeni daha çok üniversite mezunlarının işsiz kalması olarak gösterilebilir. Genç işsizlik giderek artmakta ve gençlere istihdam sağlanamamaktadır. Bu nedenle işsizlik sürekli artmış son yıllarda da artmaya devam etmiştir. 2019 yılı verilerine göre de en fazla işsizlik genç

işsizliktir. 20-24 yaş grubunun oluşturduğu bu genç işsizlik sorunu istihdam edilememe durumunun gençlerde fazla olduğunun yansımasıdır

Tablo 7: Türkiye’de Yaş Grubuna Göre İşsizlik Oranları (%15+)

YILLAR	15-19	20-24	25-29	30-34	35-39	40-44	45-49	50-54	55-59	60-64	65
2005	18,2	20,9	13,2	9,3	7,7	6,9	6,9	6,9	4,6	2,9	1,1
2006	17,4	20,1	12,9	8,6	7,4	6,9	6,6	6,8	5,3	2,8	0,8
2007	19,7	20,1	12,4	8,7	7,4	6,8	7	6,2	5	3,2	0,8
2008	19,6	21	13,2	9,7	8,2	7,7	7,6	6,8	6	3,7	1,0
2009	23,6	26,3	17,5	12,6	11,2	10,2	9,5	9,2	7,7	4,1	1,4
2010	18,8	23,5	14,9	10,3	9,6	8,5	8,6	8,3	6,7	4,4	1,5
2011	15,8	19,8	12,5	8,6	7,5	7	7	6,8	5,9	3,1	1,2
2012	14,9	19,0	12,2	8,3	6,9	6,5	6,7	6,4	5,3	3,3	0,9
2013	16,4	20,0	12,6	8,8	7,8	6,7	6,4	6,7	5,8	4,2	1,1
2014	16,1	18,9	13	8,8	7,7	7,1	6,9	7,8	6,7	4,7	2,1
2015	16,5	19,7	13,2	8,9	8,2	7,8	7	8,3	7,2	5,8	2,5
2016	16,2	21,5	14,6	10,1	8,7	8	7,8	7,8	6,6	5,6	2,6
2017	17	22,8	14,5	9,8	8,9	7,7	7,4	7,6	7,5	4,9	2,2
2018	17,1	22	15,1	10	8,8	7,7	7,7	7,8	7,9	5	2,7
2019	21,1	27,6	18,1	13	10,9	10,3	10,3	9,7	8,7	6,9	3,1

Kaynak: TÜİK

Tablo 8’e göre kadınların işgücündeki yeri az olduğu için erkeklere oranla daha fazla işsiz kalmaktadır. Türkiye’de erkek egemen istihdam vardır. Bunun nedeni kadınların iş hayatına atılmak yerine ev hanımı olmayı seçmeleri, kadınlara olan önyargılar ve kadınların aile hayatında rollerinin daha çok olması olarak gösterilebilir. Genel olarak erkekler iş hayatında daha fazla yer almaktadır. Günümüzde ise artık bu oran azalma eğilimine girmiş ve annelere doğum izni alma gibi olanaklar sağlanarak kadınların iş hayatına atılmaları teşvik edilmiştir. 2019 yılında 20-24 yaş grubu kadın işsizliği %33,3 15-19 yaş grubu kadınlarda işsizlik %23,8 ve 25-29 yaş grubunda da %21,9 gibi bir seviyeye gelmiş olup aşırı bir işsizlik sorunuyla karşı karşıya kaldığı görülmektedir. Özellikle genç yaş grubundaki kadın işsizliği önemli boyutlara taşınmış bulunmaktadır.

Tablo 8: Türkiye’de Kadın Nüfusun Yaş Grubuna ve Yıllara Göre İşsizlik Oranları (15+yaş) (%)

YILLAR	15-19	20-24	25-29	30-34	35-39	40-44	45-49	50-54	55-59	60-64	65+
2005	17,6	22,1	15,5	10,2	7,9	5,3	3,9	2,6	0,7	0,9	0,1
2006	18,1	22,1	14,6	10,9	7,7	6,0	4,0	2,3	1,5	0,3	0,3
2007	18,9	21,7	14,3	10,0	8,1	5,9	4,3	2,2	1,6	0,8	0,0
2008	18,6	22,6	15,0	11,0	8,8	6,8	5,4	3,4	1,6	0,8	0,6
2009	22,2	26,5	19,4	13,8	11,7	9,7	7,0	4,5	2,1	0,6	0,3
2010	18,5	25,2	17,9	12,5	11,2	8,0	6,3	5,7	1,8	1,1	0,1
2011	15,5	23,3	15,8	11,3	9,4	7,1	5,7	4,3	2,1	0,9	0,1
2012	14,9	22,2	16,5	10,9	8,8	6,8	5,0	3,9	2,6	0,7	0,2
2013	17,5	23,9	17,1	11,9	10,5	7,9	6,1	4,7	3,2	1,6	0,1
2014	16,1	22,5	16,6	12	11	8,3	7,3	5,1	2,8	1,5	0,9
2015	18,4	24,1	17,5	12,5	10,9	8,6	7,5	6,6	4,1	2,1	0,9
2016	17,2	26,8	19,2	14,6	11,9	9,9	8,3	6,4	3,7	1,9	0,8
2017	18,3	29,5	19,2	14,2	12,4	10	7,7	6,9	3,7	2,3	1
2018	20,6	27,3	20,2	13,8	12,1	10,2	8,4	6,9	4	2,1	1,4
2019	23,8	33,3	21,9	16,5	13,6	13,1	10,9	8	5,2	2,2	1,7

Kaynak: TÜİK

Tablo 9’a göre Türkiye’de erkek nüfusun yaş grubuna ve yıllara göre oranlarına bakıldığında en yüksek seviyelerin 20-24 yaş aralığında olduğu ve 15-19 yaş arasındaki erkek işsizlik oranına yakın yüzdelerde seyrettiği görülmektedir. 20-24 yaş aralığındaki erkek işsizliğin 2009 yılında %26,2 ile diğer yıllara oranla en yüksek seviyeye geldiği görülmektedir. 2015-2019 yılları arasında da sürekli olarak bu oranda artış bulunmaktadır. Günümüzde erkek nüfusunun da genç kısmının işsizlik oranının en fazla olduğu görülmektedir. 20-24 yaş arası erkek nüfusun işsizlik oranı %23,9 seviyesine kadar gelmiştir.

Tablo 9: Türkiye’de Erkek Nüfusun Yaş Grubuna ve Yıllara Göre İşsizlik Oranları (15+yaş) (%)

YILLAR	15-19	20-24	25-29	30-34	35-39	40-44	45-49	50-54	55-59	60-64	65+
2005	18,4	20,2	12,4	9,1	7,7	7,3	7,7	8,2	5,9	3,7	1,1
2006	17,1	19,0	12,4	7,9	7,3	7,2	7,4	8,2	6,6	3,8	1,0
2007	20,0	19,3	11,8	8,3	7,1	7,0	7,8	7,4	6,2	4,1	1,2
2008	20,1	20,1	12,6	9,2	8,1	8,0	8,2	7,9	7,5	4,9	1,2
2009	24,2	26,2	16,7	12,2	11,0	10,3	10,3	10,8	9,8	5,6	1,8
2010	19,0	22,4	13,6	9,5	9,0	8,7	9,3	9,2	8,7	5,7	2,1
2011	15,9	17,8	11,1	7,6	6,8	7,0	7,4	7,7	7,4	4,0	1,6
2012	14,9	17,1	10,4	7,1	6,1	6,3	7,3	7,3	6,4	4,3	1,2
2013	15,9	17,6	10,7	7,4	6,6	6,1	6,5	7,5	6,8	5,3	1,5
2014	16,2	16,9	11,2	7,3	6,3	6,6	6,7	8,8	8,2	6	2,5
2015	15,6	17,1	11,1	7,3	6,9	7,4	6,8	9	8,3	7,2	3,1
2016	15,7	18,3	12,3	8,1	7,2	7,1	7,5	8,3	7,6	7	3,2
2017	16,5	18,7	12	7,7	7,1	6,5	7,3	7,8	8,8	5,9	2,6
2018	15,7	18,8	12,3	8,1	7,1	6,5	7,4	8,2	9,3	6,1	3,2
2019	19,9	23,9	16	11,2	9,5	8,9	10	10,4	10	8,6	3,6

Kaynak: TÜİK

4.1.3. Türkiye’de İş Arama Süresine Göre İşsizlik

İş arama süresine göre işsizliğe bakıldığında iş arama süresinin artması yapısal olarak işsizliği artırmaktadır. Bu sürenin bir yıldan daha uzun bir sürede olması işsizlik seviyelerini yükseltmektedir. Bu durumda insanlar da işsiz kaldıkları süre uzadıkça tembelleşme, ümitsizliğe kapılma gibi psikolojik sonuçları da ortaya çıkmaktadır. Bu nedenle iş arama süresini çok uzun dönemlere yaymamak gerekmektedir. Bu süre uzatıldığında kişileri tekrar iş dünyasına kazandırmak daha

fazla süre ve maliyetle karşılaşmamıza sebebiyet vermektedir (Bekiroğlu, 2012: 160).

Tablo 10'a bakıldığında yıllara göre bireylerin kısa dönem de iş arama süresinin 1-2 ay, uzun dönem de iş arama süresinin 1 yıl ve daha fazla 2 yıldan az olduğu görülmektedir.

Tablo 10: Türkiye'de İş Arama Süresine Göre İşsizlik (bin kişi,15 + yaş) 2005-2019

YILLAR	TOPLAM	1-2 ay	3-5 ay	6-8 ay	9-11ay	1 ve daha fazla 2 yıldan az	2 ve daha fazla 3 yıldan az	3 yıl ve daha fazla
2005	2316	513	520	289	90	429	261	214
2006	2271	562	533	272	82	414	216	192
2007	2320	658	578	274	99	402	170	139
2008	2566	777	688	308	98	410	167	118
2009	3434	957	929	502	175	538	199	135
2010	3011	906	724	375	142	533	208	124
2011	2584	862	611	315	108	428	168	91
2012	2481	826	646	291	99	401	147	71
2013	2645	904	709	327	99	452	138	76
2014	2853	1195	694	285	89	408	126	55
2015	3057	1265	709	327	111	462	131	52
2016	3330	1380	792	353	118	492	124	70
2017	3454	1382	792	390	134	534	150	72
2018	3536	1463	780	359	143	546	158	87
2019	4470	1640	1058	519	203	712	222	116

Kaynak: TÜİK, Hane Halkı İş Gücü Anketi

4.1.4. Türkiye'de Genç İşsizliğin Durumu

Genç bireylerin eğitime olan katılımlarının artması ile yeterli istihdam alanlarının bulunmaması ve bu nitelikli işgücünün piyasada kendine yer bulamaması genç işsizlik oranlarını arttırmıştır (Akkaya, 2017: 24).

Tablo 11'de genç işsizliğin 15-24 yaş grubu arasında oluşturduğu orana bakıldığında yıllara göre sürekli çift haneli ve artan bir seviyede olduğu

görülmektedir. Bu oran 2009 yılında en yüksek seviyede iken, 2014 yılında en düşük seviyededir. 2014-2017 yılına kadar genç işsizlik sürekli olarak artmıştır ama 2018 yılında %0.05 puanlık bir düşüş görülmüştür. Yinede genç işsizlik günümüzün başlıca ve en önemli sorunlarından biridir. 2019 yılı 15-24 yaş aralığı genç işsizliğin en yüksek görüldüğü yıl olup bu oran %25,4 seviyesine ulaşmıştır.

Tablo 11: Türkiye’de 15-24 Yaş Grubundaki İşsizlik Oranı (%)2005-2019

YILLAR	15-24 Yaş
2005	19,5
2006	18,3
2007	19,6
2008	20,1
2009	23,8
2010	21,7
2011	18,4
2012	17,5
2013	18,7
2014	17,9
2015	18,5
2016	19,6
2017	20,8
2018	20,3
2019	25,4

Kaynak: TÜİK

4.1.5. Türkiye’de İşsizliğin Bölgelere Göre Dağılımı

İşsizliğin bölgelere göre dağılımına baktığımızda artmaya eğilimli olduğunu görmekteyiz. Bunun nedeni artan sanayileşmeyle birlikte köyden kente yapılan göçler ve kentte oluşan işgücü fazlalığı olmuştur. Kentlerde de işsizlik oranı artmaya başlamıştır. Batı ve Doğu Karadeniz işsizlik oranı yıllar itibariyle azalma eğilimi göstermektedir. İşgücü Doğudan Batıya kaymaktadır ve Batıda yoğunlaşma göstermektedir. Bu nedenle Batının işgücü yükü artıp istihdam olanağı azaldığından işsizlik daha fazladır. Son yıllarda Doğu Karadeniz bölgesinde de işsizliğin diğer bölgelere oranla daha az olduğu görülmektedir.

Türkiye’de bölgesel olarak işsizliğe bakıldığında en fazla oranın Güneydoğu Anadolu bölgesinde olduğu görülmektedir. Dolayısıyla, devlet yatırımları bu bölgelere kaydırmalıdır. Marmara bölgesine yoğun göç olduğu için, Marmara bölgesinde de işsizlik oranı yüksektir. Eğer sanayileşme bölgelere dağılırsa bölgeler arası göç yaşanmayacak ve işsizlik oranları azalacaktır. 2019 yılı işsizlik oranı Güneydoğu Anadolu’da %22,4 ile en yüksek düzeydedir. Bunu %18’lik oranla Ortadoğu Anadolu izlemekte ve Marmara Bölgesi’nin merkez şehri olan İstanbul’da işsizlik oranı %14,9’dur.

Tablo 12: Türkiye’de Bölgelerin İşsizlik Oranları(%) 2005–2019

Bölgeler	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L
2005	11,5	7,5	10,0	10,5	13,2	13,9	11,1	6,7	5,5	3,8	13,8	12,1
2006	11,4	7,2	9,3	9,7	12,3	12,5	11,0	6,5	5,6	5,0	11,2	14,2
2007	10,4	6,6	9,4	9,7	11,2	12,0	10,8	7,9	6,6	5,8	12,9	16,9
2008	11,2	9,4	10,5	10,5	11,2	13,9	10,9	7,2	5,8	5,9	14,4	15,8
2009	16,8	10,8	14,1	14,4	12,4	17,5	13,9	7,4	6,0	8,5	16,6	17,4
2010	14,3	8,8	12	11,5	10,8	13,9	2,2	8,3	6,1	8,2	14,3	12,4
2011	11,8	7,1	10	9,8	8,6	10,6	9,7	6	6,4	8,3	10,2	11,7
2012	11,3	6,5	9,6	8,9	8,4	9,8	7,6	6,1	6,3	6,9	8,7	12,4
2013	11,2	6,8	10,1	8,4	8,6	11	8,4	6,7	6,8	6,7	9	14,5
2014	11,9	6,7	9,1	8,1	9,8	11,1	8,9	6,2	6,2	5,3	10,6	15,6
2015	12,9	6,4	9,4	8,9	9,8	11,5	9,8	6,7	4,8	4,9	8,7	16,5
2016	13,5	7,1	9,3	9,9	9,9	11,8	10,4	7,7	4,5	4,9	9	18,7
2017	13,9	7,3	9,8	10,3	9,8	11,4	11,7	6,4	3,6	5,5	9,9	17
2018	12,5	6,7	9,8	9,6	8,9	12,2	12,2	6,5	6,2	6,4	14,8	18,1
2019	14,9	9,8	12,2	12,3	12,4	14,2	14	8,4	9,9	10,5	18	22,4

Kaynak: TÜİK, Hane Halkı İş Gücü Anketi

A: İstanbul
B: Batı Marmara
C: Ege
D: Doğu Marmara
E: Batı Anadolu
F: Akdeniz
G: Orta Anadolu
H: Batı Karadeniz
I: Doğu Karadeniz
J: Kuzey Doğu Anadolu
K: Orta Doğu Anadolu
L: Güney Doğu Anadolu

4.1.6. Türkiye’de İşsizlik Oranı

Tablo 13’te 2005-2019 yılları arasındaki genel işsizlik oranını görülmektedir. Tabloya göre 2009 yılında işsizlik en yüksek seviyeye 2009 yılında ulaşmıştır. 2013-2019 döneminde sürekli artmıştır. 2016-2017 yılları arasında durağandır ve değişmemiştir. 2019 yılında ise %2,7’lik bir artışla işsizlik oranı %13,7 seviyesine gelmiştir. İşsizlik oranının azalan bir seyir halini alması için gerekli olan tedbirler hızla alınmalı, artan işsizlik oranlarına yeni ve etkin ekonomi politikaları geliştirilmeli ve çift haneli işsizlik rakamları tek haneli rakamlara düşürülmelidir.

Tablo 13:Türkiye’de Yıllar İtibariyle Genel İşsizlik Oranları (%15+) 2005-2019

YILLAR	İŞSİZLİK ORANI
2005	9,5
2006	9,0
2007	9,2
2008	10,0
2009	13
2010	11,1
2011	9,1
2012	8,4
2013	9,0
2014	9,9
2015	10,3
2016	10,9
2017	10,9
2018	11
2019	13,7

Kaynak: TÜİK

4.2. Türkiye’de İşsizliğin Boyutları

Türkiye’de artan nüfusa bağlı istihdam alanları oluşturulamaması sebebiyle işsizlik sorunu gündeme gelmektedir. Türkiye’de hedeflenen sanayileşmenin tam anlamıyla oluşturulamaması ve istihdam alanına yeterli yatırımların yapılmaması sebebiyle yapısal bir işsizlik boyutu oluşmaktadır. Tarım sektörüyle birlikte gelen bir gizli işsizlik söz konusudur. Burada ücretsiz aile işçilerinin oluşturduğu fazlalık üretimde eksilme oluşturmamaktadır. Gelişmiş ve sanayileşen ülkeler nüfusu kente

çekip istihdam alanı oluşturabilirken Türkiye sanayileşmede geç kaldığı için henüz sanayi üretimini arttırıp istihdam alanı oluşturma açısından bir gelişme gösterememektedir (Bozdağlıoğlu, 2008: 57).

Türkiye’de eksik istihdam da ciddi boyutlardadır. Eksik istihdamdaki işsiz nüfusun eğitim düzeyi de sanayileşmiş ülkelere göre daha düşüktür. Üretimde bu açıdan düşüşler eksik istihdamda artış göstermektedir (Kanca, 2012: 4-5).

Ülkemizde genç işsizlik sorunu ve kırdan kente göçler işsizlik sorununu giderek arttırmıştır. Nüfusun hızla artması, iç ve dış göçlerde meydana gelen fazlalık ve üretim kapasitesinin yetersiz olması işsizliğin boyutunu giderek yükseltmiştir (Uçan, 2016: 21-24).

Bütün bunların yanı sıra Türkiye’de çok ciddi oranda genç işsiz vardır. Eğitimli nüfusa yeterli istihdam olanakları sağlanamaması nedeniyle genç nüfus açısından işsizlik giderek önemli boyutlara ulaşmaktadır.

Türkiye’de işsizliğe bağlı düşük gelir grupları, fakirlik, asgari ücretten düşük kazanç ve milli gelire katkısı sıfır olan istihdam şekilleri ortaya çıkmıştır. Türkiye’de işgücüne katılım oranları da düşüktür. Bu durumun oluşmasında daha çok kadın istihdamının düşük oranda olması ve okullaşmanın artmasıyla işgücüne katılım oranının azalması başı çekmektedir. İşgücüne katılma oranı ücretsiz aile işçileri, ev hanımları ve hali hazırda işe başlamayı bekleyen grubu kapsamamaktadır. Aslında bu grupların oluşturduğu işsizlik hali hazırdaki işsizlik oranlarından daha yüksek bir oran oluşturmaktadır (Bilgin, 2003: 138-139).

Sonuç olarak ülkemizdeki işsizliğin boyutları günümüzde oldukça fazladır ve her geçen gün daha da artmaktadır. Özellikle genç ve eğitimli işsiz grup yeterli istihdam alanı oluşturulamadığı için işsizlik giderek artmaktadır. Artan nüfusla birlikte gelir dağılımında da büyük adaletsizliklerin olduğu görülmektedir. Türkiye’de işsizliğin boyutları yaş, cinsiyet, eğitim, iç ve dış göçlere bağlı olarak

farklı şekillerde artış göstermektedir. Bu açıdan daha etkin ve işsizliği azaltmaya yönelik yeni ekonomi politikaları geliştirilmelidir.

4.3. Türkiye’de İşsizliğin Nedenleri

Türkiye’de işsizliğin nedenlerine bakıldığında çeşitli ayrımlarla kaşı karşıya kalırız. Bu ayrımlar işsizliği oluşturan nüfusun yaşı, cinsiyeti, eğitim durumu gibi yapısal sebepler ve ekonomide zaman içerisinde meydana gelen konjonktürel dalgalanmalar, krizler ve işsizlik gibi faktörlerden oluşmaktadır. Bu nedenleri ayrı ayrı ele alıp değerlendirmek gerekmektedir.

4.3.1. Türkiye’de İşsizliğin Yapısal Nedenleri

Türkiye ekonomisi hızla artan nüfusuyla birlikte işgücü artışını, ekonomideki sermaye artışını ve yatırımları karşılayamaz hale gelmiştir. Azalan işgücüne katılım oranı ve hali hazırdaki işsizlere gerekli istihdam alanı oluşturamamaktadır. Ekonomilerin istihdam oluşturması giderek azalmaktadır. Türkiye ekonomisi düşük verimlilik ve üretimde yüksek sermaye yoğunluğu yaşamaktadır (Yanbaşı, 2014: 53).

Türkiye’de işsizlik sorunu tarım sektöründen sanayi ve hizmet sektörlerine geçen bir ekonomik yapının bu geçiş aşamasındaki uyumsuzluğundan kaynaklanmaktadır. Tarımdan geçişte işgücünün vasıfsız kalması ve hizmet sektöründe de istihdam oluşturulamaması yapısal bir uyumsuzluk yaratmıştır (Apaydın, 2018: 168).

İşgücüne bakıldığında tarımsal istihdamın büyük olması, emek ve arz fazlalığı, işgücünün genç nüfus olması, ücretlerin düşük olması gibi sebeplerden dolayı işsizliğin yapısal boyutları artış göstermektedir (Güney, 2009: 141).

Türkiye’de gelişen teknolojiyle emeğin yerini makineler almış ve işgücü işsiz kalmıştır. Buna bağlı olarak kırdan kente göçler meydana gelmiştir. Hızlı nüfus artışı

da buna bir etkidir. Nüfus artışıyla piyasadaki sermaye ve yatırımlar yetersiz kalmaya başlamıştır. Yeterli istihdam sağlanamaması nedeniyle özellikle yapısal olarak genç işsizlik giderek daha da artış göstermiştir.

Ülkemizin sanayileşmede istenilen düzeye gelememesi, tarım sektörünün baskınlığının devam etmesi, genç istihdam gibi sorunlar yapısal nedenleri oluşturmaktadır. Bunun yanında işverenlerin seçici davranması, vasıfsız işsizlere gerekli eğitimlerin sağlanamaması ve kadınların işgücüne katılım oranlarının düşük olması gibi yapısal nedenler günümüzde çok ciddi işsizlikleri meydana getirmektedir (Karabulut, 2007: 21-22).

4.3.2. Konjonktürel Nedenler

Türkiye’de meydana gelen krizlerin etkisiyle ekonomide meydana gelen konjonktürel dalgalanmalar, yüksek enflasyon ve yüksek faizi beraberinde getirmiştir. Daha sonra “Güçlü Ekonomiye Geçiş Programı” uygulanmıştır. 2008 yılına gelindiğinde ABD’de meydana gelen finansal kriz de küresel bir boyut oluşturarak ülkemizi etkilemiş. Ekonomiyi, büyümeyi ve istihdam oranlarını olumsuz yönde tetiklemiştir. Ülkemiz de küresel krizle birlikte piyasada meydana gelen dalgalanmalarla üretim durmuş işsizlik giderek artmıştır (Fırat, 2012: 411).

Ekonomik krizlerle işsizlik ciddi boyutlara gelmektedir. Türkiye’de yaşanan bu krizler dönem dönem ekonomide durgunluğa sebep olmaktadır. Geçmişte yaşanan ve dünya genelinde meydana gelen bu krizler günümüzde de hala durgunluk dönemlerinde meydana gelen bu konjonktürel dalgalanmalarla işsizliği artırmaktadır. (Yanbaşı, 2014: 51).

Türkiye’de konjonktürel nedenlere bağlı olarak oluşan işsizlik küresel çapta ve geçmişten günümüze ekonomik dalgalanmalar meydana getirmektedir. Bu ekonomik durgunluk dönemlerinde istihdamın makroekonomik olarak etkilenmesiyle işsizlik açığa çıkmaktadır. Piyasalarda üretimin azalmasıyla birlikte dalgalanmaların gerçekleştiği dönemlerde işsizlikte ciddi derecede artmaktadır.

BEŞİNCİ BÖLÜM

TÜRKİYE'DE İŞSİZLİK SORUNU VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ

5. TÜRKİYE'DE İŞSİZLİKLE MÜCADELEDE UYGULANAN İSTİHDAM POLİTİKALARI

Türkiye'de işsizlikle mücadelede aktif ve pasif istihdam politikaları uygulanmıştır. Bu politikalar işsizliğin sorunun boyutlarını azaltmaya yönelik olarak yapılmıştır.

5.1. Pasif İstihdam Politikaları

Pasif istihdam politikalarının temel amacı istihdam oranını artırırken, işsizlik oranını düşürmek yerine işsiz kesime maddi yönden destek sağlayarak işsizliğin neden olduğu bireysel ve toplumsal zararı azaltmaktır. Pasif istihdam politikaları ile işini kaybeden kişiye gelir desteği sağlanarak satın alma gücünü koruyabilmesi amaçlanmaktadır (Küveli, 2014: 11).

Pasif istihdam politikaları istihdamı arttırmaktan çok işsizliğin neden olduğu sosyal ve ekonomik etkileri azaltmaya yönelik politikaların uygulanmasıdır (Taş ve Bozkaya, 2012: 166-167).

Pasif istihdam politikaları işsizlere yeni iş imkanı ve yeteneklerinin artırılması değildir. Bu politikaların amacı işsiz kalan kişilerin temel ihtiyaçlarını karşılayarak, yaşamlarını devam ettirmelerini sağlamaktır. Pasif işgücü piyasası politikaları iş arama sürecini azaltarak işsizliğin artmasına neden olmaktadır. Bu politikaların tek olumlu yönü ise işgücü arzının azalmasıyla aktif işgücü piyasası politikalarına daha fazla

harcama sağlanarak işgücünün performansını artırmak olarak öngörülmektedir (Yavuz, 2015: 112).

Pasif istihdam politikaları işgücünün işleyişini düzenlemeye yöneliktir (Aydın, 2012: 52). Bu politikalar ile işsizliği azaltmak değil de daha çok işsizliğin getirdiği sosyal ve ekonomik durumda toplumun refah seviyesini yüksek tutmak ve kişilerin işsizlik durumunda psikolojik olarak etkilenmelerini aza indirmek amaçlanmaktadır.

Pasif istihdam politikaları ülkelerin gelişmişlik seviyesine göre daha fazla uygulanan politikalardır. Bu politikalar; işsizlik sigortası, kıdem tazminatı ve ücret garanti fonu olarak incelenmektedir (Yanbaşı, 2014: 54).

5.1.1. İşsizlik Sigortası

İşsizlik sigortası bir işte prim ödeme karşılığı çalıştığı kurumda kendi isteği ve kusuru olmadan işsiz kalmasıyla kişilerin gelir durumlarının kısmen karşılanmasıdır. İşsizlik sigortasının iki temel amacı vardır. Birincisi işsizlik durumunda kişinin ve ailesinin maddi manevi zararlarını en aza indirilmesiyle sosyo-ekonomik dengenin bozulmasının engellenmesi ve suç eğilimlerinin önlenmesi amaçlanmaktadır. İkinci olarak işsizlerin bu süreçte iş ararken yeteneklerine göre iş seçmelerini teşvik etmek amaçlanmaktadır (Uğur, 2011: 99-100).

İşsizlik sigortası bir işte çalışırken çalışmak için yeterli sağlık, yetenek ve isteğe sahipken kendi isteği dışında işini kaybedenlerin uğradıkları gelir kaybının bir kısmını sağlayarak aile fertlerinin zor duruma düşmelerini önlemek adına sigortacılık gibi faaliyet gösteren, devletin zorunlu tuttuğu sigorta koludur (Öner, 2006: 40). Diğer bir anlatımla bir iş yerinde çalışırken yasalarda belirtilen süreler içerisinde işsizlik sigortasını ödeyen kişiler yeni bir iş bulana kadar kendilerinin ve ailelerinin gelirini korumak için bir süreliğine ödemeyi kapsar. İşçi, işveren ve devletin katkısıyla kurulan sigorta koludur (Bekiroğlu, 2010: 73).

İşsizlik sigortasını kapsam olarak; bir hizmeti işçinin işverene bağlı olarak belirli bir süre veya belli olmayan bir süreye göre ücret ödemesine dayalı olarak çalışan sigortalılar, “banka sandıklarına tabii sigortalılar” ve istek halinde “kısmi süreli iş sözleşmesiyle çalışan işçiler oluşturmaktadır. İşsizlik sigortası prim miktarı ise brüt kazanç üzerinden hesaplanarak “% 1 sigortalı, % 2 işveren ve %1 devlet payından oluşmaktadır. İsteğe bağlı işsizlik sigortası primi ödeyenlerden ise % 1 sigortalı ve % 2 işveren payı” olarak uygulanmaktadır (<https://www.iskur.gov.tr/is-arayan/issizlik-sigortasi/>).

Görücü ve diğerleri, (2012)’ne göre işsizlik sigortası işsizliğin olumsuz etkilerinin giderilmesi açısından önemlidir. Ama işsizlik sigortası fonu işsizliği gidermekten çok hazinenin finanse edilmesi açısından ekonomik kesimlerce kaynak olarak görülmektedir. İşsizliğin olumsuz etkilerini azaltmak için kullanılan bu fon kişilere yapılan ödemeler, yararlanma şartları ve miktarıyla olumlu yaklaşım içinde olmalıdır (Görücü ve diğerleri, 2012: 157).

5.1.2. Kıdem Tazminatı

Kıdem tazminatı, en az bir senelik kıdeme sahip işçilerin işveren tarafından işçinin kıdemine veya işçinin vefatı halinde hak sahiplerine kanun gereğince ödenmesi gereken paradır. Bu paranın miktarı işçinin kıdemine ve son brüt kazancına göre belirlenmektedir (Limon, 2015: 148).

Kıdem tazminatı kanunen bazı durumlarda iş sözleşmesi bitene kadar belli süre çalışan işçiye hizmet ettiği zamana ve aldığı ücrete göre değişen miktarda işveren tarafından işçiye ödenmesi gereken paradır (Bosnalı, 2015: 78).

Kıdem tazminatı bir işyerinde sadakatle ve uzun süre çalışmış olan işçiye işverenin karşılık olarak verdiği ücrettir. İşçinin bu tazminatla bir süreliğine de olsa ihtiyaçlarının karşılanmasını sağlayan bir paradır (Çelik, 2015: 4-5).

Bu tazminatın amacı işçinin çalışma sürecinde işyerine yapmış olduğu katkılar, işveren için bu süreçte işçinin çalışarak yıpranma payı alması ve tekrar iş bulana kadar geçen süredeki güçlüklerle karşı hizmetleri karşılığında yapılan ödemedir. Kıdem tazminatı, işçiye sağlanan ekonomik destekle işsizlik sigortası görevi gördüğü için ve işçiyi işten çıkarma durumunda işverenin maliyetlerini artıracığı için bir nevi iş güvencesi sağlar. Kıdem tazminatı işveren için yüklü bir meblağ ödeme durumu oluşturacağından, keyfi işten çıkarmaların önüne geçer (Güner ve diğerleri, 2016: 29-30).

Sonuç olarak kıdem tazminatının alınabilmesi için işçinin bir yıllık süreyi doldurmuş olması gerekmektedir. İşçinin işverenden çalıştığı süre ve işyerine yaptığı katkılar karşılığında işsiz kaldığı süre içinde zor durumda kalmaması için yapılan ödemedir. Aynı zamanda işsizlik sigortası niteliğindedir. Çünkü işçi işsiz kaldığı dönem içerisinde ailesinin ve kendisinin ihtiyaçlarını geliri olmadan karşılayamaz. Kıdem tazminatı bu sürecin maddi ve manevi anlamda rahat atlatılması amacıyla oldukça önem arz etmektedir.

5.1.3. Ücret Garanti Fonu

Türkiye’de 4857 sayılı İş Kanununun 2003 yılında yürürlüğe girmesi ile işsizlik sigortası fonu bünyesinde Ücret Garanti Fonu (ÜGF) kurulmuştur (Fındık, 2007: 26).

Sigortalı işçilere hizmet akdine tabii olarak iş sağlayan işveren konkordato ilan ederse, iflas etmesi ve “işveren için aciz vesikası alınması” durumunda işverenin işçilerin ücretini ödeme zorluğu çektiği durumda üç aylık ücretini alamayan işçinin alacaklarını karşılamak amacı ile kurulan fondur. ÜGF, işverenlerce işsizlik sigortası primi olarak yapılan ödemelerin yıllık toplamının yüzde birinden oluşur (<https://www.iskur.gov.tr/is-arayan/issizlik-sigortasi/ucret-garanti-fonu/>).

Ücret ve garanti fonu işverenin iflası, iflasının ertelenmesi, konkordato ilanı, aciz vesikası alınması durumlarında, işverenin ödeme zorluğu olduğu ve işçinin üç aylık

ücretleri karşılamak amacıyla işsizlik sigortası fonunun, işverenlerin işsizlik sigortası primi olarak yaptığı ödemenin %1'ini ücret ve garanti fonu kapsamaktadır (Çapar Diriöz, 2012: 120).

Arı(2014) göre ücret ve garanti fonu ücretlerin kısmen güvence oluşturmaktadır. Bu durumun işverenin iflası haricindeki durumlarda üçer aylık olması oldukça kısa görülmektedir. Çünkü işçiler ücret alacağı düşüncesiyle çalışmaya devam etmektedir. Bu nedenle iflas haricinde üç aylık sürenin uzatılması gerekmektedir. Bu fon şartları belirlenirken olası durumlar göz önünde bulundurulmalıdır (Arı, 2014: 63).

5.2. Aktif İstihdam Politikaları

Aktif istihdam politikaları işgücü piyasasına erişimde eşitliği sağlamak ve işgücünün verimliliğini arttırmak amacıyla oluşturulan politikalarlardır. Bu politikalar işgücü üzerinde istenilen sonuca ulaşma ve aksaklıkları gidermek üzerine kuruludur. İşveren ile iş arayan kişiyi bir araya getirirken eğitim hizmetleri, istihdam danışmanlığı ve geçici iş yaratma hizmetlerinden oluşmaktadır (Karabulut, 2007: 45).

Aktif istihdam politikaları; işgücüne yönelik mesleki eğitim programları, kamu ve özel istihdam hizmetleri, özel sektörü teşvik programları, gençlere yönelik istihdam hizmetleri olarak sıralanmaktadır. Sağlanan eğitimle kişileri daha verimli hale getirerek yapısal işsizliğin azaltılmasına katkı sağlanmaktadır (Erdil Şahin ve Sevimli, 2013: 4).

Bu politikanın temel amaçları; işgücünün istihdam fırsatlarını arttırmak, iş ile işsiz kalan kesimi karşılamaktır. Aktif istihdam politikaları işsizliği ve işsizlik ödeneklerini azaltmaktadır (Kasapoğlu ve Murat, 2018: 486).

Aktif işgücü piyasası politikaları hem işsiz hem işi olan kişilere yönelik eğitim programlarını kapsamaktadır. İŞKUR'un bu bağlamda işi olan kesim için "işçi geliştirme seminerleri" ve işsizler için ise "istihdam garantili eğitim kursları" bulunmaktadır (Yılmaz Eser ve Terzi, 2008: 245).

Aktif işgücü piyasası politikaları birçok farklı program içermektedir. Bu programların belli bir kısmı işgücü piyasasının talep yönünü oluştururken diğer kısmı arz yönlü düzenlemeleri oluşturmaktadır. Talep ağırlıklı olan programlar ile işgücü piyasasında kişilerin belli bir süre çalışması sağlanarak doğrudan yoksulluğun önüne geçilmeye çalışılmaktadır. Dolaylı olarak ise iş yaratma durumunda işverene finansal destekler verilerek istihdam artırmaktadır (Taş ve Bozkaya, 2012: 162).

Aktif istihdam politikaları işsizlikten en çok etkilenen kesime yöneliktir. Uzun dönem işsiz kalmış genç, kadın, engelli ve göçmen kesimin iş bulma şansı oldukça düşüktür. Bu politikalarla işgücüne eğitim sağlanarak vasıflarının artırılması ve genç işsizlerin okuldan iş hayatına atılırken gençlere iş deneyimi kazandırılması, istihdam yaratılması ve işsizliğin yaşandığı bölgelere finansal destekle girişimciliği artırma yoluna gidilmesi hedeflenmektedir (Karaduman, 2006: 201).

Türkiye’de uygulanan bu aktif istihdam politikaları eğitimle, istihdam alanının sağlanmasıyla, finansal desteklerle ve girişimciliğin artırılmasıyla işsizliğin önüne geçilerek başarılı olabilir.

5.2.1. Mesleki Eğitim Programı ve Danışmanlık

Aktif işgücü programı kapsamında mesleki eğitim kursları verilmektedir. Türkiye iş kurumu tarafından istihdamın artırılması ve işsizlerin mesleki vasıflarının artırılmasıyla işsizliği azaltmaya yönelik yapılan programlar mevcuttur. Bu programdan işsizlere danışmanlık hizmeti verilerek kendilerine en uygun programa katılmaları sağlanmaktadır (<https://www.iskur.gov.tr/is-arayan/aktif-iskur-programlari/>).

Mesleki eğitim kursları yapısal işsizlikle mücadele etmede en etkin politika konumundadır. Kişilere eğitim vererek beceri ve vasıflarını arttırmada yeni vasıflar sağlayarak istihdam edilebilirliği arttırmaktadır. Bu kurslar işe ilk kez başlayacakların

ve işten çıkanların, işgücüne girişlerini ve tekrardan işten çıkanların işe başlamasını kolaylaştırmaktadır (Şen, 2016: 68).

Bu programda işsiz veya işi olan kişiler işgücü piyasası adına ihtiyacına, iş ve mesleğine göre eğitmek amacıyla kamu ve özel sektör tarafından geliştirme programları yapılmaktadır. Teknolojik gelişmeye ayak uydurmayıp işsiz kalan kişiler eğitilerek istihdam edilme imkanı sağlanmaktadır. Mesleki eğitim programları temel alınarak kişilerin istihdamını, verimliliklerini ve becerilerini arttırmak amaçlanmaktadır (Uşen, 2007: 71-72).

Türkiye’de uygulanan mesleki eğitim programları ve danışmanlık hizmetleri aktif istihdam politikaları içerisinde en temel yeri kapsamaktadır. Kişilere sağlanan eğitimle mesleki becerileri artırılmakta aynı zamanda verilen danışmanlık hizmetiyle en uygun kursa katılmaları sağlanmaktadır.

5.2.2. Doğrudan Kamu İstihdamı

Doğrudan kamu istihdamı iş bulma ihtimali az olan kişilerin kamu ya da yarı kamusal kuruluşlarda geçici bir süre istihdam edilmesidir. Programın özel sektöre rakip olmaması ve iş kollarının da yeni olması gerekmektedir (Bayrakdar, 2019: 343).

Doğrudan kamu kesiminde istihdam programları uzun süreli işsizler ve işsizlik sigortası dolan kişileri hedefler. Bu yolla işgücündeki eşitsizlik giderilmeye çalışılır. Kendi imkanı olmayan kişilere eğitim ve iş deneyimi sağlanır. Bu programın istihdama katkısı azdır çünkü kişilerin işlerinde istihdam edilebilirlik alanı yoktur. Kişiler işlerin kalıcı olduğunu düşünerek iş hayatına kendilerini hazırlamazlar. Bazı kişilerinde işsizlik sigortasından yeniden yararlanabilmesi düşüncesi bu programın başarısını düşürür (Genel, 2014: 9-10).

Doğrudan Kamu İstihdamı Programı, toplumda istihdam edilmesi zor kişilerin iş hayatına alınarak kamu yararına kar amacı güdülmeden işsizliği azaltmaya yönelik bir

programdır. Bu program bazı ülkelerde kamu binalarında bekçilik, okul giriş-çıkış zamanlarında trafiği gözlemleme gibi kar amacı gütmeyen işleri içermektedir (Ayan, 2014: 28).

Doğrudan kamu istihdamında işsizlere kısa vadeli çalışabilme imkanı sunulmaktadır. Bu program aynı zamanda işsiz bireye iş deneyimi sağlayarak düzenli ve uzun vadeli bir işe geçmede alışkanlık kazandırmaktır. Ekonomilerin daralma döneminde yoksulluğu azaltma amacıyla uygulanmaktadır. Bu program kısa vadede işsizliği azaltmada etkiliyken, uzun vadede etkili değildir (Bayraktar ve İncekara, 2013: 28-29).

5.2.3. Özel Sektörü Teşvik Programları

Özel sektörü teşvik programları işsizlerin kendi işlerini kurması için teşvik edilmesi, ücret veya istihdam sübvansiyonlarıdır. Yapısal ve konjonktürel işsizlikle mücadelede etkili olmak adına gelişmiş ülkelerin çoğunda ücret ve istihdam sübvansiyonları uygulanmaktadır (Uşen, 2007: 72).

Özel sektörü teşvik edici programlar işçi ve işverenin özel sektör istihdamını arttıracak şekilde değiştirmeye yönelik olarak alınan önlemlerdir. Bu önlemler arasında ücret sübvansiyonları en önemlisidir. Bu önlemler işvereni teşvik veya yeni işler olabilir. İşverene belli bir ücret ödenmesi ve işçilere belli zamanlar için ücreti içermektedir. Daha çok uzun dönemli ve iş bulabilmesi az olan kesimi hedeflemektedir. İşsizlere kendi işini kurabilmeleri için sağlanan maddi desteklerdir (Karaduman, 2006: 134-135).

Türkiye’de işsizliği azaltmaya ve istihdamı arttırmaya yönelik olarak uygulanan programda istihdam sübvansiyonları, işsiz kişilerin kendi işlerini kurabilmelerini amaçlar. Bu teşvikler kapsamında düşük faiz oranlarıyla kredi, danışmanlık, teknik destek ve girişimcilik eğitimleri verilerek program uygulanır. Kendi işini kuran kişilerin

bu programla kayıtdışı ve düşük ücretle çalışması önlemi alınmış olur (Yanbaşı, 2014: 57).

5.2.4. Gençlere Yönelik İstihdam Hizmetleri

Türkiye’de İŞKUR tarafından gençlere yönelik olarak çıraklık eğitim programlarına yer verilmektedir. İşgücünü yetiştirip geliştirerek işsizliğin azaltılması hedeflenmektedir (Taş ve Bozkaya, 2012: 164-165).

Bir işte çalışmaya yeterliliği olmayan gençlere eğitim sağlanarak istihdam edilebilirliklerini arttırmak hedeflenmektedir. Dil veya bilgisayar kursları verilerek kişilerin beceri ve verimlilikleri artırılmaktadır. Hangi iş kollarının talep edildiği analizi yapılarak bu eğitim programları ona göre düzenlenmelidir (Işık Erol, 2013: 21).

Toplumun dezavantajlı kesimi olan genç grubun okul hayatından işe hayatına geçişte desteklenmesi için programlar uygulanır. Bu bağlamda İŞKUR tarafından işbaşı eğitim programları ve işgücü yetiştirme kursları ile gençlerin becerilerini arttırmak amaçlanır. Aynı zamanda girişimcilik kurslarıyla piyasaya girişlerinde bilgilendirme çalışmaları yapılır (Yanbaşı, 2014: 60).

Günümüzde genç işsizlik önemli bir sorundur. Bu açıdan gençlerin eğitilmesi, donanım kazandırılarak iş hayatına uyum ve verimliliklerinin artırılması önemlidir. Bu açıdan verilen çıraklık eğitimleri ve meslek edindirme kursları genç işsizliği azaltmada önlem niteliğinde olmaktadır.

5.2.5. Ücret ve İstihdam Sübvansiyonları

Ücret ve istihdam sübvansiyonları işsizlikle mücadelede uygulanan yöntemlerdendir. İstihdamı arttırmak amacıyla gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde uygulanır. İstihdamı arttırmak ve işgücü maliyetlerini düşürmek amacıyla çeşitli destekler verilmektedir. Bunlar: sosyal sigorta prim destekleri, işverenler için vergi

indirimi, doğrudan ücret ve enerji giderlerine yönelik desteklerdir (Bayrakdar, 2019: 343).

Belirli sektörde çalışan işletmelere çalıştırdıkları her ek işçi için devlet tarafından sağlanan sübvansiyonlardır. Sigorta ödemelerini hazinenin karşılaması, vergi indirimleri gibi uygulamalardır. Bu sübvansiyonlar işveren firma açısından işgücü maliyetlerini düşürmektedir. Üretilen mal ve hizmetlerdeki fiyat artışı karşısında rekabet avantajı sağlama ve düşük maliyetle ek istihdam oluşturmak amaçlanmaktadır (Yavuz, 2017: 502).

Ücret sübvansiyonu ile istihdamı düşük olan işsiz grubun, pasif istihdam politikaları ile harcamayı işverene aktararak kişilerin istihdam sağlamaları amaçlanmıştır. Devlet bu yolla istihdam edilmesi düşük olan kişilere iş olanakları sağlayarak sübvansiyonun sonrasında da istihdam da kalmalarıyla oluşturdukları mali yükü azaltmaktadır (Kayım, 2017: 12). Ücret ve istihdam sübvansiyonları işsizliği azaltmak adına işverene destek vererek işgücü maliyetlerini düşürmeyi hedeflemiştir. Böylelikle istihdamı artırarak işsizlikle mücadele edilmeye çalışılmaktadır.

5.2.6. Toplum Yararına Çalışma Programları

Toplum yararına programlar Türkiye’de İŞKUR tarafından uygulanmaktadır. Bu program gençlerin, uzun süreli işsizlerin, yaşlıların ve engellilerin işsizliğini azaltmaya yöneliktir. Bu programla kişilerin kamu yararına iş veya hizmette çalıştırılarak geçici bir süreliğine gelir sağlayarak iş hayatına geçtiklerinde uyum sağlamaları için uygulanan programlardır (Aşkın ve Aşkın, 2017: 4).

İşsizliğin fazla olduğu dönemlerde ve bölgelerde afet, kriz gibi olağanüstü durumlarda işsizlere kısa süreli istihdam sağlanmaktadır. Toplum yararına çalışma programları kamusal alt yapı, çevre temizliği ve Milli Eğitim Bakanlığı’na bağlı onarım, temizlik işleri, ağaçlandırma ve park yerlerinin düzenlenmesi sağlanır (Yanbaşı, 2014: 61).

Bu program çalışma hayatından kopmamaları adına kişilerin geçici olarak desteklenmesidir. Bu çerçevede küresel miras, çevre ve kamusal alt yapı korunmaktadır. Kişilere geçici olarak gelir desteği yapılırken aynı zamanda iş hayatında aktif olarak bulunmaları sağlanmaktadır (Tiryaki, 2007: 39-40).

5.3. Türkiye’de Planlı Dönemde İşsizlikle Mücadelede Uygulanan İstihdam Politikaları

Türkiye’de kalkınma planları, 1960-1990 döneminde işsizlikle mücadelede uygulanan istihdam politikalarını kapsamaktadır. 1990 yılından itibaren uygulanan yapılan kalkınma planları işsizlikle mücadelede yürürlüğe konulan politikaları kapsamaktadır.

5.3.1. 1990 Yılına Kadar Yapılan Kalkınma Planları

Birinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (1963-1967) ile işsizliği çözmek, çalışanların yeterlilik ve mesleki seviyelerini yükseltmek amaçlanmıştır. Bu planda gelir artışı ve kalkınmanın hızı ilk hedeftir ve istihdam hedef olarak ikinci planda görülmüştür (Yıldız, 2018: 52).

İkinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (1968-1972) ile yine işsizlik sorununun çözülmesi hedeflenmiştir. Ekonominin hızla gelişmesiyle birlikte istihdam alanları oluşturulacağı öngörülmüştür. Bu bağlamda, ekonomik büyümenin yanı sıra, işgücü yoğunluğu ve sermaye tasarrufları yüksek olan sektörlere ağırlık verilmiştir (Şahin ve Yıldırım, 2015: 134).

Üçüncü Beş Yıllık Kalkınma Planında (1973-1977), istihdam yerine öncelik milli geliri artırmak olmuştur. İstihdamı artırmak amacıyla sermaye yoğun teknolojiler geliştirilerek ve ekonomik ilerlemeyi hızlandırma anlayışı hakim olmuştur (Ay, 2012, 331).

Dördüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı (1979-1983) siyasi ve ekonomik istikrarsızlıklar sebebiyle bir yıl sonra uygulanmıştır. Bu dönemde yüksek enflasyon ve ödemeler bilançosu açıkları yaşanmıştır. Kamu kesimi sanayileşme stratejisiyle ödemeler bilançosu açıklarını gidermek ve kendi ayakları üzerinde duran ekonomiyi oluşturabilmek amaçlanmıştır (Takım, 2011: 157). Bu plan istihdam sorunu teknoloji ve sanayideki ilerlemelerle çözerek istihdam politikalarını geliştirmek temel amaç olmuştur (Yıldız, 2018: 53).

Beşinci Beş Yıllık Kalkınma Planıyla (1984–1989) ekonomi, sosyal, kültürel ve siyasal açıdan bir bütün olarak ele alınmıştır. Planda istihdam net çözümler getirebilmek amaçlanmıştır. Teknoloji ve sanayi politikaları ile uyum sağlanması ve işgücünün verimli çalıştırılmasıyla birlikte bir istihdam politikası hedeflenmiştir. Bu hedeflerin başarılı olabilmesi için hedeflerin birbiri içinde uyumlu olması gerekmektedir. Aynı zamanda genç işsizlere yönelik çeşitli vergi teşvikleri ve eğitimler yapılması hedeflenmiştir (Bekiroğlu, 2010: 192-193).

5.3.2. 1990 Yılından Günümüze Kadar Olan Dönem

Altıncı Beş Yıllık Kalkınma Planı ile (1990-1994) İş ve İşçi Bulma Kurumu (İİBK) tarafından istihdamı, beceri ve eğitim sağlanarak oluşturmak için özel kurumlar ve kamunun teşvikiyle beraber mesleki eğitim programları oluşturulmuştur. Bununla beraber aktif işgücü politikaları uygulanarak kısa süreli iş imkanları, küçük ve orta ölçekli teşebbüslerin desteklenmesi, işgücünün niteliklerinin artırılması ve engellilere sağlanan iş imkanlarının artırılması amaçlanmıştır (Uşen, 2007: 84).

Yedinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (1996-2000)'nında büyük ölçekli imalat sanayi firmalarında istihdamda azalma görülürken, küçük ve orta ölçekli firmalarda istihdamda artış olmuştur. Nüfus artış hızı okullaşma ve köyden kente göçler gibi sebeplerle sınırlıdır. İşsizlik ve yapısal nitelikteki sorunlar ekonomik daralmaya neden

olmuştur. İİBK yeniden yapılanmış ama istihdama yönelik hizmetler gelişmemiştir (DPT, 7. Beş yıllık kalkınma planı: 50-51)

Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı ile (2001-2005) istihdamı artırmak için özel istihdam bürolarının sayısı artırılmış, işgücünün nitelikleri geliştirilerek istihdama teşvik sağlama, mesleki sınavlarla kişilere belge kazandırma ve eğitimli bir işgücü oluşturma çabasıyla yine işsizliği azaltıp istihdamı artırıcı bir politika hedefi izlenmiştir. 2006-2008 döneminde istihdamı ve girişimciliği artırmak amacıyla Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeleri Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı (KOSGEB) kurularak işsizlik azaltılmaya çalışılmıştır (Uşen, 2007: 84).

Dokuzuncu Kalkınma Planında (2007-2013) işgücü piyasasındaki yapısal dönüşümün sürmesi, tarım sektörünün diğer sektörlerle kayması amaçlanmıştır. İşgücünün beceri ve nitelikleri değiştirilerek aktif işgücü politikalarıyla tarım dışı olan sektörde yeni istihdam alanlarının oluşturulmasının istihdam artıracığı tahmin edilmiştir. Eğitim düzeyinin yükseltilmesiyle işgücü piyasasına girişe yönelik yapılan teşvikler işsizliği azaltacaktır (Tüzükan, 2015: 114).

Onuncu Kalkınma Planında (2014-2018) temel amaç, toplumun bütün kesimine uygun iş olanaklarının sunulması, işgücünün niteliklerinin yükseltilmesi, toplumsal cinsiyet eşitliğinin oluşması, iş sağlığı ve güvenliğinin iyi durumda olması ve güvenceli esneklik yaklaşımının benimsediği işgücü piyasasının oluşturulmasıdır. Bu amaçla kadın ve genç işgücü başta olmak üzere tüm toplum kesimi için istihdam alanı yaratılmaya devam edilmiştir (DPT, 2013: 47).

On birinci Kalkınma Planı (2019-2023) başta kadın ve gençler olmak üzere istihdamının artırılması ile toplumun tüm kesimine iş fırsatları sunulmasını kapsamaktadır. Dijital ve teknolojik gelişmenin ışığında kişilere mesleki eğitim ve işbaşı programlarıyla becerileri kazandırılması amaçlanmaktadır. Aktif işgücü politikaları nitelik yönünden geliştirilmelidir. İşgücünün esnek çalışma biçimleri etkinleştirilerek, kıdem tazminatı reformu sağlanacaktır. Gençlerin işgücü piyasasına

girişlerinde uyum sağlamaları amacıyla bilinçlendirme faaliyetleri olacaktır (DPT, 2019: 131-132).

Kalkınma planları ile ilk olarak 1960-1990 dönemi için kalkınma hedefli, istihdamı artırıcı, sermaye yoğun teknolojilerle ekonomik ilerleme sağlamak ve istihdam politikaları geliştirmek amaçlanmaktadır. 1990 yılından günümüze kadar olan kalkınma planları ise istihdamı artırmak için işgücüne mesleki eğitimleri dahil etmekte, aktif işgücü politikaları kullanmakta, genç ve kadın işgücünü istihdam politikalarıyla iş hayatına teşvik etmektedir. Bu dönem içerisinde geçmiş yıllara göre daha çok işgücünün vasıflarını artırmaya yönelik olarak eğitimler sağlandığı görülmektedir. Gençler başta olmak üzere tüm topluma istihdam alanları oluşturmaya yönelik olarak politikalar benimsenmektedir. Bu açıdan 2005 yılına kadar olan beş yıllık kalkınma planlarında daha çok ekonomik kalkınma ve teknolojik ilerlemeler ön planda iken, 2005 yılından günümüze kadar birey ve eğitim odaklı istihdam politikalarının daha baskın olduğu açıklanmaktadır.

Bütün bu beş yıllık planlı kalkınma dönemleri işsizliği azaltmaya yönelik amaçlar ve politikalar geliştirmeyi hedeflemiştir. İstihdam artışı için yeni iş alanları sunulmaya çalışılmıştır. Bu yeni iş alanlarına da işgücünün uyum sağlaması amacıyla çeşitli mesleki kurslarla beceri ve niteliklerin artırmak istenmiştir. Bu çerçevede istihdam sağlanırken kadın ve genç işgücü istihdamı gibi iş bulabilmesi uzun sürebilecek olan kişiler üzerinde durulmuştur. Sonuç olarak görülmüştür ki, işsizlik bütün bu planlı kalkınma sürecine rağmen geçmişten günümüze kadar hala çözülmeyi bekleyen önemli bir sorundur.

5.4. Türkiye’de İşsizliğe Yönelik Çözüm Önerileri

Aydemir (2013)’in çalışmasına göre hızlı nüfus artışı işgücü piyasasında temel başarısızlıktır. İstihdam oranı, işgücüne katılım oranı ve işgücünün eğitim seviyesi düşüktür. Tarım ağırlıklı yapılaşma, kadın erkek işgücü istihdamı arasındaki oransızlık ve bölgesel farklar işgücü piyasasının temel olumsuzluklarıdır. Kırsal alanlar için

ekonomik kalkınma sağlanarak, devletin kredi ve sübvansiyonla kırsal alanları desteklemesi gerekir. Aktif ve pasif istihdam politikalarındaki şartlar birçok işsiz bu politikalardan yararlanmasını engellemekte ve bu nedenle daha basit ve etkin politikaları uygulamak gerekmektedir (Aydemir, 2013: 136-137).

Türkiye’de kadın istihdamının az olduğu, genç işsizlik oranının fazla olduğu ve tarım sektöründe kayıtdışı istihdamın yüksek olduğu bir işgücü piyasası egemendir. Kadın işsizliğini azaltmak adına kadınların işgücüne katılımları için teşvik uygulamaları yapılmalıdır. Genç nüfusa oluşan işgücü talebiyle yeterli istihdam alanı oluşturulmalıdır. Eğitim programlarıyla işgücünün eğitim düzeyi artırılarak kayıt dışılık azaltılmalıdır. Tarım sektörünün istihdamdaki payının giderek azalması nedeniyle bu sektörde çalışanlara verilen eğitim, verimlilik ve kayıtlı çalışma olanakları artırılmalıdır (Şentürk, 2015: 140-141).

Tiryaki (2007) çalışmasında işsizliğe çözüm önerileri sunmuştur. İşgücü piyasası göz önünde bulundurularak, işsizliğin yoğun olduğu sektörlere ağırlık verilmesi, işsiz kişiler ihtiyaçlarına göre yetiştirilmesi amaçlanmıştır. Tüm işsiz kesim ve üreticiler kayıt altında olmalıdır. Büyümenin işsizliği azaltıcı etkisi nedeniyle büyüme sağlanmalı, istihdam artırılmalıdır. Tarım sektöründen ayrılan işgücü belirlenip, bu işgücüne vasıf kazandırılması amaçlanmaktadır. İşsizlik problemini çözmek için arz ve talep değerlendirilip istihdam stratejisi oluşturulmalıdır (Tiryaki, 2007: 67-68).

Karabıyık (2009)’ın çalışması Türkiye’de işsizlik, hızlı nüfus artışı ve bu artışla işgücüne yeterli istihdam sağlanamamasını kapsamaktadır. Genç nüfus ağırlıklı, kent merkezli işsizlik söz konusudur. İşsizliğe çözüm getirmek adına ekonomide sürdürülebilir ve kalıcı bir büyüme sağlanmalı ve buna uygun enflasyon sağlanıp büyüme gerçekleştirilmelidir. Böylece kırsal kesimin yaşam şartlarını düzelterip tarımda verimliliği ve üretimi artırmak, kentleşme hızını kontrol altında tutmak gerekmektedir. Ayrıca aktif işgücü politikalarıyla genç işgücü üretime katılmalıdır. Bütün bu politikalar ekonomik yapıya uygun ve kalıcı istihdamı sağlayıcı yönde olmalıdır (Karabıyık, 2009: 196-198).

Bilgin (2003)'in çalışmasına göre Türkiye'de nüfus artışına bağlı istihdam artışı görülmektedir. İşsizlik genç, kadın ve düşük eğitimliler arasında yoğunlaşmaktadır. Bu nedenle işsizliğin azaltılması için hükümetlerin aktif istihdam politikalarının yanında makroekonomik politikalar uygulaması gerekmektedir. İstihdamı arttırmak için mesleki ve teknik eğitim yaygınlaştırılmalı, yatırımlar ve girişimcilik, KOBİ'lerin teşviki gibi aktif emek piyasası politikalarıyla desteklenmeli, işsizlik bu yolla azaltılmalıdır (Bilgin, 2003: 142).

Ümit ve Bulut (2013) çalışmalarında göre Türkiye'de işsizliğin büyüme, ihracat ve ithalat gibi faktörlerden etkilendiğini belirtmişlerdir. İşsizliği azaltmak için üretimin sürdürülmesiyle ihracata yönelik büyüme modeli benimsenmelidir. Yurtiçi talebin artırılmasıyla yatırımlar artırılmalı ve yeni iş imkanlarıyla işsizlik azaltılmalıdır. Türkiye'de üretimin teşvik edilerek, yatırımlardan alınan vergilerin indirilmesiyle işsizlik azalacaktır. Aynı zamanda ücretlerin düşürülmesi ve firma maliyetlerinin azaltılması işsizliği düşürecektir (Ümit ve Bulut, 2013: 139).

Ümit ve Karataş (2018)'a göre Türkiye'de işsizlik oranı 2001 krizinden sorma kronikleşmiştir. Tarımda makineleşme ve işgücünün yerini makinelerin alması kırdan kente olan göçleri artırmıştır. Bu durum işsizliğin artmasına sebep olmuştur. Çözüm olarak sanayi sektörüne önem verilmeli, özel sektör yatırımları teşvik edilmeli, tarım sektöründe makineleşme nedeniyle göçlerin yaşanmasına engel olunmalıdır. Ayrıca işgücünün nitelik ve yeteneklerini arttırması adına kurslar sağlanmalıdır. İstihdamı artırıcı yönde yabancı yatırım kalıcı hale getirilmeli ve teşvik edilmelidir (Ümit ve Karataş, 2018: 330).

Türkiye'de nüfusun yapısı, eğitim ve istihdam politikaları yeniden ele alınmalı, düzenlemeler yapılmalıdır. Kırdan kente göçler için teşvik yaratılmalı ve işgücünün nitelikli olması için eğitim sistemi yeniden düzenlenmelidir. İŞKUR gibi istihdam stratejileri uygulayan kurumların gelişmesi sağlanmalıdır. Kamu girişimciliği ve hizmetleri istihdam oluşturacak şekilde yeniden düzenlenmelidir. Kır ve kent politikaları da istihdam arttırıcı bir etki için yeniden düzenlenmelidir (Apaydın, 2018: 196-197).

Alptekin (2006)'in çalışmasına göre istihdam politikaları küresel hareketlerin etkisini de baz alarak uygulanmalıdır. İstihdam da öncelikli politikalar izlenmeli ve yeni iş olanakları oluşturacak istihdam politikaları uygulanmalıdır. Türkiye'nin genç nüfusunun fazla olması nedeniyle eleman açıklarının olduğu sektörlere öncelik vermek gerekmektedir. Tarıma dayalı sanayi geliştirilmeli ve kayıt dışılıkla mücadele edilmelidir. Aynı zamanda yatırım ve istihdam teşvikleri olmalıdır. İş güvencesi sağlanmalı, işsizlik sigortası fonu etkin olarak işlemelidir. Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmeler (KOBİ)'lere destek verilmeli, girişimcilik sağlanmalıdır. İşsizlik sorunu mutlaka çözülmeli ve gelişmiş ülkelerdeki işsizlik oranlarına ulaşılmaya çalışılmalıdır (Alptekin, 2006: 12-14).

Bozdağlıoğlu (2008) çalışmasında Türkiye'de işsizliğin çözümüne yönelik olarak, tarım sektöründeki verimliliği ele almış ve dünya pazarındaki rekabet gücünün artırılması gerektiğine değinmiştir. AB istihdam stratejilerine uyum sağlanarak ekonomideki rekabet gücü artırılmalıdır. Ücretler, verimlilik, rekabet gücü ve istihdam temel alınmalıdır. İşletmelerdeki sosyal yükler hafifletilmelidir. Mesleki eğitim sistemi geliştirilerek işsizlik riski yüksek bireylerin mesleki becerileri artırılmalıdır. İŞKUR aktif istihdam politikalarına yönelmelidir. KOBİ'ler ve bireysel olarak girişimciler eğitim, vergi, teknoloji, pazarlama gibi konularda desteklenmelidir. İşsizlikle mücadelede çalışan kesimin çalışma koşulları iyileştirilmelidir (Bozdağlıoğlu, 2008: 62-63).

Türkiye'de işsizlik önemli sorunlardan biridir. Bu sebeple ülkemizde aktif ve pasif istihdam politikaları uygulanmaktadır. Aktif politikalar açısından İŞKUR istihdam yaratmada tam olarak yeterli değildir. Pasif istihdam politikasında ise şartlar birçok işsiz gruba uyum sağlamamaktadır. Dolayısıyla daha basit ve etkin politikalar üretilmelidir. Ülkemizde uygulanan istihdam politikaları açısından olumlu gelişmeler olsa da işsizliği azaltma açısından bu politikalar henüz yeterli değildir. Kayıt dışı başta olmak üzere işsizliği azaltmak için daha tutarlı ve etkin politikaların geliştirilmesi gerekmektedir (Özpınar ve diğerleri, 2011: 141).

Sonuç olarak Türkiye’de işsizliğe yönelik çözüm önerileri nüfus, yaş, cinsiyet, eğitim gibi yapısal durumlara göre şekil almaktadır. Tarımda makineleşmeyle kırdan kente olan göçlerin önüne geçilmeli kır yaşamına teşvikler sağlanmalıdır. Genç işsizliğin engellenmesi için mesleki eğitimler artırılmalı, işçi ihtiyacı olan sektörler yönlendirilmelidir. Mesleki eğitimler ihtiyaca göre şekillenmeli, işgücünün vasıf ve becerileri geliştirilmelidir. Uygulanan aktif ve pasif istihdam politikaları yeniden ele alınıp geliştirilmelidir. İşsizliğe çözüm olması adına yeni, kalıcı ve daha etkin politikaların geliştirilmesi ve uygulanması gerekmektedir.

SONUÇ

Bu çalışmada 2005-2019 yılları arasında Türkiye’de işsizliğin genel yapısı incelenmiş olup, işsizliğin yapısı itibariyle nedenleri ve boyutları tespit edilmiştir. Ayrıca dünyadaki işsizliğin nedenleri ve sonuçlarına da yer verilmiştir. Türkiye’de işsizliğin genel yapısı ortaya konulmuş, işsizliğe yönelik çözüm önerilerinde bulunulmuştur.

Çalışmanın sonucunda Türkiye’de işsizliğin genel yapısı itibariyle giderek artan bir sorun haline geldiği bulgularına ulaşılmıştır. Türkiye’de işsizliğe yönelik çözüm önerileri sunulmuş, daha yenilikçi aktif ve pasif istihdam politikalarının geliştirilmesi gerektiği belirtilmiştir.

Türkiye’de 2005-2019 yılları arasında işsizliğin genel yapısı ve işsizliğe yönelik olarak yapılan araştırmalar ve elde edilen bulgular sonucunda işsizliğin önüne geçilemediği ve işsizliğin ülkemizde ciddi bir sorun haline geldiği görülmektedir. İşgücüne yeterli istihdam alanı sağlanamamaktadır. Gerekli istihdam politikaları uygulanamamakta ve istihdam alanı oluşturulamamakta işsizlik daha da artmaktadır. Ülkemizin ekonomik anlamda gelişmiş ülkelere göre çok geride olduğu ve refah seviyesinin oldukça düşük düzeyde olduğu görülmektedir. Hızlı nüfus artışı, insan emeğinin yerini teknolojinin alması ve sanayileşmenin belli bir bölgede yoğunlaşması sebebiyle köyden kente göçler işsizliği yükseltmektedir. Bunun yanında genç işsizlik oranı da günümüzde giderek artmaktadır.

Kadın işgücü, iş hayatında toplumsal cinsiyet ayrımcılığıyla karşı karşıya kalmaktadır. Türkiye’deki ataerkil yapı sebebiyle erkeklerin daha çok iş hayatında olması, kadınların ev işleri ve çocuk bakımı ile ilgilenmesi gerektiği algısı hakimdir. Ancak günümüzde bu yönde oluşan toplumsal algı değişmeye başlamış, kadınların istihdamı artış göstermiştir. Kadınların işgücü piyasalarında istihdam edilmeleri durumunda, kadın işi, erkek işi ayrımı ortaya çıkmaktadır. Bu nedenle kadınlar işgücü

piyasasında erkeklere göre ücret ve sosyal haklar açısından ayrımcılıkla karşılaşmaktadır (Göcen, 2018: 319).

Türkiye’de bugün işsizlik sorunu oldukça ciddi boyuttadır. Dünyanın da başlıca sorunlarından biri olan işsizlik küresel bir hal almıştır. Ülkemizdeki işsizlik gerek yapısal gerek konjonktürel olarak ekonomiyi büyük ölçüde etkilemektedir. Meydana gelen ekonomik dalgalanmalarla makroekonomik açıdan işsizlik artarken, piyasadaki üretim azalmakta ve işsizlik artışına sebebiyet vermektedir. 1960 yılından itibaren uygulanan beş yıllık kalkınma planları işsizlikle mücadele açısından istihdama yön verecek şekilde yürürlüğe konulmuştur. Planlı kalkınma dönemlerinde işsizliği azaltmaya yönelik programlar sunulmuştur. Yeni iş alanları oluşturulmaya çalışılıp, işgücünün de buna uyum sağlaması amacıyla mesleki vasıfları artırıcı kurslar oluşturulmuştur. Bu açıdan gençler ve kadınlar gibi ülkemizde iş bulma süreci uzun olabilecek olan kişiler teşvik edilmiştir. Planlı kalkınmanın yanında aktif ve pasif istihdam politikaları uygulanmıştır. Bu uygulamalar yine işgücünün vasfını artırıp işe teşvik amaçlı olmuştur. Ancak işsizlik artışının tam olarak önüne geçilememiştir. Bu nedenle uygulanan istihdam politikalarının koşulları iyileştirilmeli, yeni ve daha etkin politikalar uygulanmalıdır.

Küreselleşen yeryüzünde işsizlik önemli bir problemdir. İşgücü arzı fazladır ve istihdam alanı yetersizdir. Türkiye’de olduğu gibi dünyada da işsizlik daha çok gençlerde ve kadınlarda görülmektedir. Günümüzde değişen ve gelişen teknolojiye ayak uyduramayan vasıfsız işgücü ortaya çıkmaktadır. Bu anlamda iş ve işgücü uyumsuzluğu söz konusu olmaktadır.

Sonuç olarak Türkiye’de işsizliğe yönelik çözüm önerileri daha da artırılmalı ve geliştirilmelidir. İşsizliği gidermek için daha istikrarlı ve günümüz şartlarına uygun politikalar oluşturulmalıdır. Bu durum ancak işsizliğin tüm yönleriyle ele alınıp değerlendirilmesi sonucunda gerçekleşecektir.

Bu çalışmada Türkiye’de işsizliğin genel yapısı ve işsizliğin nedenleri üzerinde durulmuştur. İşsizlik temel kavram olarak açıklanmış, Türkiye’nin işsizlikte yapı

itibariyle genel görünümü tablolaştırılarak verilerle ortaya konulmuştur. İşsizliğin nedenleri üzerine yapılan literatür çalışmaları araştırılmış ve bu çalışmalardan elde edilen sonuçlar belirtilmiştir. Daha sonra işsizliğin küresel boyutu göz önünde bulundurularak dünya açısından görünümü incelenmiş, gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerdeki farklılıklarla, göstergelere değinilmiştir. Son bölümde ise pasif ve aktif istihdam politikaları üzerinde durulmuştur. Ayrıca Türkiye’de planlı kalkınma döneminde işsizlikle mücadelede uygulanan istihdam politikalarına yer verilmiştir. Son olarak Türkiye’de işsizliğe neden olan faktörler ele alınarak işsizliği azaltmaya yönelik çözüm önerilerinde bulunulmuştur.

KAYNAKÇA

AKCAN, Ahmet Tayfur ve ENER, Meliha, “**İşsizliğe Neden Olan Makroekonomik Değişkenlerin Belirlenmesi: Türkiye Örneği**”, Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt:15, Sayı:4, 2017, s. 371-394.

AKCAN, Ahmet Tayfur ve ENER, Meliha, “**Makroekonomik Değişkenlerin İşsizlik İle İlişkisi: Türkiye Örneği**”, Yönetim Bilimleri Dergisi, Cilt:16, Sayı:31, 2018, s. 263-285.

AKCAN, Ahmet Tayfur, “**İstihdam Oluşturmayan Büyümenin Türkiye Ekonomisinde Geçerliliği**”, İşletme Araştırmaları Dergisi, Cilt:10, Sayı:2, 2018, s. 171-183.

AKKAYA, Tuba, “**Türkiye’de İşsizlik Olgusu Bağlamında İş Beğenmeme Nedenleri İstanbul İli Örneği**”, T.C.Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı Türkiye İş Kurumu Genel Müdürlüğü, Uzmanlık Tezi, Ankara 2017.

AKSU, Levent, “**Dünya’da ve Türkiye’de Nüfus Analizleri**”, Sosyoloji Konferansları Dergisi, Sayı:25, 1998, s. 219-311.

ALABAŞ, Aydın, “**Uzun Süreli İşsizler ve Uzun Süreli İşsizliği Azaltmada İŞKUR’un Önemi**”, T.C.Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı Türkiye İş Kurumu Genel Müdürlüğü, Uzmanlık Tezi, Ankara 2007.

ALPTEKİN, Erdem, “**Ülkemizdeki İşsizlik Sorunun Kısa Bir Değerlendirmesi ve Çözüm Önerileri**”, AR&GE Bülten 2006 Aralık Ekonomi, 2006, s. 8-15.

ALTINER, Ali, BOZKURT, Eda, ve TOKTAŞ Yılmaz, “**The Effect of Economic Globalization on Unemployment in Emerging Market Economies**”, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Cilt:22, Özel Sayı, 2018, s. 1763-1783.

ALTUNÜZ, Utku, **“Reel Büyüme ve İşsizlik Bağlamında Türkiye İçin Okun Yasası Analizi”**, Kamu-İş, Cilt:14, Sayı:1, 2015, s. 29-44.

APAYDIN, Şükrü ve TAŞDOĞAN, Celal, **“Yapısal ve Konjonktürel İşsizlik Çerçevesinde Okun Yasası Üzerine Bir Gözlem”**, Uluslar arası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi, Cilt:15, Sayı:1, 2019, s. 61-76.

ARI, Ayşe, **“Türkiye’deki Ekonomik Büyüme ve İşsizlik İlişkisinin Analizi: Yeni Bir Eşbütünleşme Testi”**, Siyaset, Ekonomi ve Yönetim Araştırmaları Dergisi, Cilt:4, Sayı:2, 2016, s. 57-67.

ARI, Hanife, **“Ücret Garanti Fonu”**, T.C. Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Anabilim Dalı Çalışma Ekonomisi Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2014.

ARNTZ, Melanie ve WILKE Ralf A., **“Unemployment Duration in Germany: Individual and Regional Determinants of Local Job Finding, Migration and Subsidized Employment”**, Regional Studies, Cilt:43, Sayı:1, 2009, s. 43-61.

APAYDIN, Ferhat, **“Türkiye’de İşsizliğin Karakteristiklerinin Karşılaştırmalı Analizi”**, Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Cilt:1, Sayı:30, 2018, s. 159-200.

AŞKIN, Umur ve AŞKIN, Elif Özlem, **“Aktif İstihdam Politikası Olarak Toplum Yararına Programlar: Tokat İli Araştırması”**, Gazi İktisat ve İşletme Dergisi, Cilt:3, Sayı:3, 2017, s. 1-16.

AYAN, Selman, **“G-20 Süreci ve Aktif İstihdam Politikaları, Türkiye ve G-20 Ülkelerindeki Uygulamaların Değerlendirilmesi”**, T.C.Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı Dış İlişkiler ve Yurtdışı İşçi Hizmetleri Genel Müdürlüğü, Uzmanlık Tezi, Ankara 2014.

AYDEMİR, Cahit, **“Türkiye’de İşgücü Yapısı, İşsizlik ve Kırsal Alan”**, Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, Cilt:27, Sayı:1, 2013, s. 115-138.

AYDIN, Noyan, **“İşsizlik, Beveridge Eğrisi ve Türkiye İşgücü Piyasasına İlişkin Bir Değerlendirme”**, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ekonometri Bölümü, Cilt:2, Sayı:32, 2012, s. 119-134

AYDIN, Noyan, **“Türkiye’de İşsizlik Olgusu Ve Çözümüne İlişkin Politikaların”**, Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi, İstanbul 2012.

AYHAN, Fatih, **“İşsizlik ve İktisadi Büyüme İlişkisinin Türkiye Üzerinde Analizine Yönelik Bir Uygulama”**, T.C. Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İktisat Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Balıkesir 2008.

AY, Sema, **“Türkiye’de işsizliğin Nedenleri: İstihdam Politikaları Üzerine Bir Değerlendirme”**, Yönetim Ve Ekonomi, Cilt:19, Sayı:2, 2012, s. 322-341.

AYVAZ GÜVEN, Emine Türkan ve AYVAZ, Yusuf Yüksel, **“Türkiye’de Enflasyon ve İşsizlik Arasındaki İlişki: Zaman Serileri Analizi”**, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt:13, Sayı:1, 2016, s. 242-262.

BAKKER, Alex ve CREEDY, John, **“Macroeconomic Variables and Income Inequality in New Zealand: An Exploration Using Conditional Mixture Distributions”**, New Zealand Economic Papers, Cilt:33, Sayı:2, 1999, s. 59-79.

BAYRAKDAR, Seda, **“İşsizliğin Çözümünde Uygulanan Aktif İstihdam Politikalarının Etkinliği Üzerine Genel Bir Değerlendirme”**, Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, Cilt:33, Sayı:1, 2019, s. 339-358.

BAYRAK, Metin ve KANCA, Osman Cenk, **“Türkiye’de Phillips Eğrisi Üzerine Bir Uygulama”**, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, Cilt:8, Sayı:3, 2013, s. 97-116.

BAYRAKTAR, Seda ve İNCEKARA, Ahmet, “**Türkiye’nin Genç İşsizlik Profili**”, Çalışma İlişkileri Dergisi, Cilt:4, Sayı:1, 2013, s. 15-38.

BEKİROĞLU, Cemil, “**Türkiye’de İşsizlik Sorununun Çözümlemesinde Uygulanan Ekonomi Politikalarının Analizi**”, Yüksek Lisans Tezi, Kadir Has Üniversitesi, İstanbul 2010.

BERBER, Metin, **Makro İktisat**, Ekin Yayınları,1. Baskı, Bursa 2013.

BİLGİN, Mehmet Hüseyin, “**Türkiye’de İşsizliğin Yapısal Analizi**”, Kadir Has Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Cilt:5, Sayı:13, 2003, s. 137-143.

BİLGİN, Mehmet Hüseyin, “**Döviz Kuru İşsizlik İlişkisi: Türkiye Üzerine Bir İnceleme**”, Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Cilt:8, Sayı:2, 2004, s. 80-94.

BRAND, Jennie E., “**The Far-Reaching Impact of Job Loss and Unemployment**”, Annu Rev Sociol, Sayı:41, 2016, s. 1-20.

BOCUTOĞLU, Ersan, **Makro İktisat**, Murathan Yayınları, 11.Baskı, Trabzon 2014.

BOSNALI, Ömer, “**Kıdem Tazminatı Fonu Konusunda Düşünceler**”, Hak İş Uluslar arası Emek ve Toplum Dergisi”, Cilt:4, Sayı:8, 2015, s. 76-85.

BOZDAĞLIOĞLU, E.Yasemin, “**Türkiye’de İşsizliğin Özellikleri Ve İşsizlikle Mücadele Politikaları**”, Sosyal Bilimler Dergisi, Sayı:20, 2008, s. 46–63.

BSB, Bağımsız Sosyal Bilimciler, **2008 Kavşağında Türkiye: Siyaset, İktisat ve Toplum**, Yordam Kitap, 1.Baskı, İstanbul 2008.

BÜYÜKAKIN, Tahir, “**Phillips Eğrisi: Yarım Yüzyıldır Bitmeyen Tartışma**”, İ.Ü. Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi, Sayı:39, 2018, s. 133-159.

CHUKUEZI, Comfort O. ,**“Urban Informal Sector and Unemployment in Third World Cities: The Situation in Nigeria”**, Asian Social Science, Cilt:6, Sayı:8, 2010, s. 131-137.

COUSINEAU, Jean-Michel ve GREEN, Chris, **“Structural Unemployment in Canada:1971-1974. Did It Worsen?”**, Relations Industrielles, Cilt:33, Sayı:2, 1978, s. 175-192.

ÇAPAR DİRİÖZ, Sinem, **“İstihdamın Artırılmasında Aktif İşgücü Politikalarının Rolü”**, T.C.Kalkınma Bakanlığı Sosyal Sektörler ve Koordinasyon Genel Müdürlüğü, Uzmanlık Tezi, Ankara 2012.

ÇELİK, Aziz, **“Dünyada ve Türkiye’de Kıdem Tazminatı Uygulamaları”**, İktisat Dergisi, Sayı:530, 2015, s. 1-14.

ÇONDUR, Funda ve BÖLÜKBAŞ, Mehmet, **“Türkiye’de İşgücü Piyasası ve Genç İşsizlik-Büyüme İlişkisi Üzerine Bir İnceleme”**, Amme İdaresi Dergisi, Cilt:47, Sayı:2, 2014, s. 77-93

ÇONDUR, Funda ve ŞİMŞİR CÖMERTLER, Necmiye, **“Türkiye’de Eğitim Harcamaları, Ekonomik Büyüme ve Genç İşsizlik İlişkilerinin Analizi”**, Uluslararası Bilimsel Araştırmalar Dergisi, Cilt:2, Sayı:6, 2017, s. 45-59.

DAVIS, Donald R. ,**“Technology, Unemployment, and Relative Wages in a Global Economy”**, European Economic Review, Sayı:42, 1998, s. 1613-1633.

DIMSDALE, Nicholas H. ve HORSEWOOD, Nicholas J., **“The Causes of Unemployment in Interwar Australia”**, The Economic Record, Cilt:78, Sayı:243, 2002, s. 388-405.

DİNLER, Zeynel, **İktisada Giriş**, Ekin Yayınları, 15. Baskı, Bursa 2009.

DOLADO, Juan J. Ve JIMENO, Juan F. **“The Causes of Spanish Unemployment: A Structural VAR Approach”**, European Economic Review, Cilt:41, 1997, s. 1281-1307.

DPT, **“Yedinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (1996-2000)”**

DPT, **“Onuncu Kalkınma Planı (2014-2018)”**, T.C. Kalkınma Bakanlığı, Ankara 2013.

DPT, **“On Birinci Kalkınma Planı (2019-2023)”** T.C. Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı, 2019.

DURAK, Şuayip ve KAYA, Vedat, **“Türkiye’de İşsizlik ve İşsizliği Azaltmaya Yönelik Politikalar: Tarihsel Bir Bakış”**, Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, Cilt:28, Sayı:2, 2014, s. 55-73.

EKMEKÇİOĞLU, Ercan, **“Consequences of Unemployment in World Economies”**, Kyrgyz Turkish Manas University, 2011, s. 81-84

ERDİL ŞAHİN, Begüm ve SEVİMLİ, Yeliz, **“Aktif İstihdam Politikaları Kapsamında Uygulanan İşgücü Yetiştirme Kursları ve İŞKUR’ un Önemi”**, Hukuk ve İktisat Araştırmaları Dergisi, Cilt:5, Sayı:1, 2013, s. 1-10.

FAN, C.Simon ve STARK, Oded, **“International Migration and “Educated Unemployment”**, Journal of Development Economics, Sayı:83, 2007, s. 76-87.

FELDMAN, Horst, **“The unemployment effects of labor regulation around the world”**, Journal of Comparative Economics, Sayı:37, 2009, s. 76-90.

FINDIK, Erhan, **“Avrupa Birliği ve Türkiye’de Ücret Garanti Fonu Uygulamaları Karşılaşılan Sorunlar ve Çözüm Önerileri”**, T.C. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı Türkiye İş Kurumu Genel Müdürlüğü, Uzmanlık Tezi, Ankara 2007.

FIRAT, Emine, **“Konjonktür Teorileri Işığında Türkiye’deki İktisadi Dalgalanmalar”**, Avrupa Ekonomileri Uluslararası Konferans, 2012, s. 406-413.

FRANZ, Wolfgang ve KONIG, Heinz, **“The Nature and Causes of Unemployment in the Federal Republic of Germany Since the 1970s:An Empirical Investigation”**, Wiley on behalf of The London School of Economics and Political Science and The Suntory and Toyoto International Centres for Economics and Related Disciplines, Cilt:53, Sayı:210, 1986, s. 5219-5244.

FREIRE, Maria Jesus ve BILBAO, Maria Jesus, **“Education and Unemployment in Spain: A Logistic Model:1**, Cuadernos de Economia, Cilt:26, 2003, s. 23-46.

GENEL, Mehmet Mustafa, **“Dünyanın Önde Gelen Kamu İstihdam Kurumlarından Bazılarının İstihdam Artırıcı Politikalarının İncelenmesi ve İŞKUR İçin Öneriler”**, T.C. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı Türkiye İş Kurumu Genel Müdürlüğü, Uzmanlık Tezi, Ankara 2014.

GORLICH, Dennis, STEPANOK, Ignat ve AL-HUSSAMI, Fares, **“Youth Unemployment in Europe and The World: Causes, Consequences and Solutions”**, Kiel Policy Brief, Sayı:59, 2013, s. 1-11.

GÖCEN, Ceren Ece, **“Türkiye’de Kadının İşgücüne Katılmadaki Yeri ve Uluslararası İstihdam Çabaları”**, Econdor Uluslararası Akademik Dergisi, Cilt:2, Sayı:2, 2018, s. 313-333.

GÖKTAŞ YILMAZ, Özlem, **“Türkiye Ekonomisinde Büyüme ile İşsizlik Oranları Arasındaki Nedensellik İlişkisi”**, İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Ekonometri ve İstatistik Dergisi, Sayı:2, 2005, s. 63-76.

GÖRÜCÜ, İbrahim, AYBIYIK, Nihat ve KOÇ, Muzaffer, **“Türkiye’de İşsizlik Sigortası Uygulaması ve Sonuçları (2000-2010)”**, e-Journal of New World Sciences Academy NWSA-Social Sciences, Cilt:7, Sayı:2, 2012, s. 127-160.

GÜNAYDIN, Davuthan ve ÇETİN, Murat, “**Genç İşsizliğin Temel Makroekonomik Belirleyicileri: Ampirik Bir Analiz**”, Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Sayı:22, 2015, s. 17-34.

GÜNER, Zeynep Burcu, AÇMAZ, Ömer Ayhan ve AĞÖREN, Tuna, “**Türkiye İçin Kıdem Tazminatı Fonu Oluşturulmasına Yönelik Model Önerileri**”, Sosyal Güvence Dergisi, Sayı:10, 2016, s. 25-52.

GÜNEY, Alptekin, “**İşsizlik, Nedenleri, Sonuçları ve Mücadele Yöntemleri**”, Kamu-İş, Cilt:10, Sayı:4, 2009, s. 135-159.

HEPSAĞ, Aycan, “**Türkiye’de Enflasyon İle İşsizlik Arasındaki İlişkinin Analizi: Sınır Testi Yaklaşımı**”, İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Mecmuası, Cilt:59, Sayı:1, 2009, s. 170-190.

ILO, “World Employment Social Outlook”, Trends 2019.

ILOSTAT, Explorer <https://www.ilo.org/shinyapps/bulkexplorer4/> (Erişim Tarihi:05.02.2020).

İŞİK EROL, Sevgi, “**Gençlere Yönelik Aktif İstihdam Politikaları: Japonya, Kore, Çin ve Türkiye Örnekleri**”, TÜHİS İş Hukuku ve İktisat Dergisi, Cilt:24, Sayı:6, 2013, s. 15-43

İNCEKARA, Beyhan, “**Gelişmekte Olan Ülkeler ve Türkiye’de İşsizlik**”, T.C. Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İktisat Anabilim Dalı İktisat Teorisi Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2010.

İŞKUR, <https://www.iskur.gov.tr/is-arayan/aktif-igucu-programlari/>

İŞKUR, <https://www.iskur.gov.tr/is-arayan/issizlik-sigortasi/>

İŞKUR, <https://www.iskur.gov.tr/is-arayan/issizlik-sigortasi/ucret-garanti-fonu/>

KANALICI AKAY, Hülya, AKLAN Nejla Adanur ve ÇINAR, Mehmet, **“Türkiye Ekonomisinde Ekonomik Büyüme ve İşsizlik”**, Yönetim ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi, Cilt:14, Sayı:1, 2016, s. 209-226.

KANCA, Osman Cenk, **“Türkiye’de İşsizlik ve İktisadi Büyüme Arasındaki Nedenselliğin Ampirik Bir Analizi”**, Ç.Ü.Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Cilt:21, Sayı:2, 2012, s. 1-18.

KAPIZ AYVAZ, Serap ve ÖZTÜRK Zafer, **“Türkiye’de İstihdam Yaratmayan Büyüme Sorunu”**, ECOEI III - 3rd European Congress on Economic Issues, 2018, s. 191-202.

KARABIYIK, İlyas, **“Türkiye’de İşsizliği Doğuran Nedenler ve İşsizliğin Yapısı”**, Aksaray Üniversitesi İİBF Dergisi, Cilt:1, Sayı:2, 2009, s. 182-201.

KARABULUT, Alparslan, **“Türkiye’de İşsizliği Önlemede Aktif İstihdam Politikalarının Rolü ve Etkinliği”**, T.C. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı Türkiye İş Kurumu Genel Müdürlüğü, Uzmanlık Tezi, Ankara 2007.

KARADUMAN, Özce, **“Avrupa Birliği’nde Aktif İstihdam Politikaları ve Türkiye”**, T.C. Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Anabilim Dalı Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Programı, Yüksek Lisans Tezi, İzmir 2006.

KASAPOĞLU, Mehmet Muharrem ve MURAT Sedat, **“Aktif İstihdam Politikaları ve Türkiye’de İŞKUR Tarafından Uygulanan Aktif İstihdam Politikalarına Güncel Bir Bakış”**, Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Cilt:10, Sayı:25, 2018, s. 485-502.

KAYIM, Harun, **“Ücret Sübvansiyonu Özelinde İstihdam Teşvikleri, Ülke Örneklerinin İncelenmesi ve İŞKUR İçin Öneriler”**, T.C. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı Türkiye İş Kurumu Genel Müdürlüğü, Uzmanlık Tezi, Ankara 2017.

KÖSE, Zeynep, **“Türkiye Ekonomisinde 2003-2014 Döneminde Ekonomik Büyüme İşsizlik ve Enflasyon İlişkisi”**, Türk Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi, Cilt:1, Sayı:1, 2016, s. 54-71.

KÜPELİ, Özlem, **“Pasif İşgücü Politikaları Uygulanan Kişilerin Aktif İşgücü Politikaları Yolu İle İstihdama Yönlendirilmesi: Seçilmiş Ülke Örnekleri”**, T.C. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı Türkiye İş Kurumu Genel Müdürlüğü, Uzmanlık Tezi, Ankara 2014.

LİMON, Resul, **“Türkiye’de Kıdem Tazminatının Tarihi Gelişimi ve Kıdem Tazminatı Fonu”**, İş ve Hayat Dergisi, Cilt:1, Sayı:1, 2015, s. 147-170.

NEWELL, Andrew ve SYMONS, J., **“The Causes of Ireland’s Unemployment”**, The Economic and Social Review, Cilt:21, Sayı:4, 1990, s. 409-429.

NICELL, Stephen ve BELL, Brian, **“The Distrubution of Wages and Unemployment”**, **“Changes in The Distribution of Wages and Unemployment in OECD Countries”**, AEA Papers and Proceedings, Cilt:86, Sayı:2, 1996, s. 302-308.

OESCH, Daniel, **“What Explains High Unemployment Among Low-Skilled Workers? Evidence From 21 OECD Countries”**, Euopean Journal of Industrial Relations, Cilt:16, Sayı:1, 2010, s. 39-55.

ÖNER, İbrahim, **“Türkiye’de İşsizlik Sigortası ve İşsizlik Sigortası Fonu: Kuruluşu Gelişimi ve Denetimi”**, T.C. Marmara Üniversitesi Bankacılık ve Sigortacılık Enstitüsü Sigortacılık Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2006.

ÖZÇELİK, Özer ve USLU, Nuri, “**Ekonomik Büyüme, İşsizlik ve Enflasyon Arasındaki İlişkinin Var Modeli İle Analizi: Türkiye Örneği**”, EKEV Akademi Dergisi, Sayı:69, 2017, s. 31-51.

ÖZER, Mustafa ve BİÇERLİ, Kemal, “**Türkiye’de Kadın İşgücünün Panel Veri Analizi**”, Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Sayı:3, 2003, s. 55-86.

ÖZPINAR, Şansel, DEMİR, Öznur ve KESKİN, Sabiha, “**Türkiye’de İstihdamın Yapısının Değerlendirilmesi (2000-2010)**”, Sosyal ve Beşeri Bilimler Dergisi, Cilt:3, Sayı:2, 2011, s. 133-142.

PARASIZ, İlker, **İktisada Giriş**, Ezgi Kitapevi, 8. Baskı, Bursa 2006.

PAZARLIOĞLU, M. Vedat, ÇEVİK Emrah İsmail, “**Verimlilik, Ücretler ve İşsizlik Oranları Arasındaki İlişkinin Analizi: Türkiye Örneği**”, Yönetim ve Ekonomi: Celal Bayar Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, Cilt:14, Sayı:2, 2007, s. 1-17.

PEKİN, Tevfik, **Makro Ekonomi**, Zeus Kitapevi, İzmir 2005.

PELİT, Okan, “**Türkiye’de 1998-2018 Yılları Arası İstihdam, İşsizlik ve Nüfus Artışına Genel Bir Bakış**”, Uluslararası Sosyal Bilimler Çalışmaları Dergisi, Cilt:5, Sayı:38, 2019, s. 3259-3265.

PUTUN, Murat, KARATAŞ, Ali Samet ve AKYILDIZ, İbrahim Ethem, “**The Economic Consequences of The Youth Unemployment Case in EU Countries: A Critical Analysis1**”, International Journal of Economics and Finance Studies, Cilt:9, Sayı:1, 2017, s. 77-99.

SAYIN, Ferhan, “**Türkiye’de 1988-2010 Döneminde Eğitim ve Büyümenin Genç İşsizliğine Etkisinin Analizi**”, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Cilt:13, Sayı:4, 2011, s. 33-53.

SELAMOĞLU, Ahmet, “**Gelişmiş Ülkelerde İstihdam Politikaları, Esneklik Arayışı ve Etkileri**”, Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Sayı:4, 2002, s. 33-63.

SELİM, Sibel ve AYVAZ GÜVEN, Emine Türkan, “**Türkiye’de Enflasyon, Döviz Kuru ve İşsizlik Arasındaki İlişkinin Ekonometrik Analizi**”, Ekonomik ve Sosyal Araştırmalar Dergisi, Cilt:10, Sayı:1, 2014, s. 127-145.

SELİM, Sibel, KIRGEL, H.Duygu, ÇELİK, Orkun ve YAZICIOĞLU, Hakan, “**Türkiye’de İşsizliğin Sosyo-Ekonomik Belirleyicileri: Panel Veri Analizi**”, Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi, Cilt:10, Sayı:22, 2014, s. 1-25.

SERTKAYA, Yasin ve OKUR, Ahmet, “**Türkiye’de Genç İşsizliğinin Belirleyicilerine Yönelik Ekonometrik Bir Analiz**”, Ardahan Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, Sayı:3, 2016, s. 155-168.

ŞAHİN, Levent, “**Türkiye’de İşgücü Piyasasının Yapısal Özellikleri ve İşsizlik Sorunu**”, Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi, Sayı:53, 2007, s. 543-575.

ŞAHİN, Levent ve YILDIRIM, Kadir, “**On Dokuzuncu Yüzyıldan Günümüze Türkiye’de İşsizlikle Mücadele Politikalarının Gelişimi**”, Ekonomi ve Hukuk Dergisi, Cilt:2, Sayı:45, 2015, s. 109-150.

ŞEN, Mustafa, “**Aktif İşgücü Piyasası Politikaları Kapsamında Türkiye’de Mesleki Eğitim Kurslarının Analizi**”, Uluslararası Ekonomi ve Yenilik Dergisi, Cilt:2, Sayı:1, 2016, s. 67-89.

ŞENTÜRK, Ferhat, “**Türkiye’de İşgücü Piyasası ve İstihdamın Yapısı**”, Sosyal Güvence Dergisi, Sayı:7, 2015, s. 113-143.

ŞENTÜRK, Mehmet ve AKBAŞ, Yusuf, “**İşsizlik-Enflasyon ve Ekonomik Büyüme Arasındaki Karşılıklı İlişkinin Değerlendirilmesi: Türkiye Örneği**”, Yaşar Üniversitesi Dergisi, Cilt:9, Sayı:34, 2014, s. 5820-5832.

TAKIM, Abdullah, “**Türkiye’de 1960-1980 Yılları Arasında Uygulanan Kalkınma Planlarında Maliye Politikaları**”, Maliye Dergisi, Sayı:160, 2011, s. 154-176.

TARI, Recep ve BAKKAL, Harun, “ **Türkiye’de İşsizliğin Belirleyicileri**”, Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Sayı:33, 2017, s. 1-18.

TAŞ, Seyhan ve BOZKAYA, Gülferah, “**Avrupa Birliğine Uyum Sürecinde Türkiye’de Uygulanan İstihdam Politikaları**”, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, Cilt:2, Sayı:1, 2012, s. 151-176.

TATAR, Mehmet, “**Türkiye’de İstihdam – İşsizlik ve Çözüm Önerileri: Adıyaman İli Örneği**”, T.C. Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İktisat Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Kahramanmaraş 2006.

TİRYAKİ, Mustafa, “**Avrupa Birliği Uyum Sürecinde Tarımdan Kopan İşgücünün İstihdam Edilmesinde Aktif İstihdam Politikalarının Rolü ve Etkinliği**”, T.C. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı Türkiye İş Kurumu Genel Müdürlüğü, Uzmanlık Tezi, Ankara 2007.

TUİK, <https://biruni.tuik.gov.tr/medas/?kn=72&locale=tr> (Erişim Tarihi:10.04.2020).

TUİK, “**Uluslararası Seçilmiş Göstergeler**”, (çevrimiçi) <https://biruni.tuik.gov.tr/secilmisgostergeler/#> (Erişim Tarihi: 10.02.2020).

TUİK, <http://www.tuik.gov.tr> (Erişim Tarihi:04.11.2019).

TUİK, http://www.tuik.gov.tr/PreTablo.do?alt_id=1007 (Erişim Tarihi:13.06.2020).

TÜZÜKAN, Demet, “**Türkiye’de Uygulanan Beş Yıllık Kalkınma Planlarının İstihdam Politikaları Açısından Değerlendirilmesi**”, Beykent Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt:8, Sayı:2, 2015, s. 90-117.

UĞUR, Suat, **“Türkiye’de İşsizlik Sigortasının Gelişimi”**,Yönetim Bilimleri Dergisi, Cilt:9, Sayı:2, 2011, s. 95-114.

URAS, Ömür, **“Türkiye Ekonomisindeki İstihdamsız Büyümenin Ekonometrik Analizi”**, İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Ekonometri ve İstatistik Dergisi, Sayı:24, 2016, s. 94-108.

UŞEN, Şelale, **“Avrupa Birliği Ülkeleri ve Türkiye’de Aktif Emek Piyasası Politikaları”**, Çalışma ve Toplum Dergisi, Sayı:2, 2007, s. 65-95.

UYANIK, Yücel, **“Nüfus Yaşlanmasının İşgücü Piyasaları Üzerindeki Etkileri”**, Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, Cilt:19, Sayı:1, 2017, s. 72-94.

UYSAL, Doğan ve ERDOĞAN, Savaş, **“Enflasyon ile İşsizlik Oranı Arasındaki İlişki ve Türkiye Örneği (1980-2002)**, Selçuk Üniversitesi İİBF Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi, Cilt:3, Sayı:6, 2003, s. 35-47.

UYSAL, Doğan ve ALPTEKİN, Volkan, **“Türkiye Ekonomisinde Büyüme-İşsizlik İlişkisinin Var Modeli Yardımıyla Sınanması (1980-2007)”**, Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Sayı:25, 2009, s. 69-78.

ÜNSAL, Erdal, **Makro İktisat**, İmaj Yayıncılık, 6. Baskı, Ankara, 2005.

ÜMİT, A.Öznur ve BULUT, Elif, **“Türkiye’de İşsizliği Etkileyen Faktörlerin Kısmi En Küçük Kareler Regresyon Yöntemi İle Analizi: 2005-2010 Dönemi”**, Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Sayı:37, 2013, s. 131-142.

ÜMİT, Asiye Öznur ve KARATAŞ, Özlem, **“ Türkiye’de İşsizlik ve İşsizliği Etkileyen Makroekonomik Faktörlerin Ekonometrik Analizi”**, Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi, Cilt:14, Sayı:2, 2018, s. 311-333.

VALADKHANI, Abbas, **“The Causes of Unemployment in Iran:an Empirical Investigation”**, International Journal of Applied Business and Economic Research, Cilt:1, Sayı:1, 2003, s. 21-33.

YANBAŞLI, Elvan, **“Türkiye’de Genç İşsizliği Sorunu ve İşsizlikle Mücadelede Uygulanan Ekonomi Politikalarının Analizi”**, T.C. Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İktisat Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Aydın 2014.

YAVUZ, H.Bilgehan, **“Aktif İşgücü Piyasası Politika Uygulamalarının Etkilerinin Değerlendirilmesi: Bir Meta Analiz Çalışması”**, OPUS Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi, Cilt:7, Sayı:13, 2017, s. 497-523.

YAVUZ, H.Bilgehan, **“Avrupa Birliği İstihdam Politikaları”**, Çukurova Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, Cilt:19, Sayı:2, 2015, s. 101-114.

YAZAR ASLAN, Berna ve YAMAK, Ayşe, **“Türkiye’de 2000-2013 Döneminde Büyümenin Genç İşsizliğe Etkisinin Vektör Otoregresif Model İle Analizi”**, Siyaset, Ekonomi ve Yönetim Araştırmaları Dergisi, 16. Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Kongresi Özel Sayısı, 2015, s. 317-333.

YENİLMEZ, Füsün ve KILIÇ, Esin, **“Türkiye’de İşgücüne Katılma Oranı-İşsizlik Oranı İlişkisi: Cinsiyet ve Eğitim Düzeyine Dayalı Bir Analiz”**, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İİBF Dergisi, Cilt:13, Sayı:2, 2018, s. 55-76.

YILDIRIM, Sezen, **“Avrupa Birliği’nde İstihdam Politikaları ve İşsizlik; Euro Alanında Gelişmeler”**, T.C. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Avrupa Toplulukları (Ekonomi-Maliye) Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Ankara 2006.

YILDIZ, Aziz, **“1990 Sonrası Kalkınma Planlarında İstihdam Politikalarının Yeri”**, International Journal of Labour Life and Social Policy, Cilt:1,Sayı:1, 2018, s. 50-64.

YILDIZ, Kemal, “**İşsizlik Türleri, Her Bir İşsizlik Türünün Toplam İşsizlikteki Payı ve Çeşitli Demografik Parametrelerle İlişkisi**”, Akademik Bakış Dergisi, Sayı:45, 2014, s. 1-26.

YILMAZ, Ali Sırrı ve ÇETİN, Beyzade Nadir, “**Küreselleşmenin İşsizlik Üzerine Etkileri**”, e-Journal of New World Sciences Academy, Cilt:3, Sayı:1, 2007, s. 15-27.

YILMAZ ESER, Burçin ve TERZİ, Harun, “**Türkiye’de İşsizlik Sorunu ve Avrupa İstihdam Stratejisi**”, Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, Sayı:30, 2008, s. 229-250.

YILMAZ UÇAN, Ayşegül, “**Türkiye’de İşsizlik ve Ekonomik Büyüme İlişkisi:1990-2015 Dönemi Analizi**”, T.C. Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İktisat Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Nevşehir 2017.

YÜCEOL, Hüseyin Mualla, “**Bir Politika Değişkeni Olarak İşsizliğin Ölçülmesi Sorunu ve Türkiye’de Gerçek İşsizlik Oranı**”, Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt:3, Sayı:12, 2005, s. 118-133.

YÜCEOL, Hüseyin Mualla, “**Türkiye’de İllerarası İşsizlik Oranı Farklılıkları, Göç ve Ekonomik Kalkınma**”, Sosyo Ekonomi, Cilt:15, Sayı:15, 2011, s. 30-54.

ÖZGEÇMİŞ

Nurdan VEİS 4 Kasım 1995 yılında Giresun'da doğdu. İlkokul ve lise öğrenimini Giresun'un Görele ilçesinde tamamladı. Lisans eğitimini 2014-2018 yılları arasında Giresun Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi İktisat Bölümü'nde tamamladı. 2018 yılında Giresun Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'nde yüksek lisans eğitimine başladı.

